

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Programı

**PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ VE EVLİLİK DOYUMU BAĞLAMINDA BABA KATILIMI: BİR MODEL
TESTİ**

Tolga ZENCİR

Doktora Tezi

Ankara, 2025

Liderlik, araştırma, inovasyon, kaliteli eğitim ve değişim ile

Daha ileriye... En İyiyeye...

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Programı

PSİKOLOJİK İYİ OLUŞ VE EVLİLİK DOYUMU BAĞLAMINDA BABA KATILIMI: BİR
MODEL TESTİ

FATHER ENGAGEMENT IN THE CONTEXT OF PSYCHOLOGICAL WELL-BEING AND
MARITAL SATISFACTION: A MODEL TEST

Tolga ZENCİR

Doktora Tezi

Ankara, 2025

Kabul ve Onay

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne,

Tolga ZENCİR'in hazırladığı "Psikolojik İyi Oluş ve Evlilik Doyumu Bağlamında Baba Katılımı: Bir Model Testi" başlıklı bu çalışma jürimiz tarafından **Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalında Doktora Tezi** olarak kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı	Prof. Dr. İbrahim KEKLİK	İmza
Jüri Üyesi (Danışman)	Doç. Dr. Özlem HASKAN AVCI	İmza
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ-ZORBAZ	İmza
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK	İmza
Jüri Üyesi	Doç. Dr. Zeynep ATİK	İmza

Bu tez Hacettepe Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Sınav Yönetmeliği'nin ilgili maddeleri uyarınca yukarıdaki jüri üyeleri tarafından 26 / 12 / 2024 tarihinde uygun görülmüş ve Enstitü Yönetim Kurulunca / / tarihi itibarıyla kabul edilmiştir.

Prof. Dr. İsmail Hakkı MİRİCİ

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Öz

Bu çalışmanın temel amacı 0-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların toplumsal cinsiyet eşitliği, anne bekçiliği, iş-aile-yaşam dengesi, evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş düzeyleri ile baba katılımı arasındaki ilişkiyi temel alan bir model test etmektir. Bu araştırma, Çalışma I, II ve III olarak üç bölümden oluşmaktadır. Çalışma I (nitel kısım) ve Çalışma III (nicel kısım) karma yöntem araştırmasının bölümleridir ve 364 babanın katılımı ile yürütülmüştür. Çalışma II ise 0-6 yaş çocuğu olan babalar için Baba Katılım Ölçeği (BKÖ) geliştirilmiş ve ölçeğin psikometrik özellikleri toplamda 770 babadan toplanan veriler ile incelenmiştir. Bu doğrultuda kapsam geçerliği, yapı geçerliği (açımlayıcı faktör analizi ve doğrulayıcı faktör analizi) ölçüt geçerliği ve güvenirlik çalışmaları yürütülmüştür. Bu çalışmalar sonucunda BKÖ'nün geçerli ve güvenilir ölçüm yaptığı görülmüştür. Çalışma III'te, baba katılımı değişkeninin yordayıcı (toplumsal cinsiyet eşitliği, anne bekçiliği ve iş-aile-yaşam dengesi) ve sonuç değişkenlerinin (evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş) incelendiği model test edilmiştir. Çalışma III'te Kişisel Bilgi Formu, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği, İş-Aile-Yaşam Dengesi Ölçeği, Anne Bekçiliği Ölçeği, Baba Katılım Ölçeği, Evlilik Doyumu Ölçeği ve İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır. Model testi için ise Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) tekniği uygulanmıştır. Model sonuçlarına göre, toplumsal cinsiyet eşitliği, iş-aile-yaşam dengesi ve anne bekçiliği değişkenleri ile evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkide, baba katılımının aracılık rolü olduğu bulunmuştur. Bu model istatistiksel olarak anlamlıdır. Bulgular ilgili alan yazın doğrultusunda tartışılmış; araştırmacılar, uygulamacılar ve politika yapıcılar için öneriler sunulmuştur.

Anahtar sözcükler: baba katılımı, anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilik doyumu, iyi oluş.

Abstract

This study investigates the relationship between fathers' perceptions of gender equality, maternal gatekeeping, work-family-life balance, marital satisfaction, and psychological well-being in relation to father engagement among fathers of children aged 0-6 years. The research consists of three studies: Study I (qualitative) and Study III (quantitative) form a mixed-methods design involving 364 fathers, while Study II focuses on the development and validation of the Father Engagement Scale with data from 770 fathers. In Study II, content validity, construct validity (exploratory and confirmatory factor analyses), criterion validity, and reliability analyses were conducted. The results confirmed that the Father Engagement Scale is a valid and reliable tool for measuring father involvement. Study III tested a structural model in which gender equality, maternal gatekeeping, and work-family-life balance were predictors, father engagement was the mediator, and marital satisfaction and psychological well-being were outcomes. Data were collected using validated measurement tools, and Structural Equation Modeling (SEM) was utilized for analysis. The findings indicate that father engagement significantly mediates the effects of gender equality, maternal gatekeeping, and work-family-life balance on marital satisfaction and psychological well-being. The proposed model was statistically significant. This study provides insights for researchers, practitioners, and policymakers, emphasizing the importance of promoting father engagement to enhance family well-being. Findings, limitations, and practical implications are discussed.

Keywords: father involvement, father engagement, maternal gatekeeping, gender equality, marital satisfaction, well-being.

Teşekkür

Hacettepe Üniversitesi'nde yüksek lisans eğitimim başladığı andan itibaren kıymetli yol keşismesi olarak gördüğüm hem yüksek lisans hem de doktora tezlerimi yürütürken büyük desteğini gördüğüm, akademik olarak öğrendiğim, bilgi ve deneyimlerinden istifade ettiğim kıymetli tez danışmanım Doç. Dr. Özlem HASKAN AVCI'ya çok çok teşekkür ederim. Kendisinin hem master hem de doktora öğrencisi olarak ilk öğrencisi olmanın da hayat boyu keyfini ve madalyasını taşımaktan dolayı çok mutluyum.

Tez izleme Komitesinde yer alan ve tezimin gelişmesinde her zaman büyük rol oynayan, içtenliği ve samimiyeti ile her daim akademik ve insani üstün niteliklere sahip değerli hocam Doç. Dr. Nilüfer KOÇTÜRK'e çok teşekkür ederim. Tez izleme komitesinde ve savunma sınavında yer alan, tezime önemli katkılar sunan, desteğini her zaman esirgemeyen kıymetli hocam Doç. Dr. Selen DEMİRTAŞ ZORBAZ'a çok teşekkür ederim.

Tez savunma sınavında jüri başkanı olarak süreci yürüten, hayatımda çok çok önemli bir değere sahip tanıştığımız günden bu yana her daim destekleyen ve akademik olarak alana dair önemli bir perspektif kazandıran, kelimelerle duygularımı ifade etmede eksik kalacağım kıymetli hocam Prof. Dr. İbrahim KEKLİK'e çok teşekkür ederim. Tez savunma sınavında jüri üyesi olarak tezime önemli katkılar sunan Doç. Dr. Zeynep ATİK'e yapıcı geri bildirimleri ve tezime katkıları için çok teşekkür ederim.

Hacettepe Üniversitesi PDR bölümünde uzun yıllar çalıştığım ve aynı zamanda doktora eğitimi sürdürdüğüm için teşekkür edeceğim çok kıymetli hocalarım ve arkadaşlarım oldu. Özellikle, büyük bir miras olarak bize ciddi nitelikleri kazandıran Prof. Dr. Tuncay ERGENE hocama çok teşekkür ederim. Bütün Hacettepe Üniversitesi PDR bölümüne teşekkürlerimi sunarım. Lisansüstü eğitimimdeki kıymetli dostlarıma çok teşekkür ederim.

Ayrıca, doktora eğitimim sürecinde Wisconsin-Madison Üniversitesi'nde araştırmalarına dahil ederek beni davet eden, Amerika'daki süre boyunca desteği ve katkıları için Prof. Dr. Malachy L. Bishop'a ve Rehabilitasyon Psikolojik Danışmanlığı ve Özel Eğitimi Bölümü hocalarına çok teşekkür ederim.

Annem Gündüz ZENCİR'e ve Babam Mevlüt ZENCİR'e çok teşekkür ederim. Kendileri doğduğum andan itibaren benim başarılı olmam için ellerinden gereken her şeyi yaptılar ve büyük emekler sarf ettikleri için. Onların desteği, bana sundukları ve inançları olmasa her şey bu kadar nitelikli olmayabilirdi.

Tez konumu doğumuyla beraber şekillendiren, hayatımdaki mutluluk ve keyif alma anlayışımı değiştiren, daha iyi biri olmam için bana her gün yeni şeyler öğreten oğlum Mert ZENCİR'e, bu mutluluğu yaşamam vesile olan ve hayatımdaki kıymetini kelimelerle ifade etmekte zorlanacağım sevgili eşim Aylin ÇELİK ZENCİR'e çok çok teşekkür ederim.

Yüksek lisans tezimde de belirttiğim gibi, doktora tezime de kısmet olması nedeniyle mutlu olduğum, bu ülkenin ve insanların kaderine ışık gibi doğan, bu ülkenin en önemli harçlarından biri olan, önderimiz ve kıymetli baş öğretmenimiz Mustafa Kemal ATAÜTÜRK'e şükranlarımı ve teşekkürlerimi sunarım.

İçindekiler

Öz.....	ii
Abstract.....	iii
Tablolar Dizini	ix
Şekiller Dizini.....	x
Simgeler ve Kısaltmalar Dizini	xi
Bölüm 1 Giriş.....	1
Problem Durumu	1
Araştırma Problemi.....	18
Sayıtlılar.....	19
Sınırlılıklar	19
Tanımlar	21
Bölüm 2 Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar.....	23
Kimlik Kontrol Teorisi	23
Yapısal Aile Terapisi.....	27
Baba Katılımı.....	30
Baba Katılımı ile İlgili Araştırmalar.....	33
Anne Bekçiliği ile İlgili Araştırmalar.....	37
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile İlgili Araştırmalar.....	42
İş-Aile-Yaşam Dengesi ile İlgili Araştırmalar.....	46
Evlilik Doyumu ile İlgili Araştırmalar.....	50
Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar	54
Bölüm 3 Yöntem.....	59
Çalışma I.....	59
Araştırmanın Türü.....	59
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	60

Veri Toplama Süreci.....	62
Veri Toplama Araçları.....	64
Verilerin Analizi.....	65
Çalışma II.....	66
Araştırmanın Türü.....	66
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	66
Veri Toplama Süreci.....	68
Veri Toplama Araçları.....	69
Verilerin Analizi.....	70
Çalışma III.....	71
Araştırmanın Türü.....	71
Araştırmanın Çalışma Grubu.....	71
Veri Toplama Süreci.....	73
Veri Toplama Araçları.....	73
Verilerin Analizi.....	77
Bölüm 4 Bulgular, Yorumlar ve Tartışma.....	80
Bölüm 5 Sonuç ve Öneriler.....	126
Kaynaklar	133
EK-A: Kişisel Bilgi Formu	157
EK-B: Baba Katılım Ölçeği Örnek Maddeleri.....	158
EK-C: Anne Bekçiliği Ölçeği Örnek Maddeleri.....	159
EK-Ç: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği Örnek Maddeler.....	160
EK-D: Evlilik Yaşamı Ölçeği Örnek Maddeler.....	161
EK-E: İş-Aile-Yaşam Dengesi Ölçeği Örnek Maddeler.....	162
EK-F: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Örnek Maddeler.....	163
EK-G: Eş Ebeveynlik Ölçeği Örnek Maddeler.....	164

EK-Ğ: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Etik Kurulu Onay Bildirimi.....	165
EK-H: Etik Beyanı.....	166
EK-I: Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	167
EK-İ: Dissertation Originality Report.....	168
EK-J: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı	169

Tablolar Dizini

Tablo 1 Çalışma I'in Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler	61
Tablo 2 Çalışma II'de Açıklayıcı Faktör Analizi İçin Dahil Olan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	66
Tablo 3 Çalışma II'de Doğrulamalı Faktör Analizi İçin Dahil Olan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler	67
Tablo 4 Çalışma III'teki Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler	71
Tablo 5 Veri Toplama Araçları	74
Tablo 6 Anne Bekçiliği, Psikolojik İyi Oluş ve Evlilik Doyumu Ölçekleri İçin Parselleme Tablosu.....	79
Tablo 7 Uzman Görüşlerine İlişkin Bilgiler	87
Tablo 8 Baba Katılım Ölçeği'nin Kapsam Geçerlik İndeksine İlişkin Bulgular	88
Tablo 9 Paralel Analiz Sonuçlarına Göre Baba Katılım Ölçeği'nin AFA Sonuçları.....	89
Tablo 10 Baba Katılım Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Faktör Yükleri ve Standart Hatalar.....	91
Tablo 11 Baba Katılım Ana Faktörü ve Alt Boyutlar Arasındaki Faktör Yükleri ve Standart Hatalar	92
Tablo 12 Baba Katılım Ölçeği Uyum İndekslerine İlişkin Bulgular.....	95
Tablo 13 Baba Katılım ve Eşbeveynlik Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar.....	96
Tablo 14 Ölçek Puanlarının Betimsel İstatistik Tablosu	98
Tablo 15 Ölçme Modelinin Model Veri Uyum İndeksleri	100
Tablo 16 Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkinin Korelasyon Tablosu	102
Tablo 17 Baba Katılım Modelinin Veri Uyum İndeksleri	106
Tablo 18 Aracılık Tablosu	108

Şekiller Dizini

Şekil 1 <i>Baba Katılım Modeli (BKM)</i>	11
Şekil 2 <i>Saçılma Diyagramı</i>	90
Şekil 3 <i>Baba Katılım Ölçeği Birinci Düzey DFA Modeli</i>	93
Şekil 4 <i>Baba Katılım Ölçeği İki Düzeyli DFA Modeli</i>	94
Şekil 5 <i>BKÖ ve Alt Boyutlar Arasındaki İlişki</i>	96
Şekil 6 <i>Ölçme Modeli Standart Değerleri Grafiği</i>	102
Şekil 7 <i>Yapısal Modele İlişkin Yol Katsayılarının t Değerleri</i>	104
Şekil 8 <i>Nihai Yapısal Modele İlişkin Yol Katsayılarının t Değerleri</i>	105
Şekil 9 <i>Standartlaştırılmış Yol Katsayılarına İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli</i>	106

Simgeler ve Kısaltmalar Dizini

AÇEV: Anne Çocuk Eğitim Vakfı

BKÖ: Baba Katılım Ölçeği

BKM: Baba Katılım Modeli

EÜGA: Erkeği Üstün Gören Anlayış

KEBKA: Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış

KKT: Kimlik Kontrol Teorisi

YEM: Yapısal Eşitlik Modellemesi

Bölüm 1

Giriş

Bu bölümde araştırmanın problem durumu, amacı ve önemi, araştırma problemi, alt problemleri, sayıltıları, sınırlılıkları ve tanımlar yer almaktadır.

Problem Durumu

Yeni doğan bir bebeğin hem fizyolojik hem de psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmaması durumunda gerilim olacağı açıktır. Bebek, ihtiyaçları karşılandığı sürece doyuma ulaşmaktadır (Geçtan, 2014). İnsan yavrusunun bu denli bir bakım gerektirmesi, bakım verenlerin önemini göstermektedir. Bu nedenle, ihtiyaçlarının karşılanması noktasında birey için hayatının balından itibaren ebeveynler önem kazanmaktadır. Bu noktada ebeveynin çocuğun ihtiyaçlarını karşılayan bir pozisyonda olması ya da olmaması, kişinin fiziksel, bilişsel ve duygusal gelişimini etkileyebilmektedir (Lamb & Lewis; Ranson & Urichuk, 2008). Çocuğun doğumuyla beraber temel ihtiyaçlarından biri doğumundan itibaren korunması ve bakım verilmesidir. Bu bağlamda anne ve babanın bakım veren olarak ebeveyn sorumluluklarını yerine getiren bir pozisyonunda olup olmadığı önem kazanmaktadır (Diniz ve diğerleri, 2021; Erikson, 2014; Palkovitz, 2019). Bu noktada geçmiş çalışmalar çocuğun duygusal gelişiminden ve temel bakım görevinden sorumlu kişi anne olarak görülürken, babanın rolü ve sorumluluğu geri planda kaldığına işaret etmektedir (Caldera, 2004; Coltrane, 1988; Parke ve diğerleri., 2005; Rohner & Veneziano, 2001).

Annelerin çocuk bakımında tek ve temel sorumlu kişi haline gelmesinin birçok olumsuz etkisi olduğu bilinmektedir (Huppatz ve diğerleri, 2018; Maxwell ve diğerleri, 2019). İş yaşamına dahil olan kadınların temel bakım veren pozisyonunda olması iş doyumlarını ve üreticiliklerini olumsuz düzeyde etkileyebilmektedir (Lufler & McNulty, 2022; Robinson ve diğerleri, 2021). Hatta, araştırmalar kadınların birçok alanda – iyi eğitim almış olsalar bile – anneliğin adeta cezaya dönüştüğü durumlarla karşılaştıklarını

göstermektedir (Correll ve diğerleri, 2007; Maxwell ve diğerleri, 2019; Torres ve diğerleri, 2024; Vohlidalova, 2022). Terfi alma ya da liderlik pozisyonlarında yer alma gibi durumlarda annelik kadınların engellerle karşılaşmalarına yol açabilmektedir (örneğin, Ahmad, 2017; Cahusac & Kanji, 2013; Kim & Hahn, 2022; Lovejoy & Stone, 2011). Diğer taraftan, birincil bakım veren pozisyonda olan annenin yalnız kaldığı, sosyal desteğinin olmadığı ya da baba katılımının yetersiz olduğu durumlarda, kadınların yabancılaşma ve yetersizlik duygularından mustarip olabildikleri görülmektedir (Mulvaney & Kendrick, 2005; Yamazaki ve diğerleri, 2022). Bunlara ek olarak, toplumun da annelerden beklentisi ile babalardan beklentisi arasında uçurum olması ve annelerden orantısız beklentileri ve anneliğe ilişkin bu beklenti ve yanlı tutumların annelerin ruh sağlığını olumsuz etkilediği bilinmektedir (Torres ve diğerleri, 2024). Anneliğin toplum tarafından yüksek bir beklenti ile kadınlara getirdiği yük (Correll ve diğerleri, 2007; Kim & Hahn, 2022; Mulvaney & Kendrick, 2005) babaların çocuk bakımında yetersiz olması ile bir araya geldiğinde durum anneler için daha da karmaşık hale getirebilmektedir (Diniz ve diğerleri, 2021).

Alan yazına bakıldığında, babaların çocuklarıyla olan olumlu ilişkilerinin ve çocuklarının bakımına dahil olmasının eşleriyle olan ilişkilerine de pozitif bir etkide bulunduğu (Isacco ve diğerleri, 2010; McConnel & Kerig, 2002) görülmektedir. Bu pozitif etkinin aile birliğine katkı sağlayabilmesi muhtemeldir. Aile içinde çatışmanın olduğu ebeveynlerle yapılan çalışmalarda, anne-baba çatışması ile düşük baba katılımının ilişkili olduğu görülmektedir (Coley & Chase-Lansdale, 1999; Lee ve diğerleri, 2021). Çocuk-baba ilişkisinin kaliteli olması, çocuğun sosyal duygusal becerilerini geliştirdiği gibi, anne babaların da kendi aralarındaki ilişkinin nitelikli olmasını sağlayabilmektedir (Lee ve diğerleri, 2021). Babaların eş ebeveynlik becerilerine sahip olması ve güçlü bir aile birliğinin varlığı, ailedeki sağlıklı işleyiş için temel etken olabilmektedir (Isacco ve diğerleri, 2010). Diniz ve diğerleri (2021) de babaların fiziksel varlığı kadar duygusal varlığının da önemli olduğunu ifade etmektedirler. Diğer yandan, aile sistemi içinde, çiftlerin baba katılımı konusunda ortak bir anlayışa sahip olması ve bu konuda bir mutakabakata sahip

olmaları önemli bir konu olarak görünmektedir. Hohmann-Marriott (2009) baba katılımı konusunda benzer inançları paylaşan çiftlerin ilişkisinde çözülme yaşama ihtimalinin daha düşük olduğunu bulmuştur. Buradan hareketle, ebeveynlik rolleri konusunda karşılıklı anlayış ve anlaşmanın çift ilişkilerini güçlendirebileceği ifade edilebilir. Buna karşılık, Carlson (2006) ve Lee vd. (2021), babanın yokluğunun çocuklar için olumsuz sonuçlarla ilişkili olduğunu vurgulayarak, baba katılımının sadece çocuk gelişimi için değil, aynı zamanda sağlıklı çift ilişkilerinin sürdürülmesi için de faydalı olduğunu belirtmektedirler. Aile sistemi içinde her alt sistemdeki ilişkinin güçlü olması gerektiği düşünüldüğünde, baba çocuk, anne-baba ve anne-baba-çocuk üçlüsünün ilişkisinin nitelikli ve sağlıklı olması önemli görünmektedir (Carlson, 2006).

Geçmiş çalışmalarda bakım verme sorumluluğunun anneye ait olarak kabul gördüğü, ancak zamanla baba figürünün hem kendisi hem de çocuğun gelişimi için sürece dahil olmasının önem kazandığı görülmektedir (örneğin, Day & Lamb, 2004; Lamb, 2000; Lamb ve diğerleri, 1987). Presser (1988) de babanın rolünün ve sorumluluklarının arttığını ve değiştiğini ifade etmiştir. Güncel çalışmalarda belirtildiği üzere, baba katılımının kalitesi ve niceliği çocuğun gelişimini ve iyi oluşunu olumlu bir şekilde etkilemektedir (Diniz ve diğerleri, 2021; Wilson & Prior, 2011). Çocukluk çağıının erken dönemlerinde babanın rolünün etkin olduğunu ifade eden çalışmaların arttığı gözlenmekte ve bu rolün önemi vurgulanmaktadır (Feldman ve diğerleri, 2013). Özellikle, aktif baba katılımı gösteren babaların çocuklarında problemleri davranışların az olduğu bilinmekte ve bu durumun çocukların akranlarıyla sağlıklı ilişkiler kurmalarına ve o sosyal aktivitelere katılmalarına katkıda bulunduğu görülmektedir (Flouri ve diğerleri, 2016; Gottman ve diğerleri, 1997). Sarkadi ve diğerleri (2008) baba katılımının, çocuklarda sosyal yeterlik ve duygu düzenlemenin de içinde olduğu çeşitli gelişimsel alanlarla olumlu yönde ilişkili olduğunu belirtmişlerdir. Birçok çalışmada ayrıca, baba katılımının çocukların bilişsel becerilerini geliştirdiği belirtilmektedir (Cabrera ve diğerleri, 2007; Pablo ve diğerleri, 2021; Pancsofar ve diğerleri, 2010; Tamis-LeMonda ve diğerleri, 2004). Aktif baba katılımı çocukların

bilişsel ve duygusal gelişimine katkı sağlamaktadır (Brown ve diğerleri, 2012; Cabrera ve diğerleri, 2007). Babanın, çocukların öz-düzenleme kapasitesini (Paquette, 2004) ve dil gelişimini (Lamb & Tamis-LeMonda, 2004) desteklediği belirtilmektedir.

Çocuğun sosyal-duygusal ve bilişsel gelişimi üzerinde hem annenin hem de babanın önemi açıktır (Culpin ve diğerleri, 2023; Diniz ve diğerleri, 2021; Grusec & Davidov, 2007; Palkovitz, 2019). Güngörmüş-Özkardeş (2010) babalık kavramının günümüzdeki sosyo-ekonomik-siyasi, kültürel ve bilimsel ilerlemelerle beraber bir değişim içinde olduğunu ifade etmiştir. Lamb vd. (1987) de bu durumun altını çizmiş ve kadınların çalışma yaşamına katılımının artması, bebeğin doğumundan sonra iş yaşamına tekrar dönmesi gibi durumlardan dolayı, erkeklerin de ev işinden çocuğun bakımına kadar rol ve sorumluluklarının değiştiğini ifade etmiştir. Bu değişimle beraber, babalık ve babanın çocuğun gelişimindeki rolü üzerine yapılan çalışmalar hızlanmıştır (Feldman vd., 2013; Trinder, 2008). Lamb (2000) da ebeveyn ve çocuk ilişkisinin önemini vurgularken, babanın “*geçmişte çocuğun gelişimindeki unutulmuş katkı sağlayıcı rolünün*” artık göz önüne alınması gerektiğini ifade etmiştir. Yapılan son çalışmalar da bu rolün canlılığını ve etki alanını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır (Culpin ve diğerleri, 2023; Kesebonye & Amone-P’olak, 2021, Palkovitz, 2019; Risnawati, 2021). Sonuç olarak, baba katılımı kavramının önemli bir kavram olarak değerlendirilmeye ve incelenmeye devam edeceği söylenebilir.

Baba katılımının bağlamsal değişkenlerden etkilendiği ve yine bağlamsal değişkenleri yordadığı bilindiğinden (örneğin, Cabrera ve diğerleri, 2014; Petss & Knoester, 2018), değişken seçimlerinin de çok yönlü olması muhtemeldir (Lamb, 2000; Lamb & Tamis-Lemonda, 2004). Baba katılımı kavramının dolaylı ve doğrudan, çok boyutlu bir ölçümü gerektirdiği de bilinmekte ve buna yönelik çalışmalar devam etmektedir (Pleck, 2010). Kavramın alan yazınındaki boyutlarına bakıldığında, Lamb ve Pleck (1985), temel bileşenleri “doğrudan temas”, “erişilebilirlik” ve “sorumluluk” alt boyutları olarak kavramsallaştırmaktadır. Bu modele Pleck (2010) “sıcaklık/duyarlılık” ve “kontrol/izleme”

boyutlarını ekleyerek baba katılımı alanını genişletmiştir. Bu modele ek olarak, Palkovitz (1997), çocuğun duygusal, bilişsel ve davranışsal alanlarına etki eden çok boyutlu bir yapı tanımlamıştır. Ayrıca, yakınlık, destekleme, kontrol etme ve izleme gibi sorumluluk alanlarının olduğu görülmektedir (Pleck & Stueve, 2001). Geçmiş araştırmalar baba katılımını babanın kendisinin ya da çocuğun değerlendireceği şekilde ele almıştır. Örneğin, Hawkins ve diğerleri (2002) babaların kendi katılımlarını değerlendirmelerine olanak sağlayacak bir araştırma tasarlamış; Finley ve Schwartz (2007, 2010) da üniversite öğrencilerinin babalarının katılım düzeyini, kendi açılarından değerlendirmelerini sağlayacak bir araştırma tasarlamışlardır. Dolayısıyla baba katılımını çocukların bakış açısına göre de değerlendirmek mümkündür. Fakat, çocuğun değerlendirme yapabilmek için uygun gelişimsel düzeyde olup olmadığı önemli bir tartışma konusudur. Bu çalışma kapsamında, gerek 0-6 yaş aralığında çocuğu olan babalar tercih edileceğinden gerekse baba katılımı değişkeninin bağlamsal değişkenlerden etkilenmesi ve etkileyebileceği sonuç değişkenleri olması nedeniyle, baba katılımı direkt babaların kendilerini değerlendirmesi yolu ile ölçülmektedir. Baba katılımının kültürden etkilenebilir olması ve çok boyutlu yapısı nedeniyle (Cabrera ve diğerleri, 2014; Pleck, 2010), Türkiye kültüründe babalık deneyimi anlaşılacak istenmiştir. Bu amaçla babalarla ayrıntılı görüşmeler yapılarak, onların deneyimlerinden ve görüşlerinden yararlanılmak istenmiştir. Ayrıca, baba katılımının yordayıcı ve sonuç değişkenlerine ilişkin alan yazın desteğine göre oluşturulan modeli daha iyi anlamak üzere karma araştırma yöntemi tercih edilmiştir. Böylece değişkenlerin altyapısının ayrıca test edilmesi amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, kültüre uygun bir “Baba Katılım Ölçeği” geliştirilmesi, baba katılımının kültürel, bağlamsal ve çok boyutlu yapısı nedeniyle tercih edilmiştir.

Baba katılımının, 0-6 yaş aralığındaki çocuğun gelişiminde ve ebeveynleri ile ilişkisinde ne kadar öneme sahip olduğu alan yazınında net bir şekilde ifade edilmiştir (örneğin, Bretherton, 1992; Bowlby, 1969,1973; Erikson, 2014; Moore ve diğerleri, 2016). Özellikle gelişimde kritik evreler ve sonraki yaşam dönemlerine olan etkileri

düşünüldüğünde, 0-6 yaş kritiktir ve birçok yaşamsal becerinin temellerinin atıldığı bir dönemdir (Carlson ve diğerleri, 2013; Fay-Stammbach ve diğerleri, 2014; Tezel-Şahin & Özbey, 2007). 0-6 yaş aralığının 0-2 ve 3-6 yaş olarak gelişimsel dönemlere ayrıldığı düşünüldüğünde her dönemin kendi içinde önemli özellikleri olduğu anlaşılmaktadır (Fay-Stammbach ve diğerleri, 2014). Özellikle bebeklik olarak tanımlanan ve 0-2 yaşı kapsayan dönemde, ebeveynlerin rolü, yaptıkları ya da yapmadıkları birçok şey aslında çocuğun ileriki yaşamını etkilemektedir (Mead, 2020). 3-6 yaş oyun çağı olarak nitelendirilmektedir ve bu dönemin çocukla etkileşim açısından zengin biçimde değerlendirilmesi çocuğun bilişsel, sosyal-duygusal ve fiziksel gelişimini etkileyebilmektedir (Berk, 2018; Metin & Gökçay, 2014). Ebeveynlerin çocuklarıyla kurdukları etkileşim, temas, bakım verme ve yakınlık kurma gibi davranışları önem arz etmektedir (Klaus ve diğerleri, 1995; Moore ve diğerleri., 2016). Bu dönem aynı zamanda baba ve anne katılımının kalitesi ve sürecin nasıl ilerleyeceğine ilişkin ipuçlarının görülmeye başladığı bir dönem olarak da görülmektedir (Fay-Stammbach ve diğerleri, 2014). Bilhassa, geleneksel cinsiyet rolleri bağlamında değerlendirildiğinde, erkeklik ve babalık kavramları birbirini karşılıklı etkilemekte; çocuğa bakım vermek kadınsı bir rol olarak algılanabilmektedir. Bunun sonucu olarak da baba ve çocuk arasındaki ilişkinin ilk adımları gerektiği kadar zengin olmayabilmektedir.

Alan yazın incelendiğinde, babaların çocuk gelişiminde gerekli, eşsiz ve belirleyici bir konumu olduğu bilinmektedir (Adusei ve diğerleri, 2024; Culpin ve diğerleri, 2023; Pleck, 2010). Toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ve sosyal roller (babalık, annelik gibi) kadın ve erkek arasındaki davranışsal farklılıklara sebep olabilmektedir (Dökmen, 2009; Eagly ve diğerleri, 2004). Ebeveynlik görevleri açısından erkeklerden beklenen temel özelliklerin neler olduğuna ilişkin algıların, toplumsal cinsiyet eşitliğine ilişkin tutumun ölçümü araştırmalar için daha işlevsel olabilmektedir (ör., Ford ve diğerleri, 2007; Pleck & O'Donnel, 2001). Ebeveynlerin ebeveynlik yeterliği ya da davranışları aslında kendilerinin ebeveyn davranışlarına ilişkin ön yargıları veya temel inançları ile ilişkilidir (Pleck, 2010).

Yani, bir erkek, çocuğun bakımından temel olarak anneyi sorumlu gördüğü geleneksel cinsiyet rolüne sahip olduğunda, babalığa dair olumsuz inançları olabilir. Burada geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri devreye girmektedir. Geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri zamanla toplum ve kültür tarafından inşa edilmektedir (Connel, 1995).

Toplumsal cinsiyet eşitliği algısı gibi toplum tarafından şekillenen bir kavramın bağlamsal bir tanıma sahip baba katılımını yordayan bir değişken olarak seçilmesi, bu sebeplere bağlıdır. Nitekim, erkeklik algısının sosyal yapıyı ve baba katılımını etkilediği alan yazınında belirtilmektedir (Scheibling, 2018). Yağan Güder ve Ata (2018) yaptıkları çalışmada, baba katılımında babanın toplumsal cinsiyet algısı ile baba katılımı arasında ilişki olduğunu, daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına sahip babaların, baba katılımının daha yüksek olduğunu ifade etmişlerdir. Babaların toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutumları, çocuğun gelişiminde bakım sürecine katılımı önemli bir rol oynamaktadır (Bonney ve diğerleri, 1999; Goodman, 2004; Nunes, 2024; Ünlü Çetin, 2015). Diğer taraftan, Hoffman ve Moon (1999) yaptıkları çalışmada, baba katılımında sadece babanın değil annenin de toplumsal cinsiyet algısını merak etmişler ve annenin de toplumsal cinsiyet algısını incelemişler ve benzer sonuçlara ulaşmışlardır. Bu bağlamda, babaların toplumsal cinsiyet eşitliğine yönelik inanç ve tutumlarının baba katılımı ile olan ilişkisini ele almak, bu değişkenler arasındaki etkileşimi anlamak açısından önemli görünmektedir. Bireylerin çevreden etkilendiği; kendi inanç ve düşüncelerini çevreye göre yapılandığı gerçeğinden yola çıkarak baba katılımının yapılandırılan bir davranış seti olarak tanımlanması mümkündür (Smith-Lovin & Robinson, 2006). Böylece, babaların toplumsal cinsiyet eşitliği algısı baba katılımını yordayan değişkenlerden biri olarak tercih edilmiştir. Şekil 1’de görüleceği üzere modelde toplumsal cinsiyet eşitliği değişkeni, yordayıcı değişkenlerden biri olarak sunulmuştur.

Baba katılımında önemli değişkenlerden biri de annenin konumu, başka bir deyişle, çocuğun gelişimindeki anne-bebek ilişkisinin tarzıdır. Bu noktada annenin isteyerek ya da istemeyerek babanın katılımını engelleyen bir tutum ve davranış içinde

olması olarak tanımlanan anne bekçiliği kavramı devreye girmektedir (Allen & Hawkins, 1999; Fagan & Barnett, 2003; Hauser, 2012). Anne bekçiliği, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin gelişmesini isteyerek ya da istemeyerek, bilinçli ya da bilinçsiz olarak engelleyen bir etkiye sahiptir (Puhlman & Pasley, 2013). Hawkins ve Dollahite (1997), anne bekçiliği yapan annelerin, baba ve çocuk arasındaki ilişkiyi belirlemeye çalıştığını, ebeveyn görev ve sorumluluklarını paylaşmaya isteksiz olduğunu, bunun da baba ve çocuk arasındaki ilişkiyi olumsuz etkilediğini ifade etmişlerdir. Bazı durumlarda annenin, baba çocuk ilişkisini engelleyici ve bozucu bir role girdiği dahi belirtilmiştir (Allen ve Hawkins, 1999). Özellikle boşanma veya anlaşmazlığın olduğu ilişkilerde annenin, babanın erişilebilirliğini ve katılımını doğrudan engellediği görülmektedir (Fascarolo & Favez, 2010).

Anne bekçiliğinin babanın görevlerini yerine getirmede engelleyici rolü Türkiye'deki çalışmalarda da belirtilmektedir (örneğin, Akgöz Aktaş, 2017; Gazi, 2019). Diğer taraftan, annenin yaklaşımı kadar babanın tutumları da önem arz etmektedir. Özellikle, geleneksel cinsiyet rollerine yatkın ya da çocuk bakımına ilgisi az olan babaların, anne bekçiliğini daha fazla algılayabildikleri belirtilmektedir (Thomas & Holmes, 2020). Thomas ve Holmes (2020) ayrıca, babaların erkeksi rollere yatkınlık düzeylerine göre anne bekçiliği algısı geliştirmeyip aktif baba katılımı sağlayabileceklerini belirtmektedirler. Dahası, babaların güçlü ebeveynlik yetkinliği göstermesi durumunda, annelerin anne bekçiliği eğilimi de azalmaktadır (Wang & Schoppe-Sullivan, 2021). Bu bakımdan anne ve baba arasındaki ilişkin döngüsel biçimde birbirini etkilediği söylenebilir. Babanın katılımı anne bekçiliğini azaltırken, anne bekçiliğinin azalması baba katılımını artırabilir.

Kimlik Kontrol Teorisi bağlamında (Burke, 1992), çevresindeki girdileri işleyen ve çevresinden gelen mesajlara göre bir kimlik inşa edebilen (Burke, 1991; Smith-Lovin & Robinson, 2006) baba açısından partnerinin ebeveynlik stili ve ebeveynliğe bakışı önemli bir değişkendir. Bu bağlamda, anne bekçiliği değişkenine bu çalışmada yer verilmiştir. 0-6 yaş aralığındaki çocuklara temel bakım vermenin ön planda olmasından dolayı, annenin anne bekçiliği yapma olasılığının daha yüksek olabileceği düşünülebilir. Bu bakımdan,

anne bekçiliğinin baba katılımı değişkenini yordayan bir değişken olarak modelde yer alması hedeflenmiştir. Şekil 1’de anne bekçiliğinin modeldeki konumu görülmektedir.

Çocuğun bakım verme sürecinin belirli sorumluluklar getirmesiyle beraber hem anne hem baba için zorlu bir süreç başlamaktadır. Yaşamlarında yeni bir dönemin başlaması, bilhassa psikolojik iyi oluşlarını korumalarının önemli olduğu gerçeğini beraberinde getirmektedir. Alan yazınında annelerin psikolojik sağlığı ve ebeveynliği üzerine çok fazla çalışma olduğu görülmektedir (Bronte-Tinkew ve diğerleri, 2007; Gunderson & Barrett, 2017; Kuipers ve diğerleri, 2021; Sapkota ve diğerleri, 2024). Anneler bu bağlamda babalara kıyasla daha fazla araştırmacıların ilgi odağında yer almaktadır. Buna karşın, son yıllarda babaların çocukların bakım verme sürecine daha fazla katılması ile ebeveynlik rollerinde, duygusal ve bakım verme süreçlerinde bir artış olduğu da görülmektedir (Scheibling, 2018). Lamb (2010) ve Diniz ve diğerleri (2021) de bu durumun altını çizerek son yıllarda babalarla ilgili çalışmaların arttığını belirtmektedir. Galasinski (2013) de baba katılımının, bir babanın ruh sağlığı, beklentileri, aile ilişkileri, destek ağı gibi yaşam boyunca işleyen çok boyutlu etkileşimli sistemlerden etkilendiğini belirtmektedir. Psikolojik ve sosyal destek gibi duygusal ebeveynlik davranışlarının ve bakım verme gibi araçsal ebeveynlik davranışlarının da içinde olduğu baba katılımı (Padilla-Walker ve diğerleri, 2016) çocuğun gelecek yaşamında ve iyi oluşu üzerinde olumlu etkilerde de bulunmaktadır (Pleck, 2010). Babalık davranışlarının ve görevlerinin babaların psikolojik iyi oluşunu nasıl etkilediği bu çalışmanın odak noktalarından biridir. Buna karşın, babaların psikolojik iyi oluş düzeylerinin babalık rollerini nasıl etkilediğine dair yeterince çalışma olmadığı da bilinmektedir (Garfield ve diğerleri, 2006; Kane & Garber, 2004; Shafer & Renick, 2020). Shafer ve Renick (2020) bilhassa Amerika Birleşik Devletleri dışında diğer ülkelerin bu konuyu yeterince tartışmadığını ifade etmiştir. Türkiye kültüründe babaların iyi oluşuna yönelik çalışmaların yetersiz olduğu söylenebilir.

Baba olmanın çocuğa etkisi olduğu gibi, çocukların da babaların iyi oluşuna etki edebileceği belirtilmektedir (Garfield ve diğerleri, 2006). Bu noktada yine döngüsel bir

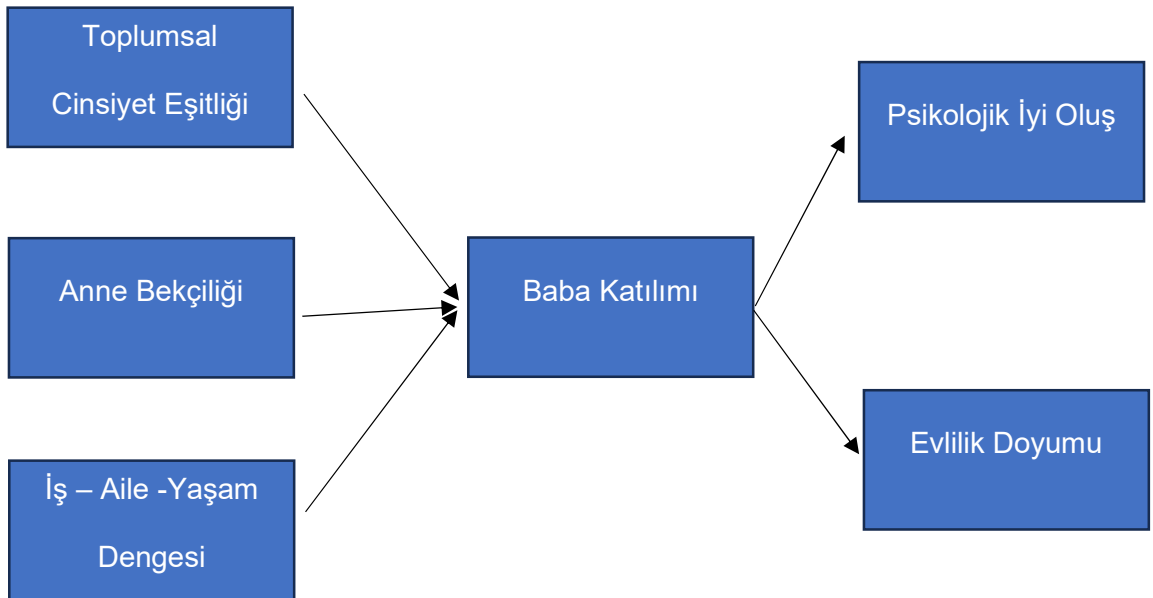
etkiden söz edilebilir. Özellikle baba katılımının olduğu bir evde hem çocuk hem anne hem de baba için pozitif duyguların ve sonuçların ortaya çıktığı bilinmektedir (Ulusal Babalık İnisiyatifi [*National Fatherhood Initiative*], 2024). Bu çalışmanın teorik altyapısı Kimlik Kontrol Teorisi'ne (Burke, 1991) ek olarak Yapısal Aile Terapisi'ne (Minuchin, 1974) dayanmaktadır. Dolayısıyla psikolojik iyi oluş düzeyi değişkeninin seçiminde ilgili kuramsal çerçeve etkili olmuştur. Aile içindeki sistemlerin çalışması ve kişinin sorumluluklarını yerine getirmesinin sonucu olarak, aslında aile üyeleri birbirlerinden beklentileri de yerine getirmiş olmaktadır (Tadros & Ogden, 2020). Bu, eşler arasında ve çocukla olan ilişkide önemli bir konudur; hatta ailenin işlevselliği ve üyelerinin iyi oluş düzeylerinin yüksek olması ile sonuçlanmaktadır (Minuchin, 2018). Buradan hareketle, babaların kendi rol ve sorumluluklarını yerine getirmesi ile iyi oluş düzeyinin olumlu etkilenebileceği söylenebilir. Hatta, kimlik kontrolü/yönetimi bakış açısıyla babaların rol ve sorumluluklarına uygun davranışlarıyla kendilerini daha olumlu ve kimlik sahibi olarak tanımlama eğiliminde olabilecekleri söylenebilir (Reid, 2018). Buradan hareketle, psikolojik iyi oluş ve baba katılımı arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu çalışmanın modeli içinde analiz edilmesi önemli görülmüştür. Babaların psikolojik iyi oluş düzeyleri ile yordayıcı değişkenler arasındaki ilişkide baba katılımının aracı etkisi şekil 1'de gösterilmektedir.

Babaların, baba katılımı ile evlilik ilişkisinin de alan yazınında yeterince çalışılmadığı söylenebilir. Buna karşılık alan yazını baba katılımı ile eş ilişkisinin önemli değişkenler olduğunu göstermektedir (Cabrera ve diğerleri, 2007, 2011). Babaların eşleriyle destekleyici bir ilişkilerinin olması durumunda baba-çocuk etkileşiminin de olumlu düzeyde olduğu (Cabrera ve diğerleri, 2007); babaların çift çatışması yaşadığı durumda ise daha düşük düzeyde baba katılımı görüldüğü belirtilmektedir (Cabrera ve diğerleri, 2011). Bu çalışmalarda, ilişki kalitesinin baba katılımını yordadığı görülmektedir. Bunun yanı sıra, babaların kendi rol ve sorumluluklarını yerine getirdiği, doğum öncesi süreçten itibaren etkili olduğu durumda, annelerin en iyi desteği babadan aldığı bilinmektedir (Widarsson ve diğerleri, 2015). Ayrıca, doğum sonrası depresyon deneyimi yaşayan

annelerle yapılan bir çalışmada, baba katılımının yüksek olmasının depresyon belirtilerinin azalması ile ilişkili olduğu görülmektedir (Lewin ve diğerleri, 2015). Depresif belirtilerin evlilik doyumunu negatif düzeyde yordadığı bilindiği için (Choi, 2016; Henderson ve diğerleri, 2003), baba katılımının aracı rolünün evlilik ilişkisindeki etkisi merak edilebilmektedir. Özellikle annelerin evlilik doyumlarının düşük olması ile kendilerini ifade etme ve ilişkide var olma arasında negatif yönde bir ilişki olduğu belirtilmektedir (Liu ve diğerleri, 2024; Wang ve diğerleri, 2024). Milkie ve Denny (2014) de baba katılımının annenin kendine zaman ayırmasıyla ilişkili olduğunu, yüksek baba katılımının annelerin iyi oluşuna katkı sağladığının altını çizmektedir. Diğer taraftan, dahil olmayan/katılmayan babanın boşanmaya (McNamee ve diğerleri, 2014) ve anne depresyonuna etkisi olduğu bulunmuştur (Shah ve diğerleri, 2014; Slade, 2013). Dolayısıyla, babaların babalık deneyimlerinin çocukları kadar eşleriyle olan ilişkilerini de etkileyebildiği söylenebilir.

Şekil 1

Baba Katılım Modeli (BKM)

Yapısal Aile Terapisi bağlamında eşlerin aile sisteminde birbirlerini etkiledikleri ve etkilendikleri, ilişkinin bu karşılıklı dinamik süreç içinde geliştiği bilinmektedir (Minuchin, 2018). Aile içindeki üyelerinin; anne-baba, anne-çocuk ve baba-çocuk ilişkisi, birbirini

etkilemektedir (Minuchin ve diğ erleri, 2006). Tadros ve Ogden (2020) de aile üyelerinin birbirlerinden bekledikleri potansiyel sorumluluklar ve davranışlar, ailenin işlevselliğini ve sağlıklı dengesini belirlemektedir. Bu noktada, aile üyelerinin sağlıklı sınırlar belirlemesi ve kendi rol ve sorumluluklarını bilinçli bir şekilde yerine getirmesi önem arz etmektedir (Nichols, 2013).  rneğ n, anne ve babanın çocukları ile ilişkisinin, kendi ilişkilerini; anne-baba arasındaki ilişkinin de çocukları ile olan ilişkisini ve çocuğu etkilemesi, Yapısal Aile Terapisi'nin en temel bakış açısı olarak görülmektedir (Minuchin ve diğ erleri, 2006; Tadros & Ogden, 2020). Bu nedenle bu çalışmanın sonuç değişkeni olarak evlilik doyumu seçilmiş ve model şekil 1'de sunulmuştur.

Araştırmanın Amacı ve  nemi

Baba katılımı evlilik ve aile yaşamında önemli bir konudur. Türkiye'de baba katılımı konusu görece yeni araştırılmaya başlanan bir konudur. Dolayısıyla bu konuda bir araştırma boşluğu olduğu belirtilebilir. Yine de ulaşılan veriler çocuğun en temel bakım vereni olması gereken babaların, gerektiği kadar sürece dahil olmadığına işaret etmektedir.  rneğ n, Türkiye'de babalar ile ilgili detaylı çalışmalar yapan Anne  ocuk Eğitim Vakfı'nın (AÇEV, 2017) yürüttüğü çalışma 0-10 yaş aralığında çocuğu olan babaların sadece binde birinin çocuklarının ihtiyaçlarını her koşulda kendi sorumluluğu olarak gördüğünü göstermektedir. Bu, aynı zamanda babaların yalnızca binde birinin kendisini temel bakım veren olarak kabul ettiğini de ifade etmektedir. Ayrıca bu çalışmada, 0-3 yaş aralığında çocuğu olan babaların %50'si çocuklarının tuvalet ihtiyacıyla hiç ilgilenmediğini, %35'i t naklarını hiç kesmediğini ve altını değiştirmediğini belirtmiştir. Bu çalışmanın çarpıcı bulgularından biri babaların %91'inin  ocuk bakımında birincil sorumlu olarak anneleri gördüğü gerçeğidir (AÇEV, 2017). Türkiye'den çeşitli araştırmalar baba katılımının sınırlı olduğunu (Alaylı, 2023; Mert, 2021; Semiz ve  ren, 2024); babaların ilgi ve yakınlık puanlarının çocuğun cinsiyetine,  ocuk sayısına, göre farklılık gösterebildiğini (Akgöz Aktaş, 2017; Arslan ve Demircioğlu, 2024); eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumları olmayan babaların daha az katılım gösterdiğini (Arslan ve Demircioğlu, 2024)

bulmuşlardır. Mevcut katılım durumu göz önüne alındığında baba katılımını çeşitli değişkenlerle bir arada ele alan temel çalışmalara ihtiyaç olduğu anlaşılmaktadır.

Türkiye’den çalışmaların yanı sıra uluslararası alan yazın da baba katılımının önemine işaret etmektedir. Çocuğun gelişimsel sürecinde bilhassa ilk altı yıl önemlidir; zira bu dönemdeki potansiyelin hayata geçirilebilmesi için baba katılımı büyük önem arz etmektedir. Buna karşın, Phares’e (1992) göre, babaların çocuğun gelişim sürecindeki öneminin tam olarak belirlenmemesi nedeniyle bu konu göz ardı edilmiştir. Kadınların ekonomik yaşamdaki alanının genişlemesiyle beraber, babanın çocuğun gelişim dönemlerine katılım niteliği ve sıklığı da değişmiştir (Lamb ve diğerleri, 1987). Bianci ve Milkie (2010) özellikle 1980’den sonra baba katılımının her açıdan arttığını ifade etmiştir. Day ve Lamb (2004) baba katılımının çocuğun gelecek yaşantısında kilit bir rol oynayabileceğini belirtmişlerdir. Alan yazında çocuğun gelişiminde nitelikli ve sağlıklı baba katılımının, yaşamının her döneminde çocuğun hem fiziksel hem ruh sağlığında olumlu etkisine gösterilmektedir (örneğin, Lamb, 2010; Luecken ve diğerleri, 2020; Pleck, 2010; Scheibling, 2018; Teti, 2017).

Baba katılımının kültürel bir yönü olması ve çok boyutlu yapısı gereği Türkiye kültüründe bu konuda daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu söylenebilir. Daha önce de belirtildiği gibi, Türkiye’de bu konu ele alınmaya başlanmış olmakla birlikte halen bir araştırma boşluğu söz konusudur. Ayrıca, baba katılımını ele alabilmek için öncelikle Türkiye kültürüne uygun bir ölçme aracının geliştirilmesi önem arz etmektedir. Türkiye aile yapısının zamanla değişmesi ve babaların babalık beklentilerinin ve sorumluluklarının artmasıyla beraber hem babalar hem de anneler tarafından baba katılımının değerlendirilerek incelenmesi önemlidir (İzci & Jones, 2021). Genel anlamda bu konunun politika düzeyinde de önemsendiği görülmektedir. 11. Kalkınma Planı’nda da ailenin güçlendirilmesi, bu doğrultuda, evlilik ve ailenin sağlıklı iletişimine ilişkin kamu politikalarına önem verilmesi gerektiği ve bu hedefe ulaşmak için iyileştirici politikaların uygulanması gerektiği vurgulanmıştır. Aile politikalarının bilhassa tüm paydaşlarının dahil

olduğu katılımcı bir perspektifle oluşturularak aileler için kaliteli, etkili ve yaygınlaşabilecek tedbirlerin de belirlenmesi önem arz etmektedir. 11. Kalkınma Planı'nın önemli başlıklarından biri ailenin güçlendirilmesi olması da aile üyelerinin ve paydaşlarına yönelik çalışmaların önemini vurgulamaktadır. Özellikle çocuklara yönelik, onların mevcut potansiyellerini artıracak, sosyal-duygusal ve davranışsal becerilerini geliştirecek, topluma sağlıklı, kendine güvenen, bilinçli ve insani değerlere sahip bir birey olmasına imkân verecek çalışmaların önünü açmanın ve konuyla ilgili veri toplanmasının önemi açıkça belirtilmektedir. Özellikle, aile ve iş yaşamının dengelenmesi ve bu uyuma ilişkin politikaların belirlenmesi ve buna yönelik çalışmalar yapılmasının önemli olduğu vurgulanmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2019).

12. Kalkınma Planı da aynı perspektiften hareket ederek ailenin güçlendirilmesi, sağlıklı nesillerin yetişmesi ve dinamik bir nüfus yapısının korunması gibi temel hedefleri içermektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). 12. Kalkınma Planı'nda belirtilen aileye yönelik hizmetlerin niteliği ve niceliğinin artırılması hedefi, aile üyelerinin ihtiyaçlarının daha kapsamlı bir şekilde ele alınmasını öngörmektedir. Araştırma, baba katılımının toplumsal cinsiyet eşitliği, iş-aile-yaşam dengesi ve evlilik doyumu gibi değişkenlerle ilişkisinin incelenmesiyle, ailelerin yaşam kalitesini artırmaya yönelik hizmetlerin geliştirilmesine rehberlik edebilir. Bu doğrultuda, baba katılımının çocuk gelişimine, aile içi dinamiklere ve ebeveynlerin psikolojik iyi oluşlarına olan etkilerinin daha iyi anlaşılması, bu hizmetlerin temel dayanaklarını güçlendirebilir. Ailelerin demografik ve sosyokültürel yapılarının ölçülmesi ve aile yapısındaki değişimlerin incelenmesine yönelik sosyal araştırmaların gerçekleştirilmesi, planın öncelikli hedeflerinden biridir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Mert (2021) de yürüttüğü çalışmada, baba katılımının hem anneler üzerinde hem de çocukların duygu düzenleme gibi psikolojik sağlığında olumlu etkiler yarattığını ifade etmektedir.

Bu araştırma, baba katılımına ilişkin bir ölçme aracı geliştirmesi, Türkiye'den veriler sunması ve model test etmesi yönüyle Türkiye özelinde aile yapısındaki değişimlerin daha

iyi anlaşılmasına katkı sağlayabilir. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği, anne bekçiliği ve iş-aile-yaşam dengesi gibi değişkenlerin baba katılımına etkisinin incelenmesi, aile yapısındaki dönüşümleri anlamak için kapsamlı bir çerçeve sunabilir. Ayrıca, kalkınma planı çerçevesinde, doğum öncesi dönemden itibaren çocukların sağlıklı gelişimi için erken öğrenme, karşılık verici duyarlı bakım ve sosyal koruma hizmetlerinin artırılması hedeflenmektedir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Bu bağlamda, baba katılımının erken çocukluk dönemindeki rolünün araştırılması, bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik bilimsel bir temel oluşturabilir. Baba katılımının çocukların bilişsel, sosyal ve duygusal gelişimlerine olan etkilerini anlamak, doğum öncesi ve sonrası dönemde uygulanacak politika ve eğitim programlarının tasarımına yön verebilir. Diğer taraftan, anne-babalara yönelik nitelikli, sürdürülebilir ve erişilebilir eğitimlerin artırılması ve davranış değişikliğini hedefleyen uygulamaların yaygınlaştırılması, planın önemli odak noktalarından biridir (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Bu araştırma, baba katılımını artırmaya yönelik eğitim programlarının içeriğinin belirlenmesinde ve babalık rollerine dair farkındalığın artırılmasında katkı sağlayabilir. Anne ve babalara çocukların yaş ve gelişim düzeylerine uygun rehberlik sunan oyun ve eğitim materyalleri geliştirilmesi hedefiyle de uyumlu olarak, baba katılımını destekleyici araç ve gereçlerin tasarımına bilimsel bir dayanak oluşturabilir. Eğitim ve sağlık kurumlarında ebeveyn rehberliğine yönelik çalışmaların artırılması hedefi (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023) doğrultusunda, bu araştırma, baba katılımını teşvik eden rehberlik ve psikolojik danışmanlık programlarının geliştirilmesi için bir temel sunabilir. Baba katılımının evlilik doyumu, iş-aile-yaşam dengesi ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile olan ilişkisini derinlemesine ele alan bu çalışma, aile içi ilişkileri güçlendirecek ve ebeveynlik rollerini destekleyecek politikaların oluşturulmasına katkı sağlayabilir. Sonuç olarak, bu araştırma, 12. Kalkınma Planı'nın aile yapısının güçlendirilmesi, ebeveyn rollerinin desteklenmesi ve çocukların sağlıklı gelişimine yönelik hedefleriyle doğrudan uyumlu bir bilimsel çerçeve sunmaktadır (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023). Araştırmanın

bulguları, aile politikalarının geliştirilmesine, anne-babalara yönelik eğitimlerin içeriklerinin zenginleştirilmesine ve aile kurumunun sürdürülebilir şekilde desteklenmesine yönelik katkılar sağlayabilecek olması yönüyle, Türkiye'nin Kalkınma Hedefleri ve Stratejileri ile uyumludur. Babaların, çocukların gelişiminde bir rol model olarak yer almalarının önemli olduğu pek çok çalışmada vurgulanmıştır. Bununla birlikte kimi istatistik ve raporlar çocukların baba katılımından yoksun olabileceklerini göstermektedir. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'ne ait istatistikler 18,4 milyon çocuğun %25'inin hiçbir şekilde bir baba figürü ile temas kurmadığını (U.S. Census Bureau, 2022) göstermektedir. Türkiye'de doğrudan bu konuyla ilgili bir istatistik bulunmamakla birlikte, Ulusal Babalık İnisiyatifi'nin (2024) yürüttüğü araştırma sonuçları da babanın olmadığı ailelerde çocukların riskli davranışlarda bulunma, madde ve alkol bağımlısı olma, obezite sorunu ile karşılaşma, okul terki yaşama, hapse girme, suç işleme, davranışsal sorunlar yaşama, düşük sosyoekonomik düzeyde olma olasılıklarının daha yüksek olduğunu göstermektedir. İlerleyen yaşlarda çocukların gösterdiği problemli davranış gösterdiği durumlarda, babanın ya da baba katılımının eksikliği göze çarpmaktadır (DelPriore ve diğerleri, 2021). Yetersiz ve niteliksiz baba katılımı madde bağımlılığı (DelPriore ve diğerleri, 2021; Yoon ve diğerleri, 2020, 2021), riskli cinsel davranışlar (DelPriore ve diğerleri, 2021), duygusal ve davranışsal problemler (Smith Stover ve diğerleri, 2015), dürtüsel davranışlar (Li ve diğerleri, 2014; Ulusal Babalık İnisiyatifi, 2024), daha yüksek intihar ve suça bulaşma eğilimi (Ulusal Babalık İnisiyatifi, 2024) ile ilişkili bulunmuştur.

Baba katılımının sadece çocuğun gelişimi ve sağlığı açısından değil, babanın kendisi ve eşi ile ilişkisi açısından da olumlu sonuçları olabilmektedir (Twamley vd., 2013). Örneğin baba katılımı ile beraber annelerin de üzerindeki bakım yükünün ve bakım yükü kaynaklı stresin azaldığı ve daha dengeli bir ebeveynlik stili olduğu görülmektedir (Nomaguchi ve diğerleri, 2015). Tarihsel olarak annelere atfedilmiş çocuk bakımı görev ve sorumluluğunun beraberinde getirdiği bakım yükü stresinin, nitelikli baba katılımı ile azaldığı bilinmektedir (Pearson ve diğerleri, 2020; Wong ve diğerleri, 2017). Baba

katılımın aile üyelerinin psikolojik iyi oluş düzeyine pozitif etkisini gösteren bulgular (Pearson ve diğerleri, 2020; Ulusal Baba İnisiyatifi, 2024) bu kavramın tüm aile açısından önemini vurgulamaktadır. Ulusal Baba İnisiyatifi (2024) de baba katılımının olduğu bir evde hem annelerin hem babaların hem de çocukların sağlıklı bir gelişim göstermesinin, psikolojik iyi oluşlarının yüksek olmasının ve sağlıklı bir iletişim biçimine sahip olmalarının muhtemel olduğunun altını çizmektedir. Özellikle, annelerin doğum öncesi ve sonrasında sağlıklı bir ruh haline, çiftlerin daha düşük ebeveynlik stresine, daha fazla ve sağlıklı serbest zamana, daha yüksek evlilik doyumu erişebilmeleri için, babaların çocuğun doğum öncesinden itibaren katılım göstermesi önem arz etmektedir (Ulusal Babalık İnisiyatifi [*National Fatherhood Initiative*], 2024). Eşler arasında iş birliği, destek ve evlilik doyumunun “eş sermayesi” olarak adlandırıldığı ve bu sermayenin baba katılımıyla ilişkili olduğu bulunmuştur (Kwok ve Li, 2015). Eş sermayesinin azalması ve evliliğin niteliğindeki bozulma ise dolaylı yoldan çocuğu olumsuz etkileyebilir. Çocuğun olumsuz davranışları ise döngüsel olarak ebeveynleri veya ebeveynlerin eş ilişkisini etkileyebilir. Bu bakımdan, evlilik ve aile yapısı içinde baba katılımının döngüsel bir etki içinde ele alınabileceği söylenebilir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanı açısından bakıldığında, aile psikolojik danışması kapsamında baba katılımının ele alınmasının önemli olduğu söylenebilir. Bu bakımdan, bu çalışmanın bulguları aile psikolojik danışması uzmanlık alanında yürütülecek çalışmalar için bir temel oluşturabilir.

Bu çalışma özellikle erken çocukluk döneminde çocuğu olan babaların baba katılım düzeylerini incelemeyi ve baba katılımının evlilik doyumu ve iyi oluş üzerindeki etkilerini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Baba katılımının çocuğun gelişiminde, ebeveynlerin kendi aralarındaki ilişkilerinde ve aile içi iletişimdeki kritik rolünü ele almayı hedefleyen bu çalışma, Türkiye’de bu alandaki araştırmalara ve ulusal politikaların şekillendirilmesine katkı sağlayabilir. Baba katılımının bağlamsal değişkenler ile ortaya konması ve yordayıcı ve sonuç değişkenlerinin belirlenmesinin, politika önerilerine ve yapılacak gelecek araştırmalara temel oluşturması hedeflenmektedir. Baba katılımını

geçerli ve güvenilir olarak ölçebilen bir ölçek geliştirmenin; baba katılımı değişkeninin yordayıcı (toplumsal cinsiyet eşitliği, anne bekçiliği ve iş-aile-yaşam dengesi) ve sonuç değişkenlerinin (evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş) incelendiği bir model test edilmesinin alan yazınına katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Araştırma Problemi

Bu araştırma 0-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların baba katılımı ile ilgili bir model testinin incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaçla, 0-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların baba katılımı ile anne bekçiliği algısı, iş aile yaşam dengesi, toplumsal cinsiyet eşitliği algısı, iyi oluş ve evlilik doyumu arasındaki ilişki nasıldır sorusuna yanıt aranmıştır. Bu araştırma problemi doğrultusunda, aşağıdaki nitel ve nicel alt problemlere yanıt aranmıştır.

Alt Problemler

1. Babaların baba katılımı algıları ve deneyimleri nasıldır?
2. Babaların, baba katılımını etkileyen faktörler ve baba katılımının bireysel ve ailesel etkilerine ilişkin deneyimleri nelerdir?
3. Baba katılım ölçeği, baba katılımını psikometrik açıdan geçerli ve güvenilir ölçümler vermekte midir?
4. Babaların anne bekçiliği algısı, toplumsal cinsiyet eşitliği algısı, iş aile yaşam dengesi düzeyleri ile baba katılımı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
5. Babaların evlilik doyumu, iyi oluş ve baba katılımı düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır?
6. Babaların anne bekçiliği algısı ile iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkide, baba katılımı anlamlı bir aracı değişken midir?

7. Babaların anne bekçiliği algısı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide, baba katılımı anlamlı olarak aracılık etmekte midir?
8. Babaların toplumsal cinsiyet eşitliği algısı ile iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkide, baba katılımı anlamlı olarak aracılık etmekte midir?
9. Babaların toplumsal cinsiyet eşitliği algısı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide, baba katılımı anlamlı olarak aracılık etmekte midir?
10. Babaların iş aile yaşam dengesi ile iyi oluşları arasındaki ilişkide, baba katılımı anlamlı olarak aracılık etmekte midir?
11. Babaların iş aile yaşam dengesi ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide, baba katılımı anlamlı olarak aracılık etmekte midir?

Sayıtlar

Bu çalışmada katılımcıların ölçme araçlarını kendilerine en uygun, kendilerini en iyi yansıtan şekilde yanıtladıkları varsayılmaktadır. Ayrıca, araştırma sürecinde kullanılan veri toplama araçlarının, ölçmeyi amaçladığı nitelikleri geçerli ve güvenilir olarak ölçtüğü varsayılmaktadır.

Sınırlılıklar

- 1- Bu çalışmadaki model testi, 0-6 yaş arasında çocuğu olan babaların baba katılım düzeyini yordamaktadır. Dolayısıyla ulaşılan veriler yalnızca benzer nitelikteki gruplara genellenebilir.
- 2- Araştırmanın nicel bölümünde baba katılımının ele alınmasında yalnızca babalardan toplanan verilerin ele alınması bir sınırlılıktır.
- 3- Veriler öz-bildirim yoluyla toplanmıştır ve bu yöntemin kendine özgü sınırlılıklarını içermektedir.

- 4- Bu araştırmanın kesitsel bir çalışma olarak tasarlanması araştırmanın sınırlılıklarındandır. Dolayısıyla elde edilen veriler bu doğrultuda değerlendirilmelidir.

Tanımlar

Baba Katılımı: Babanın çocuğun gelişiminde olumlu direkt etkileşimli etkinliklerine katıldığı, sıcaklığını gösterdiği ve duyarlı olduğu, kontrol ettiği, dolaylı bakımlarını yaptığı, süreç içindeki sorumluluklarını yerine getirdiği (Pleck, 2010) çok boyutlu bir yapıdır (Palkovitz, 1997). Bu araştırmada kapsamında baba katılımı, üç boyutlu olarak değerlendirilecek olup baba katılımı bu üç boyutun toplamı olarak ifade edilmiştir. Bu üç boyut da Lamb'ın (Lamb ve diğerleri, 1985) ve Pleck'in (2010) çalışmalarına dayandırılacak temellendirilmiştir. Lamb ve diğerlerinin (1985) ortaya koyduğu etkileşim boyutu ile sorumluluk boyutu, Pleck'in (2010) ortaya koyduğu sıcaklık/duyarlık ve kontrol/izleme boyutları birbirine denk geldiği için, bunlara ek olarak Lamb ve diğerlerinin (1985) ortaya koyduğu erişilebilirlik boyutu eklenerek, baba katılımı üç boyutlu bir yapı ile ele alınmıştır. Dolayısıyla bu araştırmada baba katılımı, bu üç boyuttaki katılım düzeylerini ifade etmektedir.

Anne Bekçiliği: Annenin çok net ve esnek olmayan standartlar belirlemesi, çocuğun bakım sürecine yönelik sorumlulukları ve becerileri sadece kendisinin yerine getirebileceğine dair tutumlarıdır (Hawkins, 1999). Anne bekçiliği kavramı bu çalışmada, Puhlman ve Pasley (2013) tarafından nitelendirildiği şekli ile baba katılımını engelleyen bir sınırlama ve kısıtlama hali olarak ele alınmıştır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği: Kadınların ve erkeklerin aynı statüye sahip olması; insan haklarını kullanma, siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel gelişime katkıda bulunma ve bu gelişimin sonuçlarından yararlanma açısından eşit fırsata sahip olması anlamına gelmektedir (UNESCO, 2015). Bu çalışmada da Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği kullanılarak toplumsal cinsiyet eşitliği değerlendirilmiştir.

İş Aile Yaşam Dengesi: Bireyin işi ile iş dışı sorumlulukları, istekleri ve ailesine zaman ayırıp ailevi sorumluluklarını yerine getirebilmek için yaşamında bir denge kurabilmesi anlamına gelmektedir (Apaydın, 2011; Saif ve diğerleri, 2016). Bu çalışmada

iş-aile yaşam dengesi ile babaların iş yaşamları ile aile yaşamları arasında denge kurma düzeyleri kastedilmektedir. Bu bağlamda, İş-Aile-Yaşam Dengesi Ölçeği kullanılarak iş aile yaşam dengesi değerlendirilmiştir.

Evlilik Doyumu: Bireyin evlilik ilişkisinden memnun olması, evlilikle ilgili beklentilerinin gerçekleşmesi, eşiyle anlamlı bir ilişki kurabilmesi ve evliliği tatmin edici bulması anlamına gelmektedir (Tezer, 1996). Bu çalışma için evlilik doyumu, Evlilik Yaşamı Ölçeği kullanılarak değerlendirilmiştir.

Psikolojik İyi Oluş: Bireyin anlamlı bir yaşam sürme, başkaları tarafından saygı görme, sosyal ilişkilerden doyum alma ve günlük etkinliklerden keyif alma düzeylerini ifade etmektedir (Telef, 2013). Bu bağlamda, Psikolojik İyi Oluş Ölçeği kullanılarak psikolojik iyi oluş düzeyleri belirlenmiştir.

Bölüm 2

Araştırmanın Kuramsal Temeli ve İlgili Araştırmalar

Bu bölümde Kimlik Kontrol Teorisi, Yapısal Aile Terapisi ve baba katılımı, anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği, iş aile yaşam dengesi, evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş değişkenleri ile ilgili kuramsal çerçeve sunulmuştur. Ayrıca son kısımda ise araştırmanın değişkenleri ile ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

Kimlik Kontrol Teorisi

Araştırmanın modeli aşağıda şekil 1’de sunulmaktadır. Araştırma modeli oluşturulurken Kimlik Kontrol Teorisi [*Identity Control Theory*] (KKT), bireyleri tutum ve davranışları açısından inceleyen araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Kişilerin inançları ve düşünceleri, davranışlarını şekillendirirken buna ek olarak çevresel etmenler de davranışların nasıl sergileneceğini etkileyebilir (Burke, 2007). Burada önemli olan nokta ise, çevrenin nasıl organize edildiği, bireylerin çevresini nasıl yorumladığı ve kişinin kontrol ettiği çevresel ya da içsel özellikleridir. Bu çerçevede, çevreye bağlı olarak aynı tutum farklı davranışlar üretebilir (Smith-Lovin & Robinson, 2006, syf 165). Benzer bir şekilde ise aynı ortamlar da kişinin mevcut durumu/olayı/olguyu yorumlaması noktasında kullandığı içsel süreçlerine göre farklı davranışlara ya da tepkilere sebep olmaktadır. Kontrol sistemi modelindeki en kritik özellik, çevresel etmenlere göre mevcut davranışın ortaya çıkışını sağlayan kararlılığı sürdürme becerisidir (Burke, 1991). Burada kişiler her gün davranışlarını yapılandırır ve yaratırken, mevcut toplumsal/sosyal yapıların da yaptığı tam olarak budur (Smith-Lovin & Robinson, 2006, syf. 165). Aksi bir durumda, benlik algıları ile dışsal geri bildirimler arasında uyumsuzluk ortaya çıktığında, bireyler problem yaşayabilir (Burke, 2006).

Baba katılımı kavramını da düşündüğümüzde, kişisel ve çevresel birçok bileşenden etkilendiği görülmektedir (Parke, 1996). KKT çerçevesinde, baba katılımının ortaya çıkışında, davranış ve duygu olarak ortaya sunulan çıktının, sosyal etkileşim ve

kişinin anlamlandırması açısından bir referans düzeyinin olduğu söylenebilir (Burke, 2007; Smith-Lovin & Robinson, 2006, syf. 167). Babalar kendi babalık davranışını, çevresindeki babalık olgusundan esinlenerek inşa etmiş olabilir. Hatta, sağlayıcı ve bakıcı rolleriyle güçlü bir şekilde özdeşleşen babaların, babalık kimliklerini sürdürme taahhüdünü yansıtacak şekilde çocuklarına zaman ve kaynak ayırma olasılıklarının daha yüksek olduğu görülmektedir (DeGarmo, 2010; Rane & McBride, 2000). KKT, anlamın şekillendirilmesi ve oluşturulması sürecine odaklanarak, bireyin maruz kaldığı zaman içinde anlamlandırma sürecini ve dolayısıyla davranışlarını nasıl etkilediğini inceler (Smith-Lovin & Robin, 2006, syf.170). Hatta, babaların bu beklentileri gerçekleştirme amacıyla kendi kimlikleriyle çelişmeyecek rollere ve sorumluluk alanlarına bağlılığının arttığı, bunun da çocukları ve eşleri ile ilişkilerine olumlu yansıdığı bilinmektedir (Kuscul & Adamsons). KKT'ye göre babaların kendi rol ve sorumluluklarını yerine getirme sürecinde nasıl algılandığı da önem arz etmektedir. Özellikle, anne bekçiliği gibi babaların çocukların gelişim sürecine katılımını engelleyen yapıların varlığı veya iş-aile-yaşam dengesi konusundaki algıların olumlu olması, katılımının artmasını destekleyen unsurlar arasındadır. Buna karşılık, bu algılar olumsuz olduğunda baba katılımı düzeylerinin düştüğü gözlemlenmektedir (Adamsons & Pasley, 2013). Babalık kimliğinin inşası sürecinde KKT bağlamında baba katılımının yalnızca bireysel faktörlere değil, aynı zamanda toplumsal ve çevresel (özellikle eşinin etkisi) değişkenlere bağlı olduğu söylenebilir (Kuscul & Adamsons, 2022).

Burke'nin (1991) Kimlik Kontrol Teorisi (KKT), babaların katılımı üzerinden babalık kimliği oluşumu üzerinden değerlendirilebilir. KKT'nin kimlik standardı kavramı, babalık kimliği ile örtüşmektedir. Çünkü kimlik standardı kişinin kendisine ait belirli rollerine ilişkin anlamları ifade edebilir (Burke, 2006, 2007). Babalık bağlamında kimlik standardı "ideal bir baba" olmanın gereklerine dair içsel bir ölçüt olarak işlev görür (Burke, 1991). Toplumsal cinsiyet eşitliği ve iş-aile-yaşam dengesi gibi kavramlar da bu kimlik standardını doğrudan etkileyebilmektedir. Örneğin, toplumsal cinsiyet eşitliğini yüksek düzeyde benimseyen bir

baba, eşit sorumluluk paylaşımına önem vererek çocuğuyla daha fazla ilgilenir ve baba katılımını artırır. Bu yaklaşım, babanın kimlik standardına dahil ettiği bir unsur haline gelebilir. Bu durumda babanın katılım düzeyi, sadece bireyin kendi terciğine veya geleneksel rollere göre değil, güncel kültür ve toplumsal etki ile de şekillenmektedir (Güloğlu, 2018).

Burke'nin (1991, 2007) modelinde karşılaştırmacı (comparator) olarak geçen kavram, babanın kimlik standardı ile mevcut baba katılım düzeyi arasında bir karşılaştırma yaparak ve baba katılımının düzenlenmesini sağlar. Burke (1991) kimlik inşası modelinde, girdi ve çıktı arasında işleyen karşılaştırmacı bir mekanizmadan bahsetmektedir. Bu noktada, örneğin bir baba toplumsal cinsiyet eşitliğini benimsemiş ve çocuğuyla etkin zaman geçirmeyi önemli bulan bir baba, kendi katılımı düzeyini bu standarda göre sürekli olarak değerlendirir. Anne bekçiliği değişkeni mesela bu noktada karşılaştırmacının işlemesine önemli bir etki yapabilir. Anne bekçiliği, annenin baba katılımını kısıtlayan veya şekillendiren bir kontrol mekanizması olarak devreye girdiğinde, babanın kendi katılımını artırma veya kimlik standardına ulaşma çabalarını zorlaştırabilir (Puhlman & Pasley, 2013). Eğer babanın katılımına yönelik bir destek veya onay yoksa, karşılaştırmacı, kimlik standardı ile gerçeklik arasındaki bu boşluğu algılar ve baba bu durumu uyum sağlayıcı veya mücadeleci stratejilerle aşmaya çalışabilir (Burke, 2006, 2007).

Davranışlar ve çevre üzerindeki etkiler kavramı modelde baba katılımının etkileşim boyutuna temas edebilir (Burke, 1991, 2007). Baba kimlik standardına ulaşmak için anlamlı davranışlarda bulunmaya çalışır ve böylece çocuğunun gelişim dönemlerinde katılım sağlar (Burke & Cast, 1997). Bu davranışlar, iş-aile-yaşam dengesini sağlama çabalarının da sonucu olabilir. Babanın iş ve aile sorumlulukları arasında dengeli bir ilişki kurması, babalık rolüne dair kendini anlamlandırmasında kimlik standardını oluşturması açısından önemli bir yere sahiptir (Burke, 1991, 2007). Eğer bir baba, iş-aile dengesini sağlarken zorluk yaşıyorsa ve bu dengeyi kuramıyorsa, kimlik standardına uygun bir şekilde baba katılımını gerçekleştirmesi de zorlaşabilmektedir. Bu durumda, KKT'ye göre,

bireyin kimlik standardını sürdürmek için anlamlı davranışlarını düzenlemesi gerekir (Burke, 2007); dolayısıyla iş yükünü azaltma, daha esnek çalışma saatleri talep etme veya iş-aile dengesine yönelik farklı stratejiler geliştirme gibi davranışlar devreye girebilir. Babanın çocuğuna gelişim sürecine yönelik katılımı aynı zamanda evlilik ilişkisi üzerinde de etkiler yaratabilir. Baba katılım sağladığında, eşinin de konfor alanlarını genişletmiş olup birlikte ebeveynlik sürecinde karşılıklı güç birliği de sağlayabilir (bakınız, Burke & Cast, 1997). Böylece bu durum da eşler arasındaki iletişimi ve bağı güçlendirebilir. Babanın anlamlı davranışları, hem çevreyi (çocuk ve eşi) hem de sosyal durumu (aile yapısını) etkileyerek evlilik doyumunu artırabilir.

Kimlik inşa sürecinin tanımladığı KKT'nin yansıtılan değerlendirme kavramı, baba katılımının ailedeki yansıması olarak tanımlanabilir (Burke, 1991). Sosyal çevreden gelen geri bildirimler, özellikle anne ve çocuğun baba katılımına yönelik değerlendirmeleri, babanın kendi kimliğini değerlendirmesinde önemli bir rol oynayabilmektedir (Burke, 2007). Eğer baba, katılım çabaları için olumlu geri bildirimler alırsa (örneğin, eşi tarafından takdir edilmesi veya çocuğunun babayla daha fazla zaman geçirme talebi), bu geri bildirimler kimlik standardına ulaşmasına katkıda bulunur (Burke, 2007) ve baba katılımını sürdürme veya artırma motivasyonunu destekleyebilir (Burke, 1991, 2006). Aksi takdirde, yetersiz veya olumsuz geri bildirimler de (örneğin, anne bekçiliği nedeniyle engellenme hissi veya çocuğun olumsuz tepkisi) babanın kimlik standardına ulaşmasında zorluk yaşatabilir (Burke, 2007; Burke & Cast, 1997).

Sonuç olarak, KKT baba kimliğini çevresel ve sosyal faktörler ışığında tanımlanma, anlamlandırma ve yönetme sürecinde önemli bir altyapı sunmakta ve rehber oluşturabilmektedir (Burke, 1991, 2007). Toplumsal cinsiyet eşitliği, anne bekçiliği ve iş-aile-yaşam dengesi gibi değişkenlerin, baba kimliğinin oluşmasındaki olası etkileri bu çerçevede tanımlanabilir. Babaların bu değişkenler ve kimliğin inşa sürecindeki dinamiklerin etkisiyle kendi kimlik standardını gerçekleştirerek hem aile ilişkilerinde hem de genel kendi kimliklerini inşa sürecinde aktif rol alabilmektedir (Burke, 1991; Burke &

Cast, 1997; Stets & Tsushima, 2000). Baba kimliğinin inşası, yalnızca bireysel bir süreç olmanın ötesinde, toplumsal normlar, aile içi roller ve çalışma hayatı gibi çeşitli dinamiklerle şekillenen çok katmanlı bir süreçtir (Burke, 2006; Burke & Cast, 1997). Bu nedenle, KKT'nin sunduğu perspektif, babaların aile içindeki rollerini daha iyi anlamak ve desteklemek için teorik ve pratik katkılar sunabilir.

Yapısal Aile Terapisi

Yapısal Aile Terapisi (YAT), Salvador Minuchin tarafından geliştirilen ve aile sistemindeki bireylerin sosyal bağlam içinde nasıl etkileşime girdiğini inceleyen bir yaklaşımdır (Minuchin, 1974). Bu teori, aileyi bir sistem olarak ele alır ve bu sistem içindeki bireylerin işlevlerini, sınırlarını ve rolleri arasındaki dinamikleri inceler ve bunların önemli işlevlerini açıklar (Vetere, 2001). Minuchin'e (1974) göre birey, ailesi içinde belirli bir konuma sahiptir ve bu konum bireyin psikolojik sağlığını etkileyebilir. Bu yaklaşım, bireylerin yaşadıkları psikolojik sorunların sadece bireysel faktörlerden etkilenmediğini, aynı zamanda bireyin içinde bulunduğu aile yapısı ve sosyal çevreden de etkilendiğini savunmaktadır. Dolayısıyla, Yapısal Aile Terapisi, bireyin ailesiyle olan etkileşimlerinin bireysel işlevlerini nasıl şekillendirdiğini inceleyerek, sağlıklı bir aile yapısı oluşturmayı hedeflemektedir (Minuchin, 1974). Aile içindeki işlevsel sınırların net olarak belirlenmesinin ve bu rollerin en sağlıklı şekilde tanımlanması önem arz etmektedir (Mitrani & Perez, 2003). Aile üyeleri arasında uyumlu ilişkilerin sağlanması, bireylerin rollerini benimsemeleri ve işlevlerini yerine getirmeleri, sağlıklı bir aile yapısının temel bileşenleri olarak görülmektedir (Minuchin, 1974). Özellikle ebeveyn rolleri bu bağlamda önem arz etmektedir. Minuchin'in (1974) teorisine göre, ebeveynler arasındaki sınırların belirgin olması, çocukların sağlıklı bir gelişim göstermelerine olanak tanır ve bireyler arasındaki dengeli ilişkiler, bireylerin hem psikolojik sağlığını hem de sosyal işlevselliğini olumlu yönde etkilemektedir.

Minuchin (1974), bireylerin sosyal gruplar içinde varlık gösterdiğini ve bu gruplarla etkileşime girdiğini belirtmektedir. Bu bağlamda, bireylerin deneyimleri hem içsel hem de dışsal faktörlerden etkilenmektedir (Nichols, 2013). Aile içindeki bireylerin rollerinin, sınırlarının ve etkileşimlerinin sağlıklı bir şekilde düzenlenmesi, bireylerin psikolojik ve duygusal sağlıklarını olumlu yönde etkileyebilir. Örneğin, ebeveynlerin çocuklarla olan ilişkilerinde belirli sınırların ve rollerdeki işlevselliğin sağlanması, çocukların kendilerini güvende hissetmelerine ve kimlik geliştirmelerine yardımcı olabilir. Aksi halde, ailedeki rollerin ve sınırların bulanık olduğu bir yapıda, bireylerin psikolojik sağlığı olumsuz etkilenebilir ve aile içi çatışmalar yaşanabilir (Minuchin, 1974).

Yapısal Aile Terapisi perspektifinden, baba katılımı ailenin sağlıklı işleyişinde temel bir bileşen olarak değerlendirilebilir. Minuchin'e (1974) göre baba, aile içindeki düzeni sağlamak, çocuklara rehberlik etmek ve onlara güvenli sınırlar sağlamak gibi kritik işlevlere sahiptir. Bu nedenle, baba katılımı, aile sisteminde güvenli sınırların ve rollerin oluşmasına katkı sağladığı için, sağlıklı bir aile dinamiğinde önemli bir nokta denilebilir. Babanın aktif katılımı, ailedeki sağlıklı dengeleri korur, sınırları netleştirir ve sağlıklı sınırların oluşmasını sağlar ve çocukların gelişim süreçlerini olumlu yönde etkileyebilir. Baba katılımının yüksek olduğu ailelerde, çocuklar kendilerini daha güvende hissederken, eşler arasında da daha tatmin edici ve destekleyici bir ilişki kurulması ihtimali yüksektir (Ulusal Babalık İnisiyatifi, 2024). Baba katılımı, Yapısal Aile Terapisi bağlamında ailenin bütünsel işleyişine katkıda bulunduğu söylenebilir (Nichols, 2013). Babanın çocuklarla ve eşiyile kurduğu sağlıklı ilişkiler, aile üyeleri arasındaki etkileşimlerin işlevselliğini artırdığı kuramsal olarak belirtilmektedir (Minuchin, 1974). Örneğin, baba, çocuklarına güvenli sınırlar sağlayarak onların sağlıklı bir kimlik geliştirmelerine yardımcı olabilir. Aynı şekilde, eşiyile olan ilişkisi de ailenin genel işleyişine katkıda bulunur (Vetere, 2001). Ebeveynlerin birbirleriyle olan destekleyici ilişkileri, ailede sağlıklı bir iletişim ve uyum ortamı yaratabilir. Bu da ailenin genel işleyişine katkıda bulunma noktasında ve ailenin bütüncül sağlığını desteklemesinde önemli bir gösterge olarak görülmektedir (Minuchin, 1974). Babaların

aile sistemi içinde önemli bir rol ve sorumluluk üstlenerek, anneler ile eş ebeveynliği yürütmesinin önemli olduğu da bilinmektedir (Fagan & Barnett, 2003).

Şekil 1’de sunulan model çerçevesinde baba katılımı, evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluş gibi sonuç değişkenlerini yordayan bir bileşen olarak ele alınmaktadır. Yapısal Aile Terapisi bağlamında, babanın aile içindeki etkileşimleri, sahip olduğu roller ve sınırlarla aile sisteminin işleyişine önemli katkılar sağlar. Babanın çocuklarına ve eşine yönelik sorumluluklarını etkili şekilde yerine getirmesi, eşler arasındaki tatmini artırarak her iki ebeveynin de psikolojik iyi oluşunu destekleyebilir (Minuchin, 1974; Nichols, 2013). Baba, eşine destek sağlayarak ve aile içindeki işlevsel rolünü yerine getirerek evlilik ilişkisini güçlendirebilir. Yapısal Aile Terapisi’ne göre, babanın eşine ve çocuklarına yönelik sorumluluklarını yerine getirmesi, eşler arasında güven ve bağlılık oluşmasına katkı sağladığı bilinmektedir (Maimunah ve diğerleri, 2018; Minuchin, 1974). Bu da eşlerin birbirleriyle daha destekleyici ve tatmin edici bir ilişki kurmalarına yardımcı olabilmektedir. Evlilik doyumu, bireylerin aile içindeki rollerini daha işlevsel bir şekilde yerine getirmelerini sağlayarak aile sistemindeki işlevselliği koruyabilmektedir.

Baba, ailede birincil destek ve rehberlik kaynaklarından biri olarak çocukların ve eşinin kendilerini güvende hissetmelerine ve sağlıklı bir kimlik geliştirmelerine olanak tanıyabilmektedir. Ailede baba katılımının yüksek olduğu durumlarda, aile üyeleri arasında daha sağlam ilişkiler kurulabilir ve bireylerin psikolojik sağlığı olumlu yönde etkilenebilir. Psikolojik iyi oluş, Yapısal Aile Terapisi’nde, aile üyeleri arasındaki sağlıklı etkileşimlerin ve işlevsel sınırların bir sonucu olarak değerlendirilebilmektedir (Nichols, 2013). Bu kuramsal çerçeve, baba katılımının aile içindeki rolleri ve işlevselliği üzerinden evlilik doyumu ve psikolojik iyi oluşa olan katkılarını açıklamaktadır. Yapısal Aile Terapisi’ne göre, baba katılımı, ailedeki diğer bireylerin psikolojik sağlığını destekleyen bir unsur olarak değerlendirilir. Böylece, babanın işlevselliği üzerinden ailedeki ilişkiler düzenlenmekte ve bireylerin psikolojik sağlığı desteklenmektedir. Bu açıdan

değerlendirildiğinde, baba katılımı modelinde babaların psikolojik iyi oluş düzeylerinin kuramsal çerçevede olması önem arz etmektedir.

Baba Katılımı

Baba katılımı, aile işlevselliği, çocuk gelişimi ve ebeveynlerin yaşam kalitesi üzerindeki derin etkileri nedeniyle alan yazınında önemli bir yer tutmaktadır (Cabrera ve diğerleri, 2007; Teti ve diğerleri, 2017; Lamb, 1985, 2010). Baba katılımı kavramının tarihsel gelişiminde babalık olgusunun açıklanması önemlidir. Garbarino (1920) da babalığın toplumsal, psikolojik, kültürel açılardan ele alınmasını gerektiğini ve biyolojik bir bağın ötesinde toplumsal bir inşa sürecinde geliştiğini ifade etmektedir. Babalık kavramı toplumsal, ekonomik ve kültürel değişimlerden etkilenecek dönüşmüştür (Lamb, 2000). Özellikle, babaların aile içindeki rolü tarihsel süreçte değişmiş, otoriter olduğu ve ahlaki bir rehberlik sunduğu, geçim sağlayıcı rolünün ağırlıklı olduğu ve şefkatli ebeveyn olduğu dönemleri yaşamıştır (Lamb, 2000). Babalık kavramının tarihsel gelişiminde üç farklı dönemin altı çizilmektedir: patriyarkal babalık, modern babalık ve androjen babalık (Rutondo, 1985). *Patriyarkal babalığın* Sanayi Devrimi öncesinde, çocukların ahlaki gelişiminden sorumlu bir figür olarak görüldüğü söylenebilir. Bu dönemde baba, çocukların dini eğitimini ve etik gelişimini sağlamakla yükümlüdür (Lamb, 2000). Ayrıca, evlilik ve meslek seçimi gibi önemli kararlarda da söz sahibi oldukları bilinmektedir (Taşkın, 2011). Sanayi devrimi ve 20. Yüzyıl ile birlikte, babaların çocuklarının ahlaki eğitimindeki rolü azalmış, bu görevin yerine *ekonomik sağlayıcılık (breadwinner) rolü* ve *geçim sağlayıcı baba modeli* ağırlık kazanmıştır. Bu dönemde babalar ev dışında çalışmakta, çocuk bakımı ve ev içi işler ve sorumluluklar çok büyük oranda annelere devrolmuştur (Lamb, 2000). 20. Yüzyılın ortalarına gelindiğinde ise baba figürü artık erkek çocukları için bilhassa cinsiyet rollerini belirleyen bir rol model olarak görülmeye başlanmış ve *toplumsal cinsiyet rol modeli olarak babalık* kavramı ortaya çıkmıştır (Lamb, 2000). Babalar çocuklarına toplumsal cinsiyet rollerini öğretme sorumluluğunu üstlenmiştir (Lamb, 2000). 1970'lerden itibaren, feminist hareketlerin ve toplumsal cinsiyet

söylemlerinin yükselmesi ile de beraber, babaların çocukların bakımına daha fazla katılması gerektiği fikri öne çıkmıştır (Feldman ve diğerleri, 2013; Lamb ve diğerleri, 1987). Bu dönemi Pleck (1987) de yeni bir baba modeli olarak tanımlar ve *şefkatli ve katılımcı baba (the new nurturant)* olarak ifade eder. Lamb (2000) da bu ifadeyi desteklemekte ve kadınların da iş yaşamına dahil olmasının bu noktada etkili olduğunu vurgulamaktadır. Kadınların eğitim düzeylerinin artması, çalışma yaşamında aktif olmaları ve sayılarının artması, ekonomik özgürlüğe ulaşmaları, babalık rol ve sorumluluklarında bir değişime neden olmuştur (Euteneuer ve diğerleri, 2011; Güngörmüş-Özkardeş, 2010; Marsiglio ve diğerleri, 2000; McGill, 2014). Bu dönemde babalar, ekonomik destek sağlamanın yanında çocukların duygusal gelişimine de katkıda bulunan bakım verenler olarak tanımlanmaktadır (Lamb, 2000; Trinder, 2008). Sonuç olarak, tarihsel süreçte babaların rolü, aile geçindiren bir figür olarak konumlandırılmalarına dayanmaktayken, temel çocuk bakımı ve yetiştirme sorumluluklarının ise büyük ölçüde annelere bırakıldığı gözlemlenmektedir (Cabrera ve diğerleri, 2004; Cox & Paley, 1997; Garnett, 1987). Bu değişimlerle birlikte, babaların çocuk gelişimindeki rolü üzerine yapılan araştırmalar da önemli ölçüde artmaktadır (Lamb, 2010). Bu durum, baba katılımının ve babalık sürecinin değişime uğradığını ve dinamik bir süreç haline geldiğini gösterir. Bu nedenle, babalık sürecinin daha ayrıntılı araştırılmasına olan ihtiyacın arttığı söylenebilir.

Araştırmalar, baba katılımının çok boyutlu, dönüşümsel ve dinamik bir yapıya sahip olduğunu vurgulamaktadır (Cabrera ve diğerleri, 2004; Schoppe Sullivan ve diğerleri, 2004). Day vd. (2001), babaların aile yaşantısına aktif bir şekilde katılmalarının, ailedeki her bireyin – özellikle çocukların ve ebeveynlerin – kişisel ve ailevi hedeflerine ulaşmalarını kolaylaştırdığına dikkat çekmektedir. Ayrıca, baba katılımının annenin katılımı kadar, hatta bazı durumlarda daha da önemli olduğunu belirtmektedirler. Alan yaznındaki çalışmalar, babaların çocukların psikolojik, sosyal ve akademik gelişimleri üzerindeki olumlu etkilerini net bir şekilde ortaya koymaktadır (Day & Lamb, 2004; Lamb, 2010). Babalarıyla güçlü bağlar kuran çocukların özgüvenlerinin yüksek olduğu (Cabrera

ve diğerleri, 2012; Kurniawati ve diğerleri, 2023), duygu düzenlemede başarılı olduğu (Ulusal Babalık İnisiyatifi, 2024; Kim & Hill, 2015) ve akademik başarılarının daha yüksek olduğu gözlemlenmektedir (Ulusal Babalık İnisiyatifi, 2024; Haryanto, 2024). Dolayısıyla, araştırmalar çocukların psikososyal gelişimleri açısından babalarıyla güvenli bir bağ geliştirmelerinin önemine işaret etmektedir.

Geleneksel cinsiyet rollerinin etkisi, babaların çocuk yetiştirme süreçlerine aktif katılımlarını kısıtlayıcı bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Geleneksel baba rolü, babaları ailenin ekonomik sağlayıcısı olarak konumlandırmakta ve çocuk bakımını daha çok annelere devretmektedir; bu da baba-çocuk ilişkisini daha mesafeli bir yapıya büründürmektedir. Ancak, Day ve Lamb (2004) baba katılımı üzerine yapılan çalışmaların artması, babaların ebeveynlik sorumluluklarını üstlenme konusunda cesaretlendirilmesine katkıda bulunduğu ifade etmektedirler (Cabrera ve diğerleri, 2000; Euteneuer ve diğerleri, 2011). Güncel araştırmalar, babaların çocuklarının hayatında aktif bir rol üstlenmelerinin önemini vurgulayarak, aile içi rollerde daha dengeli bir iş bölümüne işaret etmektedir (Belli ve diğerleri, 2021; Yorulmaz, 2019).

Baba katılımını etkileyen pek çok faktör bulunmaktadır. Örneğin, sosyoekonomik düzeyi daha düşük olan babaların çocuklarıyla daha fazla zaman geçirme eğiliminde oldukları ve çocukların yaşları daha küçükken baba katılımının daha yüksek olduğu görülmektedir (Yoleri, 2022). Ayrıca, annenin çalıştığı ailelerde babaların çocuk bakımında daha fazla sorumluluk aldığı tespit edilmiştir (Lamb, 2012). Bu faktörler, baba katılımının dinamik bir yapı sergilediğini ve ekonomik, kültürel ve sosyal değişkenlerin bu süreci etkilediğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, baba katılımının hem çocuğun psikososyal gelişimi hem de aile içi ilişkiler üzerinde güçlü bir etkisi olduğu söylenebilir. Baba katılımı, yalnızca çocukların bireysel gelişimlerine katkıda bulunabilir ve aynı zamanda çift ilişkilerini güçlendirirken genel aile işlevselliğini de destekleyebilir. Bu bağlamda, babaların çocuklarının hayatında etkin bir şekilde yer almaları, çocukların yaşamlarında güvenli

bağlanma ilişkileri kurmalarını ve sağlıklı bireyler olarak yetişmelerini sağlamaktadır (Brown ve diğerleri, 2007, 2012; Cabrera, 2019).

Baba Katılımı ile İlgili Araştırmalar

Babalık anlayışı tarih boyunca otoriter bir figürden, ekonomik destek sağlayan bir role ve en sonunda duygusal katılımı önemseyen modern bir ebeveynliğe evrilmiştir (Lamb, 2000; Pleck, 1987) Ancak toplumsal normlar ve ekonomik faktörler, babaların ebeveynlik rollerini nasıl yerine getirdiğini belirleyen temel unsurlar olmaya devam etmektedir (Lamb, 2000).

Alan yazın incelendiğinde, Hong Kong'daki okul öncesi çocuklara sahip babaların baba katılımını etkileyen faktörleri incelemiştir (Kwok & Li, 2015). Hong Kong Şehir Üniversitesi tarafından yürütülen ve 2-6 yaş arasındaki çocukların babalarından oluşan 2.029 katılımcı ile yapılan bu kesitsel araştırmada, baba katılımını etkileyen ontojenik (babalık stresi, baba öz-yeterliliği, babalık rolüne ilişkin inançlar) ve mikrosistemik faktörler (eş desteği, evlilik doyumu, ebeveynlik ittifakı) arasındaki ilişkiler yapısal eşitlik modellemesi (YEM) kullanılarak analiz edilmiştir (Kwok & Li, 2015). Araştırmanın bulguları, eş desteğinin baba katılımı, baba öz-yeterliliği ve babalık rolüne ilişkin inançlarla pozitif ilişkili olduğunu, ancak baba stresinin doğrudan baba katılımı üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığını göstermektedir. Ayrıca, eş desteğinin baba katılımı üzerindeki etkisinin, baba öz-yeterliliği ve babalık rolüne ilişkin inançlar aracılığıyla dolaylı olarak gerçekleştiği görülmektedir (Kwok & Li, 2015). Araştırma, Belsky'in aile ekolojik modeli kapsamında baba katılımını açıklayan önceki çalışmaların bulgularını kısmen desteklemekte olup gelecekteki araştırmalarda baba katılımını etkileyen daha geniş ekolojik ve makro-sistemik faktörlerin incelenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Kwok & Li, 2015).

Akgöz-Aktaş (2017) da baba katılımı ile çocuğun uyumu arasındaki ilişkide anne bekkiliği ve evlilik uyumunun etkisini incelemiştir. Okul öncesi eğitim alan 4-6 yaş arası

265 çocuğun (139 kız, 126 erkek) anne ve babaları ile öğretmenleri, araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Yapısal eşitlik modeli kullanılarak veriler analiz edilmiş ve elde edilen bulgulara göre, babaların erkek çocuklarına daha fazla temel bakım verdiği, çocuk sayısı arttıkça babaların serbest zaman aktivitelerinin azaldığı ve babanın eğitim düzeyinin yükselmesi ile katılımın arttığı görülmektedir. Ayrıca, anne bekçiliği babanın evlilik uyumu ve baba katılımı ile negatif yönde anlamlı bir ilişkiye sahipken, baba katılımının çocukların içe ve dışa yönelim sorunlarını negatif yönde yordamaktadır. Araştırma, aile içi ilişkilerin çocuk uyumuna etki ettiğini, ebeveyn eğitim programlarının geliştirilmesini ve babaların çocuklarıyla daha fazla vakit geçirmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Akgöz Aktaş, 2017).

Pfitzner vd. (2017) de babaların aile içi şiddeti önlemeye yönelik ebeveyn destek programlarına katılımını artırmak için çok düzeyli bir model geliştirmeyi amaçlamışlardır. Avustralya'da yürütülen araştırmada, babaların ebeveyn destek hizmetlerine erişimini ve bu hizmetlere katılımını etkileyen faktörler incelenmiştir. Çalışma, erişilebilirlik, hizmet sağlayıcıların tutumları, programın pazarlanması ve hizmet sunum formatı gibi çeşitli etmenlerin baba katılımı üzerinde belirleyici olduğunu ortaya koymuştur. 30 farklı çalışmanın analiz edildiği derleme çalışma, baba katılımını artırmak için beş temel faktör belirlemiştir: pratik (erişim ve program tanıtımı), ilişkisel (personel tutumu ve güven), kültürel ve bağlamsal (toplumsal cinsiyet rolleri ve kültürel duyarlılık), stratejik (katılımı teşvik eden yöntemler) ve yapısal (hizmet sunum biçimi). Bulgular, ebeveyn destek programlarının genellikle anne merkezli olarak tasarlandığını ve babaların bu süreçten dışlandığını göstermektedir. Bu nedenle, babalara doğrudan ulaşan davetler, esnek program yapıları ve sosyal destek mekanizmalarının geliştirilmesi önerilmektedir. Çalışma, babaların çocuk bakımına ve şiddet önleme girişimlerine aktif katılımını artırmak için baba dostu hizmet modellerinin benimsenmesi gerektiğini vurgulamaktadır (Pfitzner ve diğerleri, 2017).

Baba katılımını etkileyen değişkenleri incelemeyi amaçlayan bu çalışmaya okul öncesi çocuğu olan 251 baba katılmıştır. Bulgulara göre, erkek çocuk sahibi babaların temel bakım boyutunda daha yüksek puan aldığı, ancak keyfi meşguliyet ve ilgi-yakınlık boyutlarında çocuk cinsiyetine bağlı anlamlı bir farklılık olmadığı görülmektedir (Yoleri, 2022). Ayrıca, çocuk yaşı arttıkça babaların keyfi meşguliyet düzeyleri de yüksektir. Üniversite mezunu babaların baba katılımı daha yüksekken, temel bakım ve ilgi-yakınlık açısından eğitim düzeyi farklılık göstermemektedir. Tek çocuklu babaların baba katılım düzeyleri daha yüksekken, çocuk sayısı yüksek babaların katılım seviyesi ise düşüktür. Çalışma, baba katılımının çocukların sosyal, duygusal ve akademik gelişimi için kritik olduğunu vurgulamakta ve baba katılımını artırmaya yönelik daha kapsamlı araştırmalar yapılmasını önermektedir (Yoleri, 2022).

Bir başka çalışmada baba katılımını ölçmek ve aileyle ilişkili değişkenlerle bağlantılarını değerlendirmek amacıyla, 5 ila 10 yaş aralığında çocuğu olan 200 baba ile çalışılmıştır (Santis ve diğerleri, 2022). Çalışmada, babaların ebeveynlik stresi, evlilik doyumu, baba-çocuk ilişkisi, çocukların sosyal becerileri ve davranış sorunları ile ilişkisi analiz edilmiştir. Bulgulara göre, baba katılımı ile evlilik doyumu, baba-çocuk yakınlığı ve çocukların sosyal becerileri arasında istatistiksel olarak pozitif bir ilişki olduğu, ancak baba katılımı ile ebeveynlik stresi ve çocukların davranış problemleri arasında negatif bir ilişki görülmektedir (Santis ve diğerleri, 2022). Çalışma, babaların aile içindeki rolünün sadece bireysel iyi oluşlarıyla değil, aynı zamanda çocuklarının sosyal-duygusal gelişimi ve evlilik ilişkileriyle de doğrudan bağlantılı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu nedenle, baba katılımını artırmaya yönelik kültürel bağlama uygun müdahalelerin geliştirilmesi önerilmektedir (Santis ve diğerleri, 2022).

Baba katılımı üzerine yapılan bir başka derleme çalışma da baba katılımını artırmaya yönelik ebeveyn müdahalelerinin etkinliğini inceleyerek baba katılım oranlarını, baba dostu müdahale stratejilerini ve babaların demografik temsiliyetini analiz etmektedir (Gonzalez, 2023). İncelenen 26 çalışmanın büyük çoğunluğunda baba katılım oranı düşük

olup birçok çalışmada bu oran %50'nin altında kalmıştır. Baba katılımını artırmak için en etkili stratejiler arasında müdahale formatında değişiklikler, tedavi ortamının ev veya okul gibi daha erişilebilir alanlara taşınması ve seans sürelerinin kısaltılması bulunmaktadır (Gonzalez, 2023). Çoğu ebeveyn eğitim programı, anne merkezli olarak tasarlanmış olup babalara yönelik doğrudan davetlerin yapılmaması da baba katılım oranlarını düşüren faktörlerden biri olarak bu çalışma kapsamında tartışılmıştır. Ayrıca, çalışmaların büyük bir kısmı beyaz Amerikalı babalarla gerçekleştirilmiş ve farklı etnik kökenlerden gelen babaların temsil oranının düşük olduğu görülmektedir. Düşük gelirli babalar için ulaşım ve zaman kısıtlamaları önemli engeller olarak öne çıkarken, tele-sağlık çözümlerinin bu zorlukları hafifletebileceği öne sürülmektedir. Baba katılımının çocuk gelişimi ve aile dinamikleri üzerindeki olumlu etkileri göz önüne alındığında, ebeveyn eğitim programlarının daha kapsayıcı ve esnek hale getirilmesi gerektiği ifade edilmektedir. Bu doğrultuda, baba dostu yaklaşımlar ve kültürel adaptasyon içeren müdahaleler gelecekteki çalışmalar için kritik bir yönelim olacaktır (Gonzalez, 2023).

Sonuç olarak, baba katılımı üzerine yapılan araştırmalar, baba katılımı sürecini etkileyen bireysel, ailesel ve çevresel faktörleri kapsamlı bir şekilde ele almaktadır. Baba stresi, baba öz-yeterliği, babalık inançları gibi bireysel faktörler ve eş desteği, evlilik doyumu, eş ebeveynlik gibi sistemik faktörler baba katılımı ile ilişkili değişkenler olarak göze çarpmaktadır (Kwok & Li, 2015; Santis ve diğerleri, 2022). Çocuklar ile ilgili değişkenler de baba katılımı etkileyebilen faktörler olarak görülmektedir (Akgöz-Aktaş, 2017; Gonzalez, 2023; Yoleri, 2022). Baba katılımı artırmak için, psikoeğitim programlarının erişilebilirliği, kültüre duyarlılığı ve esnekliği önemli hususlar olarak vurgulanmaktadır (Pfitzner ve diğerleri, 2017; Gonzalez, 2023). Ayrıca, anne merkezli ebeveynlik programlarının babaların sürece dahil olmasını sınırladığı ve baba merkezli özel eğitim programlarının önerildiği de görülmektedir (Gonzalez, 2023). Baba katılımının, çocukların sosyal-duygusal becerilerinin gelişimi ve evlilik ilişkileri üzerinde doğrudan etkisi olduğu, hatta daha kapsayıcı müdahaleler geliştirilmesinin önemi vurgulanmaktadır

(Day & Lamb, 2004; Santis ve diğlerleri, 2022). Bu araştırmalar, baba katılımının dinamik ve çok boyutlu yapısını vurgularken, babaların çocuk gelişimindeki rollerini güçlendirmek için daha kapsayıcı, baba merkezli ve esnek politikalar ve müdahaleler düzenlemeye ihtiyaç olduğunu da belirtmektedir.

Anne Bekçiliğı ile İlgili Araştırmalar

Çocuğun dünyaya gelmesiyle beraber aile sisteminde bir değışim olduğı açıktır. Hem anne baba hem de çocuk için artık etkileşimler ağı kurulmaya başlayacak şekilde yaşam akacaktır. Bu bağlamda, ebeveynliğin getirdiğı roller de düşünöldüğünde, ebeveynlik tüm dünyada deneyimlenen ve yaşamın çok merkezinde, insanların ilişkilerinden etkilenen ve etkileyen bir boyutta olduğı söylenebilir (Hansen, 2012). Toplumsal cinsiyet rollerinden ve kültüründen de oldukça etkilendiğı alan yazınında da bilinen bir olgu olarak tartışılmaktadır (de La Rochebrochard & Rozee, 2022; Preisner ve diğlerleri, 2020). Maurer vd. (2001) de annenin değerlendirme tarzı ve algısının, babaların babalık yapma biçimini ve kimliğini etkilediğini ifade etmektedir. Anne bekçiliğı kavramı da bu bağlamda değerlendirilebilecek bir kavram olarak alan yazınında görölmektedir.

Anne bekçiliğı de annenin babanın davranışlarına yönelik çocukla ilişkisinde kısıtlayıcı ve engelleyici bir tutum takınarak (Gazi, 2019; McBride ve diğlerleri, 2005) annelik kimliğini kendi içinde geçerli kılamaya yönelik davranması olarak tanımlanabilir (Akgöz-Aktaş, 2017; Akgöz-Aktaş & Aydın, 2020; Allen & Hawkins, 1999; Puhlman & Pasley, 2017;). Anne bekçiliğı babanın hareket alanını ve aktif olmasını engellemenin yanında, teşvik eden, nasıl yapılması gerektiğine dair kontrolcü bir yapıyı da ifade etmektedir (Puhlman & Pasley, 2013). Genel anlamda, babaların çocuklarıyla ilişkisini ve baba katılımını kontrol etme noktasında annenin etkisini tanımlayan bir kavram olarak anne bekçiliğı alan yazınında tartışılmaktadır (Schoppe-Sullivan ve diğlerleri, 2015; Stevenson ve diğlerleri, 2014; Fagan & Cherson, 2016; Zvara ve diğlerleri, 2016). Schoppe-Sullivan vd. (2008) anne bekçiliğini annenin, babaların rollerine uygun yapması

gerekenleri hakkındaki inançları olarak ifade etmektedirler. Burada anne bekçiliğinin babanın ebeveynlik becerisine yönelik bir yeterli düzeyi ve sınırı belirlediği görülmektedir (Wang & Schoppe-Sullivan, 2021). Alan yazınında annenin aracılık edip babayı desteklediği durumlarda baba katılımının arttığı görülmektedir (De Luccie, 1995). Diğer bir ifadeyle, anne bekçiliği ve baba katılımı arasındaki ilişkinin yönünün negatif olduğu görülmektedir (Chang & Kao, 2014, Fagan & Barnett, 2003; Kulik & Sadeh, 2015; McBride ve diğerleri, 2005). Annelik bekçiliğinin yüksek olduğu durumlarda, baba-çocuk ilişkisinin niteliği de zarar görebilmektedir (Stevenson ve diğerleri, 2014; Altenburger & Schoppe-Sullivan, 2021). Çocuğun iyilik hali ve baba-çocuk ilişkisi açısından anne bekçiliğinin, kolaylaştırıcı olarak evrilmesinin ve babayı engellemeyen şekilde düzenlenmesi, baba katılımının daha yüksek olmasını sağlaması açısından önemlidir (Altenburger & Schoppe-Sullivan, 2021; Fagan & Cherson, 2016; Malt-Kalt, 2024; Schoppe-Sullivan ve diğerleri, 2015).

Cannon vd. (2008) de Amerika Birleşik Devletleri'nde yaşayan 97 çocuk bekleyen çiftten veri toplamışlardır. Veri toplama süreci hamilelik sürecinde ve doğumdan sonra 3,5 ay sonra yinelenmiştir. Çalışmanın temel amacı da ebeveynlerin kişilik özellikleri, kök aileleri ile ilişkilerine yönelik idealleştirme düzeyleri ve babalık rolleri üzerine mevcut inançlarının anne bekçiliği ve baba davranışları üzerindeki etkisini incelemektir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, annelerin negatif kontrol davranışlarının, babaların çocukla olan etkileşimini sınırladığı görülmektedir (Cannon ve diğerleri, 2008). Diğer taraftan, annelerin kolaylaştırıcı davranışlarının artması ise babaların çocukla oyun oynadıkları andaki katılımını azaltırken, çocuğun temel bakımında ise arttığını göstermektedir. Ayrıca, kendi çocukluk deneyimlerini idealize eden anneler, babaların çocukla etkileşimini de azaltma eğiliminde olmaktadır. Sonuç olarak, anne bekçiliğinin ebeveyn özelliklerinden etkilendiği ve bu sürecin de baba-çocuk ilişkisini belirlediği görülmektedir. Temel olarak ebeveynlik davranışlarının karşılıklı ve dinamik bir doğası olduğu görülmektedir (Cannon ve diğerleri, 2008).

Puhlman ve Basley (2013) anne bekçiliği kavramını yeniden tanımlayarak annelerin baba katılımını nasıl etkilediğini açıklamak amacıyla kapsamlı bir derleme çalışması yürütmüştür. Bu çalışmalarında anne bekçiliğinin üç farklı boyutta modellemişler ve kontrol, teşvik ve caydırma boyutları olarak adlandırmışlardır. Araştırmanın bulgularına göre, annelerin kontrol, teşvik ve caydırma boyutlarında gösterdikleri davranışların, baba katılımını farklı şekilde etkilediği görülmektedir. Buna ek olarak, annelerin bu üç boyutta sergiledikleri tutumların kesişiminden sekiz farklı bekçilik [*gatekeeping*] türü tanımlanmıştır. Bunları da iki farklı kategoride dört ayrı türde tanımlamışlardır. Araştırma kapsamında anne bekçiliğinin dinamik bir süreç içinde olduğu tanımlanmıştır. Ayrıca, anne-baba etkileşiminin zamanla değişebileceği de vurgulanmaktadır. Anne bekçiliğinin, annelerin bilhassa sosyal desteklerinin arttığı durumda azaldığının ve çiftler arasındaki ilişkinin karşılıklı bir şekilde etkilendiği bilindiğinden babaların da çocuk gelişiminde aktif katılım sorumluluğu gibi görevler düştüğünü tartışmışlardır.

Stevenson vd. (2014) de anne bekçiliği tutumları, evlilik sorunları ve baba-çocuk ilişkisi arasındaki ilişkiyi incelemek için üç aşamalı bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışma kapsamında, annelerin evlilik sorunlarının anne bekçiliği üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu ve bunun baba çocuk-ilişkisi ile ergenlerin babaları tarafından algılanan önem düzeylerine nasıl yansıdığını açıklayan bir model önerilmiştir. Yedinci sınıftan onuncu sınıfa kadar izlenen 392 ergen ve ebeveynleri ile gerçekleştirilen bu çalışma Amerika Birleşik Devletleri'nde yürütülmüştür. Önerilen model yapısal eşitlik modellemesi ve panel modeller kullanılarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonuçlarına bakıldığında, annelerin evlilikte yaşadıkları sorunlar yüksekken, anne bekçiliği tutumları da yüksektir. Ayrıca, anne bekçiliği tutumları yüksek olduğunda, baba-ergen ilişkisindeki (sağlıklı) etkileşim daha uzun süre almaktadır. Bu nedenle, araştırmacılar azalan baba-çocuk ilişkisi, ergenlerin babaları tarafından daha az önemli hissedildiği sonucuna yol açtığını ifade etmektedirler. Sonuç olarak, annelerin evlilikte problem davranışlarının anne bekçiliği tutumlarını arttırarak baba-çocuk ilişkisindeki aracılık etkisine sahip olduğu görülmektedir. Stevenson

ve diğerleri (2014) de anne bekçiliğinin babalarının çocuklarıyla daha az vakit geçirmesine ve çocukların da babaları tarafından daha az önemli hissetmesine sebep olabileceğini ifade etmektedirler. Böylece, anne bekçiliği tutumlarının aile dinamiklerine etki eden negatif yanının altını çizmektedirler (Stevenson ve diğerleri, 2014).

Anne bekçiliği, eşler arası şiddet ve çocuklardaki davranış problemleri arasındaki ilişkinin incelendiği bir başka çalışma, çocuğun doğumundan itibaren 60. aya kadar her iki ebeveynin de birlikte yaşadığı kriterine uyan 395 çocuk ve onların ebeveynleri ile yürütülmüştür (Zvara ve diğerleri, 2016). Çalışmanın amacı, ebeveynler arasındaki şiddetli ilişki ve çocuk davranış problemleri arasındaki ilişkide anne bekçiliğinin düzenleyicilik rolünün anlamlı olup olmadığına bakmaktır. Bu çalışma Amerika Birleşik Devletleri'deki Aile Yaşam Projesi [*Family Life Project*] kapsamında boylamsal bir çalışma olarak yürütülmüştür. Sonuçlar da yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın bulgularına bakıldığında, eşler arasındaki ilişkideki şiddet ile çocukların davranış sorunları arasında anlamlı bir ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca babaların sert ve yönlendirici ebeveynlik davranışlarının, çocukların davranış sorunları ile pozitif yönde anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu da elde edilmiştir. Son olarak, anne bekçiliğinin de düzenleyici rolü açısından bulgular, annelerin baba-çocuk ilişkilerini teşvik etmelerinin, şiddet uygulayan babaların çocuk üzerindeki etkisini artırdığının altını çizmektedir (Zvara ve diğerleri, 2016).

Yüz seksen iki çiftin katıldığı ve verilerin de doğumdan itibaren üçüncü, dokuzuncu ve 26. ayda olmak üzere üç ayrı defa toplandığı bu boylamsal çalışmanın amacı, anne bekçiliğinin çocukların sosyal-duygusal güçlükler üzerindeki etkisine ve bu ilişkide babanın ebeveynlik kalitesinin aracı rolüne bakmaktır. Ayrıca, bebeklerde negatif mizaç faktörünün de bu ilişkide düzenleyici rolü incelenmiştir (Altenburger & Schoppe-Sullivan, 2021). Annelerin anne bekçiliğinin çocuklarda duygusal düzensizlik ve dışsallaştırma davranışlarının artmasıyla ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, babanın ebeveynlik becerisinin aracılık rolü, anne bekçiliği ile çocuğun sosyal-duygusal güçlükler arasındaki

ilişkide anlamlı olmadığı görülmektedir. Sonuç olarak, anne bekçiliğinin bu çalışma kapsamında da dinamik ve bireysel özelliklere bağlı olduğunun altı çizilmektedir. Ayrıca bu çalışma kapsamında da aile sistemleri kuramı bağlamında anne-baba etkileşiminin çocuk gelişimine yansıyan etkisi incelenmiştir (Altenburger & Schoppe-Sullivan, 2021). Anne ve babanın sağlıklı bir iletişime sahip olduğu durumlarda, bu etkileşimin çocuğa ve aile dinamiğine olan etkisinin daha işlevsel ve sağlıklı bir şekilde ortaya çıktığı söylenebilir.

Moles-Kalt vd. (2024) da yaptıkları son çalışmada, boşanma sonrası ailelerde anne bekçiliği tutum ve davranışlarının nasıl geliştiğini ve zaman içinde bu süreçleri etkileyen ilişkisel ve bağlamsal değişkenleri incelemek amacıyla boylamsal bir çalışma yürütmüşlerdir. Bu çalışmanın amacı anne bekçiliğinin yaşam süreci perspektifi çerçevesinde dinamik bir süreç olarak ele alarak annelerin baba-çocuk ilişkisini yönettikleri durumda karşılaştıkları sosyal normları ve kişisel iyilik hallerini anlamaya çalışmaktır. Bu amaç doğrultusunda, bu çalışma İsviçre’de 2012-2022 yıllarında yürütülen on yıllık projenin (Tek Ebeveynliğin Çoklu Yolları [*The Multiple Paths of Lone Parenthood*]) boylamsal bir nitel araştırmanın ilk dört dalga verisine dayanmaktadır. 22 anne ile yürütülen bu çalışmada, her bir anne ile dört ayrı zamanda görüşülmüştür. Araştırma bulguları tematik içerik analizi ve boylamsal vaka profilleri üzerinden elde edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, çoğu annenin boşanma sonrası sürecinin başında, baba-çocuk ilişkisini teşvik ettiği görülmektedir. Böylece, bu durum çocukların refahı kadar annelerin kendi yaşam doyumlarına olumlu yansıyabilir ve annelerin yaşamını düzenlemesinde önemli bir kaynak olarak görülebilir (Moles-Kalt ve diğerleri, 2024). Diğer taraftan, boylamsal veriler ışığında, annelerin baba-çocuk ilişkisini teşvik etme eğilimleri yıllar içinde düşerek daha pasif bir konuma gelmektedir. Bunu da babanın ilgisizliği veya çocukların artan özerklik durumları açısından temellendirmişlerdir. Ayrıca, çocukların güvenliği ve iyiliği için, annelerin anne bekçiliğini aktif ederek [*gate-closing*] babadan kaynaklanma ihtimali olan riskleri azaltma eğiliminde oldukları görülmektedir. Özellikle, babanın alkol kullanması ya da şiddet ve ihmal eğilimlerinin olduğu durumlarda,

çocukların refahı için bu stratejinin kullanıldığı görülmektedir (Moles-Kalt ve diğerleri, 2024). Araştırmanın sonucunda, araştırmacılar anne bekçiliği kavramının bir süreç olduğunu, statik olmadığını, zaman içinde değiştiğini ve karmaşıklaştığını ifade etmişlerdir.

Sonuç olarak, alan yazınındaki çalışmalara bakıldığında, anne bekçiliği üzerine yapılan çalışmalar, bu kavramın dinamik, bağlamsal ve çift yönlü bir süreç olduğunu göstermektedir (Altenburger & Schoppe-Sullivan, 2021; Moles-Kalt ve diğerleri, 2024). Araştırmalar, annelerin babaların çocuk bakımına katılımını teşvik eden veya sınırlayan tutumlarının, bireysel özellikler (kişilik, çocukluk deneyimi), ilişki dinamikleri (evlilik sorunları, eşler arası şiddet) ve çocuk faktörleri (negatif mizaç, güvenlik ihtiyaçları) tarafından şekillendiğini ortaya koymaktadır (Cannon ve diğerleri, 2008; Zvara ve diğerleri, 2016). Baba katılımı da annelerin tutumlarına bağlı olarak değişirken, bu etkileşim çocukların sosyal-duygusal gelişimini doğrudan etkilemektedir. Özellikle annelerin evlilik sorunları veya güvenlik endişeleriyle bekçilik [*gatekeeping*] davranışlarının artması, baba-çocuk ilişkisinde kopukluklara yol açmakta ve çocukların gelişimini risk altına almaktadır. Bu durum, anne bekçiliği sürecinde babaların sorumluluk almasının ve çiftler arasındaki iletişim kalitesinin önemini vurgulamaktadır. Anne bekçiliği tutumlarının uzun vadeli etkilerini kültürel ve bağlamsal faktörler çerçevesinde ele alarak, aile içi iş birliğini artırmaya yönelik çözümler sunması da önemli bir noktadır.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ile İlgili Araştırmalar

Toplumsal cinsiyet rollerinin ebeveynlik rollerini şekillendirdiği ve bu süreçte sosyal normların belirleyici bir rol oynadığı söylenebilir. Özellikle baba katılımı bağlamında, toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve inançların, babaların çocuk bakımına ve gelişimine aktif katılımını nasıl etkilediği önemli bir araştırma alanı oluşturmaktadır (Alemann ve diğerleri, 2020; Evertsson, 2014). Birçok çalışma da eşitlikçi toplumsal cinsiyet rollerine sahip babaların daha fazla çocuk bakımına katıldıklarını ve çocukları ile ilgilendiklerini ifade etmektedir (Evertsson, 2014; Heers & Szalma, 2022; Yağan Güder &

Ata, 2018). Diğer bir ifadeyle, ebeveynliğe geçişle beraber, geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri baba katılımını engellemekte ve sınırlandırmaktadır (Kuo ve diğerleri, 2018).

Babaların çocuklarıyla olan baba katılımını etkileyen faktörlerin incelendiği çalışmada, annelerin ve babaların toplumsal cinsiyet algılarının baba katılımı üzerindeki etkisi incelenmiştir (Bulanda, 2004). Çalışmanın temel amacı ebeveynlerin cinsiyet rolleri hakkındaki tutumları ile çocuk bakımı ve baba katılımı arasındaki ilişkiyi analiz etmektir. Bu kapsamda Ulusal Aileler ve Hane Halkları Araştırması [*National Survey of Families and Households*] kapsamındaki veri setinden elde edilen veriler kullanılmıştır. Çalışmanın örneklemini, en az bir çocuğu 13 yaşından küçük olan ve sürekli evli olan biyolojik ebeveynlerden oluşan 1088 aile oluşturmaktadır. Çalışmanın sonucunda, eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına sahip babaların baba katılımı düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Geleneksel cinsiyet rollerine sahip babaların ise çocukları ile daha az vakit geçirdikleri tespit edilmiştir. Diğer taraftan, annelerin toplumsal cinsiyet algısının babaların baba katılımını etkilemediği analiz edilmiştir. Diğer bir ifadeyle, eşitlikçi anneler ile yaşayan babaların baba katılımı ile geleneksel toplumsal cinsiyet algısına sahip eşi olan babaların baba katılımı düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olmadığı görülmektedir yoktur. Babaların yaşı arttıkça baba katılımı azalırken, babaların eğitim düzeyleri arttıkça baba katılım düzeyleri de artmaktadır (Bulanda, 2004). Sonuç olarak, eşitlikçi cinsiyet tutumlarının özellikle babalar açısından yaygınlaştırılmasının önemi görülmektedir (Bulanda, 2004).

Yağan Güder ve Ata (2018) da yaptıkları çalışmayı 60-72 aylık olan 151 çocuk ve çocukların babaları üzerinde yürütmüşlerdir. Çalışmanın amacı babaların çocuk katılım düzeyleri, toplumsal cinsiyet algıları ve çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmanın bulgularına göre, eşitlikçi toplumsal cinsiyet algısına sahip babaların baba katılımının yüksek olduğu görülmektedir. Ayrıca, baba katılımının “keyfi katılımı” ve “temel bakım” alt boyutları puanları yüksek olan babaların, toplumsal cinsiyet algısının da yüksek olduğu analiz edilmiştir (Yağan Güder & Ata, 2018).

Çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları, babaların “keyfi katılımı” alt boyutu ile pozitif düzeyde yüksek ilişkilidir (Yağan Güder & Ata, 2018). Diğer taraftan, babaların mesleği, yaşı ve toplumsal cinsiyet algıları, çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ile anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı görülmüştür. Yağan Güder ve Ata (2018) da çalışmanın sonucu olarak, babaların eşitlikçi toplumsal cinsiyet algılarını geliştirmeye yönelik çalışmaları önermişler ve baba katılımının teşvik edilmesinin altını çizmişlerdir (Yağan Güder & Ata, 2018).

Başka bir çalışmada, babaların ikinci çocuklarının doğumu sonrası bakım sorumlulukları ve iş-aile çatışması arasındaki ilişki incelenmiştir (Kuo ve diğerleri, 2018). Ayrıca, çalışma babaların toplumsal cinsiyet rolleri ve iş-aile çatışması gibi faktörlerin, iki çocuklu ailelerdeki durumunu incelemiştir. Bu boylamsal çalışmada 222 baba ve anneden oluşan ailelerden veriler toplanmış ve bu veriler üzerinde regresyon analizi yapılmıştır. Veriler doğumdan sonra 1., 4., 8. ve 12. aylarda toplanmıştır. 222 ailenin 112’si çift gelirli, 110’u ise tek gelirli ailelerden oluşmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, baba katılımındaki değişimlere göre, babaların birinci çocuklarına olan katılımı doğumdan sonra azalırken, bebeklere olan katılımı zamanla artmıştır. Çift gelirli ailelerdeki babalar, tek gelirli babalara kıyasla çocuk bakımında (baba katılımında) daha fazla katılım göstermişlerdir. Daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolleri benimseyen çift gelirli babaların, birinci çocuklarıyla doğumdan hemen sonra daha fazla ilgilendiği görülmüştür. Diğer taraftan, tek gelirli babalarda toplumsal cinsiyet rolleri, baba katılımını anlamlı düzeyde yordamamaktadır. Ayrıca, iş-aile çatışması, her iki gruptaki babaların baba katılımını sınırlamıştır. İş aile çatışması çalışma saatlerinden bağımsız olarak ortaya çıktığı görülmektedir. En önemli sonuçlardan biri de bebeklerin doğum sonrasında hemen sonra, baba katılımı gösteren babaların, birinci çocuklarına olan bakımını da sürdürmesidir. Ancak, birinci çocuğa yönelik olan baba katılımının bebeklerdeki katılımı etkilemediği de analiz edilmiştir (Kuo ve diğerleri, 2018). Bu çalışma kapsamında da

esnek çalışma saatleri ve babalık izni gibi işyeri politikalarının ne kadar önemli ve etkili olduğu vurgulanmıştır (Kuo ve diğerleri, 2018).

Heers ve Szalma (2022) da çalışmasında, toplumsal cinsiyet rolü tutumlarının yanı sıra toplumsal olarak öngörülen babalık davranışlarının, çocuklarıyla birlikte yaşamayan babaların çocuklarıyla aylık temas sıklığını nasıl etkilediğini incelemişlerdir. Buna ek olarak, çocukları 0-13 ve 14-17 yaş gruplarına ayırmışlar ve bu yaş gruplarındaki bu faktörlerin farklılığını tespit etmeyi amaçlamışlardır. Araştırma Toplumsal Cinsiyet ve Kuşaklar Taraması [*Gender and Generations Survey*] çalışmasının ilk veri toplama evresinden elde edilen verilerine dayanmaktadır. Toplamda 11 Doğu ve Batı Avrupa ülkesinden (Avusturya, Belçika, Bulgaristan, Estonya, Fransa, Çekya, Gürcistan, Polonya, Rusya ve Romanya) veriler elde edilmiştir. 0-13 yaş çocuğu olan babalar 943, 14-17 yaş çocuğu olan babalar ise 549 kişi olarak araştırmanın katılımcılarını oluşturmaktadır. Verilerin analizinde ise lojistik regresyon modellerine dayanan bir istatistik yöntemi kullanılmıştır. Çalışmanın sonuçlarına göre, 0-13 yaş grubunda, daha eşitlikçi toplumsal cinsiyet rolü tutumları ve aktif baba davranışları (baba katılımı) olan toplumlarda, babaların çocuklarıyla aylık temas sıklığı daha yüksektir. 14-17 yaş grubundaki babalar için de benzer bir sonuç görülmektedir. Ayrıca, eşitlikçi toplumsal cinsiyet normlarının ve babalık davranışlarının, küçük yaş grubundaki çocuklarla temas üzerinde daha belirgin bir rol oynadığı görülmüştür. Bununla beraber, babanın ekonomik zorluklar yaşaması da temas sıklığını azaltmaktadır. Sonuç olarak, toplumsal cinsiyet rolleri ve babalık davranışlarının, babaların çocuklarıyla temasını etkilediği söylenebilir. Baba katılımını teşvik etmenin önemli olduğu ve buna yönelik politikalar önerilmesi babaların çocukları ile kuracağı sağlıklı iletişim ve çocuğun iyiliği açısından önem arz etmektedir (Heers & Szalma, 2022).

Yapılan çalışmalar, babaların eşitlikçi toplumsal cinsiyet tutumlarına sahip olması, baba katılımını artıran temel bir faktör olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, annelerin cinsiyet algısının ise baba katılımı üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığı görülmektedir. İş-

aile çatışması, ekonomik durum, baba katılımını etkileyebilen değişkenler olarak görülmektedir. Toplumsal cinsiyet normlarının eşitlikçi olduğu toplumlarda, babaların çocuklarıyla olan temas sıklığının arttığı, özellikle küçük yaş grubundaki çocuklarda bu etkinin daha belirgin olduğu bulunmuştur (Heers & Szalma, 2022). Buna karşılık, bireysel ekonomik zorlukların ve geleneksel cinsiyet rollerinin, baba katılımını engellediği de görülmektedir. İkinci çocuk doğumu gibi kritik geçiş dönemlerinde ise babaların bebek bakımına katılımının, birinci çocukla ilişkisini sürdürmesinde önemli olduğu da tespit edilmiştir (Kuo ve diğerleri, 2018). Çocukların toplumsal cinsiyet kalıp yargıları ise babaların katılımının kalitesiyle pozitif bir ilişki göstermektedir (Yağan Güder & Ata, 2018). Sonuç olarak, baba katılımını artırmak için toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikaların yanı sıra, iş-aile dengesini sağlayacak esnek çalışma düzenleri ve babalık izni gibi uygulamaların teşvik edilmesi önem taşımaktadır. Bu çok boyutlu yaklaşım, çocuk gelişimini desteklemenin yanı sıra toplumsal cinsiyet eşitliğini de güçlendirebilir.

İş-Aile-Yaşam Dengesi ile İlgili Araştırmalar

İş-Aile-yaşam dengesi hem bireylerin iyilik hali hem de organizasyonların performansı açısından önemli bir değişken olarak iş aile dengesinin kurulmadığı durumlarda, çalışanların iyilik halinin düşmesine sebep olabilmektedir (Sari & Nugroho, 2024). Ayrıca, şirketlerin aile yanlısı politikaları – esnek çalışma imkanları ya da uygun çocuk bakımı destekleri- sağlamanın, kişilerin hem işlerini hem de ailelerini daha iyi yönetmelerine destek sunmaktadır (Afrianty ve diğerleri, 2015; Regina ve diğerleri, 2022; Yerkes ve diğerleri, 2010).

Tanquerel ve Grau-Grau (2020) de yürüttükleri çalışmada İspanya'da çalışan babaların iş-aile dengesini sağlama sürecinde karşılaştıkları engelleri ve bu engelleri aşmada kullandıkları stratejileri incelemeyi amaçlamışlardır. Araştırma kapsamında hegemonik erkeklik anlayışı ve babalık kimliklerinin, iş-aile dengesi üzerindeki etkileri analiz edilmiştir. 10 yaşından küçük çocukları olan ve tam zamanlı çalışan ve eşleri ile

aynı evde yaşayan 29 baba ile bu nitel çalışma yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış derinlemesine yapılan görüşmelerin verileri tematik analiz kullanılarak analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre, algılanan engellerin bağlamsal (geleneksel toplumsal geçmişin etkisi), organizasyonel (yönetmel destek eksikliği, kariyer olumsuzlukları ve meslektaş desteğinin yetersiz oluşu) ve içselleştirilmiş (ideal çalışan imajının ve geleneksel toplumsal cinsiyet normlarının içselleştirilmesi) engeller olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, çalışan baba tipolojisi belirlenmiş ve hegomonik cinsiyet düzeni (HCD) uyumcuları tipini, geleneksel erkeklik rollerini benimseyen ve iş odaklı babalar oluşturmaktadır. İkinci tipoloji ise, HCD sınırındakilerdir: özel yaşamlarında eşitlikçi ama işyerinde geleneksel normlara uymaya çalışan babalardır. Son tipoloji ise, HCD karşıtları ve bu tiptekiler ise hegemonik normlara karşı çıkan ve bakım veren erkeklik değerlerini benimseyen babalardır. Kullandıkları stratejilere göre ise görünmez ve görünür stratejiler olarak iki ayrı strateji tespit edilmiştir. Görünmez stratejiler, esnekliği gayri resmi kullanmak, mazeretlerle örtbas etmek gibi teknikler kullanan HCD sınırındaki tiplerin kullandığı stratejilerdir. Görünür stratejiler ise, resmi esnek çalışma talepleri ve işi bırakma gibi cesur adımları içermektedir ve HCD karşıtları tarafından kullanılmaktadır. Bu çalışma, hegemonik erkeklik normlarının ve "ideal çalışan" imajının iş-aile dengesini olumsuz etkilediğini göstermektedir. HCD uyumcuları, bu normları sürdürürken, HCD sınırındakiler bu normları özelde reddetmekle birlikte, bu normlara kamusal alanda uyum göstermektedirler. HCD karşıtları ise, normları açıkça reddederek bakım veren baba kimliklerini öne çıkarmaktadırlar. İş-aile dengesini sağlamak için organizasyonların, esnek çalışma politikalarının erkekler için de meşruiyet kazanmasını sağlaması ve hegemonik erkeklik normlarını dönüştürecek kültürel değişimleri desteklemesi önem arz etmektedir (Tanquerel & Grau-Grau, 2020).

Regina vd. (2022) yaptıkları çalışmada, Endonezya'da çalışan kamu muhasebe firmasındaki 222 denetçi ile çalışarak denetçilerin iş-yaşam dengesinin, iş aile çatışmasının ve şirket desteğinin (süpervizör desteği olarak) arasındaki ilişkiyi incelenmiştir. Ayrıca, çalışma işten aileye müdahale ve aileden işe müdahale

değişkenlerinin bu ilişkideki aracılık rolüne bakmıştır. Bu bağlamda çalışmada yapısal eşitlik modellemesi analiz yöntemi kullanılmış ve süpervizör desteğinin, işten aileye müdahaleyi ve aileden işe müdahaleyi negatif yönde yordadığı görülmüştür. Denetçilerin, süpervizörlerinden aldıkları destek yüksek olduğunda, iş ve aile çatışmalarında azalma da tespit edilmiştir. İşten aileye müdahalenin, iş-yaşam dengesini negatif yönde ve anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür. Aileden işe müdahalenin ise iş-yaşam dengesini istatistiksel olarak anlamlı şekilde yordamamaktadır (Regina ve diğerleri, 2022). Çalışma, süpervizör desteğinin, denetçilerin iş-yaşam dengesini iyileştirdiğini ve işten aileye müdahale düzeyini azalttığını göstermektedir. Sonuç olarak, araştırmanın sonuçları, denetçilerin iş-yaşam dengesini geliştirmek için şirketin ve yöneticilerinin desteğinin önemli olduğunu vurgulamaktadır

Diniz vd. (2023) de iş-aile çatışması ve işten sağlanan kazanımların babaların çocuk bakımına katılımı üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Portekiz'deki 21-72 aylık çocuğu olan 411 babanın katıldığı çalışmanın verileri yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak bootstrap yöntemi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, pozitif ebeveynlik stilleri doğrudan ve dolaylı baba katılımını pozitif yönde yordamaktadır. Negatif ebeveynlik stilleri ile doğrudan baba katılımı arasındaki ilişki negatif yönde anlamlıdır. İş aile çatışmasının babaların ebeveynlik kalitesini olumsuz etkilediği ve daha katı ve cezalandırıcı ebeveynlik stillerine yol açtığı söylenebilir (Diniz ve diğerleri, 2023). Babanın işten sağladığı kazanımlar, pozitif ebeveynlik stillerini destekleyerek çocuk bakımında katılımı artırırken, iş-aile çatışması bu etkiyi negatif ebeveynlik stilleri üzerinden sınırlamıştır. Babaların iş-aile dengesini sağlamaları, daha duyarlı ve yapılandırılmış ebeveynlik davranışları sergilemelerini kolaylaştırmıştır. Ancak iş-aile çatışması, babaların fiziksel ve duygusal enerjisini azaltarak çocukla olan ilişkilerinde daha olumsuz etkilere neden olmuştur (Diniz ve diğerleri, 2023). Kurumsal politikaları, özellikle esnek çalışma saatleri ve aile dostu iş düzenlemelerinin teşvik ederek babaların işten aileye geçişte olumlu deneyimlerini artmasına ve çocuk bakımına katılımını desteklemesine

odaklanmalıdır gerekmektedir (Diniz ve diğ erleri, 2023). Gelecekteki araştırmaların, farklı sosyoekonomik gruplarda ve uzun vadeli etkiler üzerinden bu ilişkileri detaylı incelemesi önerilmektedir (Diniz ve diğ erleri, 2023).

Başka bir çalışmada, kadınların psikolojik iyi oluş ve aile destekleyici süpervizör desteklerinin, iş yaşam dengesi üzerindeki etkisi incelenmiştir (Sarı & Nugroho, 2024). 144 kadın çalışanın katıldığı regresyon modellemesine dayalı bu nicel araştırmada, çalışan kadınların psikolojik iyi oluş düzeyleri, iş yaşam dengesindeki varyansı %16 oranında açıklamaktadır. Diğ er bir ifadeyle, psikolojik iyi oluş düzeyleri arttıkça iş yaşam dengesi de artmaktadır. Aile destekleyici süpervizör davranışları, iş-yaşam dengesinin %12'lik varyansını yordamaktadır. S perviz rlerin sağladığı duygusal ve işlevsel destek, katılımcıların rollerini dengelemelerine yardımcı olmaktadır (Sarı & Nugroho, 2024). Psikolojik iyi oluş ve aile destekleyici süpervizyon davranışlarının birlikte etkisi, iş yaşam dengesini %28,10 oranında yordamaktadır. Sonuç olarak, çalışan kadınların iş yaşam dengesinin hem psikolojik iyi oluşları hem de iş yerindeki s perviz rlerinden aldıkları destekle doğrudan ilişkili olduğunu göstermektedir (Sarı & Nugroho, 2024).

Son yıllarda yapılan araştırmalar, iş-yaşam dengesi kavramının çalışanların bireysel refahı, iş performansı ve aile dinamikleri üzerindeki kritik rolünü vurgulamaktadır. Tanquerel ve Grau-Grau (2020), hegemonik erkeklik normlarının iş-aile dengesini olumsuz etkilediğini ve çalışan babaların bağlamsal, organizasyonel ve içselleştirilmiş engellerle karşılaştıklarını belirtmiş; özellikle esnek çalışma stratejilerinin meşruiyet kazanmasının önemine dikkat çekmişlerdir. Benzer şekilde Regina vd. (2022), süpervizör desteğinin işten aileye müdahaleyi azaltarak denetçilerin iş-yaşam dengesini iyileştirdiğini göstermiştir. Ancak, aileden işe müdahalenin anlamlı bir etki yaratmadığı tespit edilmiştir. Öte yandan Sarı ve Nugroho (2024),  alışan kadınlarda psikolojik iyi oluş ve aile destekleyici süpervizör davranışlarının iş-yaşam dengesini anlamlı düzeyde artırdığını ortaya koymuşlardır. Bu  alışmalar, iş-aile çatışmasını azaltmanın kurumsal destek mekanizmaları (süpervizör desteği, esnek çalışma saatleri) ve psikolojik iyi oluşun

desteklenmesiyle mümkün olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bireylerin toplumsal cinsiyet rolleri algılarının, iş-yaşam dengesinde belirleyici bir faktör olarak öne çıktığı söylenebilir. Özellikle, babaların bakım rolleri ve annelerin iş-aile dengesindeki yükü dikkate alındığında, toplumsal cinsiyet eşitliğini destekleyen politikaların uygulanması kritik önem taşıyabilir. Genel olarak, araştırmalar kurumsal ve kültürel dönüşümün, iş-yaşam dengesinin sürdürülebilirliği açısından hayati olduğunu ortaya koymaktadır (Tanquerel & Grau-Grau, 2020; Regina ve diğerleri, 2022; Sarı & Nugroho, 2024). Olumlu bir ortak ebeveynlik ilişkisine sahip olan babaların, çocuklarının hayatlarına daha fazla dahil olma eğiliminde ve daha iyi bir iş-aile-yaşam dengesi bildirdiği de bilinmektedir (Diniz ve diğerleri, 2023).

Evlilik Doyumu ile İlgili Araştırmalar

Ebeveyn katılımı ve uyumu açısından düşünüldüğünde, evlilik doyumu alan yazınında önemli bir değişken olarak karşımıza çıkmaktadır (Eskandari ve diğerleri, 2019; Korja ve diğerleri, 2016). Evlilik doyumunun, babaların ebeveynlik becerisini ve çocuk doğduktan sonraki sürece uyumunu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı görülmektedir (Eskandari ve diğerleri, 2019). Korja vd. (2016) da annelerin evlilik doyumunun hem ilişkinin dinamiği ve ortak ebeveynlik için hem de babaların evlilik doyumu için önemli bir değişken olduğunu ifade etmektedirler. Hem annelerin hem de babaların evlilik doyumlarının, yani eş olma alt sisteminin çocuk ve ebeveyn ilişkisini etkilediği bilinmektedir (Wang, 2023). Annelerin pozitif eş ebeveynlik davranışlarının da babaların evlilik doyumundan etkilendiği söylenebilir (Liu & Wu, 2016). Alan yazınında ebeveynliğe geçiş süreci açısından araştırmalar incelendiğinde ise, babaların ebeveynliğe geçiş sürecinde, annelere oranla evlilik doyumlarındaki düşüşten daha çok etkilendiği ve daha duyarlı olabileceği görülmektedir (Don & Mickelson, 2014). Ebeveynliğe geçiş sürecinde hamilelik öncesindeki deneyimlerin de etkili olduğu belirtilmektedir (Bogdan ve diğerleri, 2022; Gamberio ve diğerleri, 2011).

Liu ve Wu (2016) yürüttükleri çalışmada Çinli ailelerde evlilik doyumunun eş ebeveynlik (coparenting) ve bireysel ve çift yönlü ilişkiler arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamışlardır. Ayrıca, bu ilişkide çekirdek aile ve geniş aile türüne göre bir farklılık olup olmadığına da bakmışlardır. 3 ile 7 yaş arasında çocuğu olan 279 çift katılmış, bunların 208'i çekirdek aile, 71'i geniş ailedir. Veriler yapısal eşitlik modellemesi analizine göre analiz edilmiş ve çocuğun yaşı ve cinsiyet değişkenleri kontrol değişkeni olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçlarına göre hem annelerin hem babaların evlilik doyumunun kendi eş ebeveynlik düzeylerini anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Babaların evlilik doyumu ile annelerin eş ebeveynlik düzeyleri arasında pozitif yönde bir ilişki mevcuttur. Annelerin evlilik doyumu ise, babaların eş ebeveynlik düzeyleri ile anlamlı bir ilişkiye sahip değildir. Sonuç olarak, özellikle babaların evlilik doyumunun annelerin ebeveynlik davranışlarına olan etkisi önemli bir bulgu olarak görülmektedir. Ayrıca, aile yapısı farklılıklarının eş ebeveynlik üzerindeki etkisinin sınırlı olduğu tespit edilmiştir (Liu & Wu, 2016).

Anne ve babaların evlilik doyumunun aile içi etkileşim ve üçlü aile koordinasyonu arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlayan bu çalışmada, özellikle annenin ve babanın evlilik doyumunun, annenin hamileliği sırasında ve doğum sonrası farklı zaman dilimlerindeki aile iş birliği düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır (Korje ve diğerleri, 2016). 120 ailenin katıldığı ve çocukların 18 aylık olduğu anne baba çocuk arasındaki etkileşim analiz edilmiştir. Verilerin analizi için ki-kare testi, çok değişkenli lojistik regresyon ve doğrusal regresyon analizleri kullanılmıştır. Annelerin yüksek evlilik doyumu ile aile iş birliği ve koordinasyonu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki mevcuttur. Ayrıca, babaların evlilik doyumunun ise, bu değişkenlerle anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı görülmüştür. Diğer taraftan, evlilik doyumu yüksek olan annelerin, çocuklarıyla daha uyumlu ve iş birliği içinde bir aile ortamına sahip olduğu görülmüştür (Korje ve diğerleri, 2016). Düşük evlilik doyumu ile çatışmacı ya da düzensiz aile etkileşimleri arasında negatif yönde bir ilişki olduğu tespit edilmiştir. Sonuç olarak, bu çalışma annenin

evlilik doyumunun, aile dinamikleri ve üçlü etkileşim üzerindeki belirleyici rolünü vurgulamaktadır. Bu bulgular da annenin evlilik ilişkisinin anne-baba-çocuk etkileşimini etkileyen önemli bir faktör olduğunu göstermektedir. Diğer taraftan, babaların evlilik doyumunun etkisinin sınırlı olması, annenin ebeveynlik ve aile içi bağlamdaki daha merkezi rolü ile açıklandığı ifade edilmektedir (Korje ve diğerleri, 2016).

Eskandari ve diğerleri (2019) yaptıkları çalışmada, 572 baba ile çalışmışlardır. Kesitsel bir araştırma olan bu çalışmanın verileri, çoklu doğrusal regresyon modeline göre analiz edilmiştir. Çalışmanın temel amacı, ilk kez baba olan babaların baba rolüne uyumunu etkileyen faktörleri belirlemektir. Araştırmanın sonuçlarına göre, baba rol ve sorumluluklarını yerine getirmede en güçlü yordayıcı değişken, ebeveynliğe geçişin planlı olması durumudur. Evlilik doyumu hem ebeveynliğin gelişimini algılamada hem de baba rolünde istikrar sağlamada en güçlü yordayıcılardan biridir. Ayrıca, çocuğun yaşı, babanın eğitim düzeyi, sigara kullanımı ve alkol tüketimi gibi faktörlere göre babalığa uyum düzeylerinde farklılık görülmüştür (Eskandari ve diğerleri, 2019). Baba rolüne uyum, evlilik doyumu ve ebeveynliğe hazırlık düzeyiyle anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Sonuç olarak, çalışma, evlilik doyumu, ebeveynliğe hazırlık ve babanın mesleki durumu gibi faktörlerin, baba rolüne uyum üzerinde belirleyici rol oynadığını göstermektedir. Baba rolüne uyum sürecinde, ekonomik ve sosyal desteklerin artırılması, babaların ebeveynlik görevlerine daha iyi uyum sağlamalarını sağlayabilir.

Çelebi (2019), çocukluk çağı travmalarının evlilik doyumu üzerindeki etkisini incelemiştir. En az bir yıldır evli olan 95 kadının katıldığı çalışmada, veriler istatistiksel analizler kullanılarak değerlendirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çocukluk travmaları ile evlilik doyumu arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Fiziksel ve cinsel istismar yaşayan katılımcıların evlilik doyumlarının anlamlı derecede daha düşük olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, duygusal istismar, fiziksel ihmal ve duygusal ihmal boyutlarının birbiriyle ilişkili olduğu, ancak evlilik doyumu üzerinde anlamlı bir etkisinin olmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Çelebi, 2019). Bu bulgular, çocukluk döneminde yaşanan

travmatik deneyimlerin bireylerin evlilik ilişkilerini olumsuz etkileyebileceğini göstermektedir. Gelecekte yapılacak çalışmalar için, çocukluk travmalarının evlilik doyumu üzerindeki etkisini cinsiyet, sosyoekonomik durum ve çiftlerin iletişim stilleri gibi değişkenler açısından derinlemesine araştırılması önerilmektedir (Çelebi, 2019).

Wang (2023) çalışmasında Çinli ebeveynlerin evlilik doyumu, öz-şefkat ve sert disiplin arasındaki çift yönlü ilişkileri ve öz-şefkatin aracılık etkisini incelemeyi amaçlamıştır. 349 anne ve babadan diydik olarak veri toplanmıştır ve toplam katılımcı sayısı 6-10 yaş arası çocuğu olan 698 ebeveyndir. Üç dalgalı bir boylamsal çalışma olarak yürütölmüş ve yapısal eşitlik modellemesi ile veriler analiz edilmiştir. Hem babaların hem de annelerin evlilik doyumunun kendi sert disiplinlerini negatif yönde yordadığı bulunmuştur. Diğer taraftan, bir eşin evlilik doyumu diğer eşin sert disiplinini doğrudan yordamamaktadır. Annelerin evlilik doyumu hem kendilerinin hem de eşlerinin öz-şefkat düzeylerini pozitif yönde yordamıştır. Babaların evlilik doyumu ise ne kendi ne de annelerin öz şefkat düzeylerini yordamamıştır. Annelerin evlilik doyumunun babaların sert disiplini üzerinde babaların öz şefkat düzeyleri aracılık etkisine sahipken, annelerin öz-şefkat düzeylerinin bu ilişkide aracılık rolüne sahip olmadığı görölmüştür. Bu çalışmanın sonucunda, evlilik doyumunun bireysel ve çift düzeyinde sert disiplin üzerinde etkili olduğunu göstermektedir. Özellikle annelerin evlilik doyumunun, babaların öz-şefkatini artırarak sert disiplin uygulamalarını azalttığı tespit edilmiştir. Bu bulgular, aile içi dinamiklerde evlilik doyumunun önemini vurgulamaktadır (Wang, 2023).

Alan yazınında incelendiğinde, araştırmalar, evlilik doyumunun aile dinamikleri, ebeveynlik iş birliği ve ebeveynlik rollerine uyum üzerinde merkezi bir rol oynadığını göstermektedir. Annelerin evlilik doyumu, aile iş birliği, üçlü etkileşim ve çocuklarla uyumlu bir ilişki kurma üzerinde güçlü ve anlamlı bir etkiye sahiptir. Buna karşın, babaların evlilik doyumu daha sınırlı bir etki gösterirken, özellikle annelerin ebeveynlik davranışlarına pozitif yönde katkı sağlamaktadır. Evlilik doyumu, babaların ebeveynlik rollerine uyumunu destekleyen önemli bir faktör olarak ortaya çıkmış, aynı zamanda planlı ebeveynlik

süreçlerinin bu uyumu güçlendirdiği görülmüştür. Çocukluk çağı travmalarının evlilik doyumunu olumsuz etkilediği ve aile içi çatışmaları artırdığı bulunmuş, bu da geçmiş deneyimlerin aile sistemini etkileyebileceğini göstermektedir. Annelerin evlilik doyumunu, öz-şefkat düzeylerini artırarak dolaylı olarak babaların sert disiplin uygulamalarını azaltırken, babaların evlilik doyumunu öz-şefkatle anlamlı bir ilişki göstermemektedir. Sonuç olarak, annelerin evlilik doyumunun aile içi dinamiklerde daha belirleyici ve merkezi bir role sahip olduğu, babaların etkisinin ise daha dolaylı ve sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. Evlilik doyumunu artırmaya yönelik müdahaleler, aile sisteminin güçlenmesini ve daha sağlıklı ebeveynlik uygulamalarını destekleyebilir.

Psikolojik İyi Oluş ile İlgili Araştırmalar

Psikolojik iyi oluş bireylerin duygu durumunun değerlendirildiği ve mutluluk, huzur, enerjik olma, dinlenmiş hissetme gibi olumlu duyguların gerçekleştiği bir psikolojik yapı olarak tanımlanmaktadır (Topp ve diğerleri, 2015). Psikolojik iyi oluş, sağlıklı bir zihin sağlığı, yaşam doyumunu ve pozitif öz-değerlendirme ile ilişkili bir yapı olarak alan yazınında bilinmektedir (Monika & Sharma, 2023). Olumlu bir işlevselliği ifade etmektedir (Mardhiyah, 2021). Psikolojik iyi oluş altı farklı açıdan tanımlanmıştır: çevresel, hakimiyet, özerklik, kişisel gelişim, yaşam amacı, diğerleri ile sağlıklı ve olumlu ilişkiler ve kendini kabul etme (Ryff & Keyes, 1995). Bu alanlarda kişilerin kendini olumlu ve başarılı sayması, psikolojik iyi oluşunun yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Hatta, psikolojik iyi oluşu yüksek olan ebeveynlerin çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamada ve daha fazla değer vermede daha fazla dikkat ettikleri bilinmektedir (Gross, 2014). Buradan hareketle de ebeveynlerin ebeveynlik kalitesinden etkilenebilen bir yapısı olduğu söylenebilir (Çekici & Toplu, 2023). Böylece, yüksek psikolojik iyi oluş düzeyine sahip anne ve babaların çocuklarına daha fazla destek oldukları ve duygularını düzenlemede daha destekleyici davrandıkları bilinmektedir (Çekici & Toplu, 2023). Olumsuz duygu durumuna sahip ebeveynlerin de çocukların gelişimine olumsuz etkisi olduğu görülmektedir (Bai ve diğerleri, 2022).

King (1994) de uzakta yaşayan babaların çocukların iyi oluşu üzerindeki etkisini incelemek ve bu etkilerin çocuğun ırkı, annenin eğitim düzeyi ve çocuğun evlilik içi ya da evlilik dışı doğması gibi değişkenlere göre anlamlı bir fark yaratıp yaratmadığını analiz etmek istemiştir. Bu amaç doğrultusunda, Ulusal Boylamsal Gençlik Araştırması [*National Longitudinal Survey of Youth*] kapsamında, 777 ile 1502 çocuk arasında değişen alt gruptan oluşan bir katılımcı grubuna ulaşmıştır. Elde edilen veriler çok değişkenli regresyon analizi kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgular, babaların ziyareti ve nafaka ödemeleri ile çocukların akademik başarı ve davranışsal gelişimi arasında bir ilişki olduğunu göstermiştir. Ayrıca, babaların uzakta olması ile çocukların iyi oluşu arasındaki ilişkinin sınırlı olduğu ve belirli sosyal veya demografik değişkene göre değişebildiği görülmektedir (King, 1994).

Boyraz ve Sayger (2010) yaptıkları çalışmada, çocukları engelli olan ve olmayan babaların iyi oluş düzeylerini incelemişlerdir. Yürüttükleri çalışmanın temel amacı da bu babaların aile uyumu, esnekliği ve babalık öz yetkinlik düzeyleri ile kendi psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkiyi analiz etmektir. Bu amaç doğrultusunda, 63'ü engelli çocuğa sahip olan ve 217'si de tipik gelişim gösteren çocuğa sahip toplamda 280 baba bu çalışmaya katılımcı olarak dahil olmuştur. Web tabanlı veri toplanarak elde edilen verilere MANOVA ve hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Elde edilen bulgular, engelli çocuğa sahip babaların öz-kabul boyutunda daha yüksek bir iyi oluş düzeyine sahip olduklarını göstermiştir. Ayrıca, aile uyumu ve babalık öz-yetkinliği, babaların psikolojik iyi oluşunu anlamlı olarak pozitif yönde yordamıştır. Bu değişkenlerin etkisinde, engelli çocuğa sahip babalar ve tipik gelişime sahip çocukların babaları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı görülmüştür. Sonuç olarak, aile uyumu ve babalık öz yetkinliği, babaların psikolojik iyi oluşunu istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yordamaktadır. Engelli çocuğa sahip olmanın kesin olarak daha düşük düzeye sahip olduğuna ilişkin bu veriler üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki tespit edilmemiştir (Boyraz & Sayger, 2010).

Wilson ve Prior (2011) yaptıkları çalışmada, baba katılımının çocukların gelişimsel sağlığını ve iyi oluş düzeyleri üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Baba katılımının niteliği ve niceliği arasındaki ilişkinin önemini vurgulamak ve bir derleme çalışması ile bu ilişkileri ifade etmek istemişlerdir. Araştırma, baba katılımının çocukların psikososyal uyumu, akademik başarıları, sosyal olgunlukları ve davranış problemlerinin azalması gibi olumlu sonuçlarla ilişkili olduğunu belirtmektedir (Wilson & Prior, 2011). Bu çalışma, babaların çocuklarıyla geçirdiği zaman (nicelik) ve babaların duygusal katkıları (nitelik) arasındaki etkileşimi detaylı olarak ele almıştır. Bulgulara göre, babaların oyun odaklı, fiziksel ve etkileşimsel ebeveynlik tarzının çocukların sosyal duygusal becerilerine katkı sağladığı, duygusal güvenliğini artırdığı görülmüştür. Ayrıca, baba yokluğunun çocukların uyum problemlerinde ve akademik performansında olumsuz bir etkiye sahip oldukları da belirtilmiştir (Wilson & Prior, 2011). Babaların çocukların davranışsal ve duygusal problemlerinin çözümünde önemli roller üstlenebileceği de ifade edilmiştir. Sonuç olarak, baba katılımının önemli bir faktör olduğu ve ebeveyn eğitim programlarında babaların da dahil olması gerektiği vurgulanmıştır (Wilson & Prior, 2011).

Allgood vd. (2012) tarafından yürütülen çalışmada, baba katılımının genç yetişkinlik dönemindeki kız çocuklarının öznel iyi oluşu, öz-yeterlilik, yaşam doyumu ve psikolojik sıkıntıları ile olan ilişkisi incelenmiştir. Bu amaçla, 18-21 yaş aralığındaki 99 bekar kadın çalışmaya dahil edilmiştir. Veriler, katılımcıların babalarının katılım düzeyini ve bakım kalitesini geriye dönük olarak değerlendirdikleri ölçekler aracılığıyla toplanmış ve Pearson korelasyon analizi ile analiz edilmiştir. Araştırmanın bulguları, baba katılımının genç kadınların öz-yeterlilik ve yaşam doyumu düzeylerini istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde pozitif yönde etkilediğini göstermiştir. Başka bir deyişle, babalarının kendi gelişim süreçlerine aktif olarak katıldığını belirten katılımcıların, daha yüksek öz-yeterlilik ve yaşam doyumu düzeylerine sahip olduğu tespit edilmiştir. Özellikle, ifade edici baba katılımı ve duygusal bakım davranışlarının, genç yetişkin kadınların psikolojik iyi oluş düzeylerini önemli ölçüde artırdığı vurgulanmıştır (Allgood ve diğerleri, 2012). Sonuç

olarak, çalışmanın bulguları değerlendirildiğinde, baba katılımının genç kadınların öz-yeterlilik ve yaşam doyumu üzerinde önemli bir rol oynadığı ortaya konmuştur (Allgood ve diğerleri, 2012). Bu bulgular, babaların çocuklarının psikolojik gelişimindeki etkisini ve duygusal desteğin önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Mestermann vd. (2023), çocuk ve ergen psikiyatri kliniklerinde baba odaklı bir aile müdahale programını değerlendirmeyi amaçlamışlardır. Bu doğrultuda, 10-17 yaş aralığında çocuğu olan 16 baba-çocuk çifti çalışmaya dahil edilmiştir. Müdahale programı, 90 dakikalık iki seanstan oluşmuş ve sekiz baba ile yüz yüze, diğer sekiz baba ile de çevrimiçi olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, babaların stres ve ebeveynlik öz-yeterlilik düzeyleri ile çocukların babalarının ebeveynlik yetkinliğine ilişkin değerlendirmeleri toplanmış ve ön-test ile son-test analizleri yapılmıştır. Verilerin analizinde eşleştirilmiş t-testi ve Wilcoxon işaretli sıralar testi kullanılmış, etki büyüklüğü hesaplamalarında ise Cohen'in d katsayısından yararlanılmıştır.

Bulgular hem yüz yüze hem de çevrimiçi gruplardaki babaların çocuklarına yönelik stres düzeylerinde istatistiksel olarak anlamlı bir azalma olduğunu göstermiştir. Ayrıca, her iki gruptaki babaların öz-yeterlilik düzeylerinde de anlamlı bir artış tespit edilmiştir. Bununla birlikte, ebeveynlikle ilgili stres ve çocukların babalarının ebeveynlik yetkinliğine ilişkin değerlendirmelerinde anlamlı bir fark bulunmamıştır (Mestermann ve diğerleri, 2023). Programdan memnuniyet düzeylerine bakıldığında ise, yüz yüze katılan babaların memnuniyet oranlarının çevrimiçi katılan babalara göre daha yüksek olduğu görülmüştür. Sonuç olarak, bu baba odaklı müdahale programının, babaların stres düzeylerini azaltmada ve ebeveynlik öz-yeterliliklerini artırmada etkili olduğu ortaya konmuştur. Mestermann vd. (2023), çocukların psikolojik gelişimi ve tedavisinde babaların aktif rol almasının önemini vurgulamışlardır. Alan yazınındaki çalışmalar incelendiğinde, baba katılımının hem çocukların psikososyal gelişimi hem de babaların kendi ebeveynlik yeterliliği üzerinde anlamlı etkileri olduğu görülmektedir. Çalışmalar baba katılımının hem niceliksel hem de niteliksel boyutunun önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, baba yokluğunun

olumsuz etkileri dikkat çekerken, babaların ebeveyn eğitim programlarına dahil edilmesi gerekliliği ortaya konmuştur. Ele alınan çalışmalar babaların çocuk gelişimindeki rolünün sadece ekonomik görevlerle veya toplumca beklenen geleneksel görevlerle sınırlı olmadığını göstermektedir. Aksine, duygusal ve etkileşimsel boyutlarda baba katılımının çok önemli olduğu görülmektedir. Diğer taraftan, sadece baba katılımı ve babaların psikolojik iyi oluşu arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu da ifade edilebilir. Özetle, baba katılımı sadece çocukların değil, babaların da iyi oluşlarına olumlu etki eden bir değişken olabilir. Bu doğrultuda, babaların ebeveynlik süreçlerine daha fazla dahil olmasını sağlamak için politika değişiklikleri, ebeveyn eğitim programlarının genişletilmesi ve babalara yönelik özel müdahale programlarının artırılması önemli görünmektedir. Baba katılımını artırmak, aile dinamiklerini güçlendirirken çocukların uzun vadeli gelişimini destekleyen toplumsal bir yatırım olarak değerlendirilebilir.

Bölüm 3

Yöntem

Bu kısımda sırasıyla araştırma yöntemi, araştırmanın evreni ve örneklemini, veri toplama süreci, araştırmada kullanılan ölçme araçları ve toplanan verilerin analizi hakkında bilgi verilmiştir.

Bu çalışma genel itibarıyla üç ayrı çalışmayı içermektedir. Öncelikle ilk çalışma (Çalışma I), baba katılımı ölçeğinin maddelerinin oluşturulması aşamasında ve karma yöntem çalışmasının ilk kısmında babalar ile yürütülen nitel çalışmayı kapsamaktadır. Çalışma II'de ise, baba katılımı kavramının psikometrik ölçümünü sağlayan bir ölçme aracı geliştirilmiştir: Baba katılımı ölçeği. Bu ölçek geliştirme aşaması Çalışma II olarak nitelendirilmiştir. Üçüncü kısmı ise Çalışma III olarak tanımlanmıştır. Çalışma III'te, karma yöntem araştırmasının nicel kısmı olarak baba katılım kavramının yordayıcı ve sonuç değişkenleri arasındaki ilişkileri ortaya konarak model test edilmiştir.

Çalışma I

Araştırmanın Türü

Çalışma I ve III aslında keşfedici sıralı karma yöntemin iki ayrı kısmıdır. Keşfedici sıralı desen için açıklayıcı ya da açıklayıcı sıralı desen olarak kullanılsa da (Dede & Demir, 2014), Toraman (2020) doğru ifadenin keşfedici sıralı karma yöntemler araştırması olduğunu ifade etmiştir. Bu desenin ilk aşamasında nitel veri toplama yöntemleri ve veri analizi kullanılır, kavram ya da odak konu böylece keşfedilmiş olur (Creswell, 2021; Creswell & Plano Clark, 2018). Nitel bulgular, ikinci aşamada nicel veri toplama sürecine ve analizine katkı sağlamak için kullanılır. Bu çalışma kapsamında da nitel araştırma sürecinde, Çalışma I olarak 0-6 yaş çocuğu olan babalar ile olgubilim araştırması yürütülmüştür. Olgubilim çalışmasında kişilerin deneyimledikleri olguya ilişkin yaşantıları hakkında görüşleri alınır ve derinlemesine incelenir (Çapar & Ceylan, 2022). Bu çalışma kapsamında da nitel araştırma sürecinde, 0-6 yaş aralığında çocuğu olan babalar ile

olgubilim araştırması yürütülmüştür. Olgubilim çalışmasında kişilerin deneyimledikleri olguya ilişkin yaşantıları hakkında görüşleri alınır ve derinlemesine incelenir (Çapar & Ceylan, 2022). Bu çalışmanın nitel bölümü de olgubilim yöntemi ile yürütülmüştür. Alan yazın ve nitel bulgular ışığında, nicel araştırma kısmına geçilmiştir.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Çalışma I'de, karma yöntem araştırmanın nicel bölümüne (Çalışma III) ve ölçek maddelerinin belirlenmesine katkı sağlamak için yapılan görüşmelerde, 21 baba (9'u Suriyeli göçmen baba, 12'si Türkiye vatandaşı 0-6 yaş aralığında çocuğu olan baba) ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Babalar ile yapılan görüşmede alan yazınında vurgulanan boyutların ortaya nasıl çıktığı, baba deneyimlerinde operasyonel tanıma imkan verecek görevler ve sorumluluk alanları elde edilmeye çalışılmıştır. Baba katılımı kavramının çok boyutlu, kültürel ve derinlemesine incelenmesi gereken bağlamsal yapısı nedeniyle; ayrıca farklı özelliklere sahip babalar ile yapılacak gelecek çalışmalar için rehber olması adına, ölçek maddelerinin oluşturulması aşamasında babalar ile yapılan görüşmede farklı niteliklere sahip babalarla görüşülmesine özen gösterilmiştir. Farklı görüşleri ve özel durumlardaki rol ve sorumlulukları da ele alınmak istenmiştir. Farklı yaş gruplarından babaların geçmiş deneyimlerine ilişkin görüşleri, özel gereksinimli çocuğa sahip babaların görüşleri, farklı kültürden gelen babaların görüşleri gibi çeşitli niteliklere sahip babalara ulaşılması hedeflenmiştir. Farklı bir ülkede ve dolayısıyla kültürde yaşamış olmasına rağmen Türkiye'de uzun yıllar yaşamış, dil sorununu çözmüş babaların özel durumları ve zor şartlar karşısında çocukları ile ilgili rol ve sorumluluklarına ilişkin deneyimleri ele alınmıştır. Bu amaçla babalar ile yapılan görüşmeler, Suriye'den göç etmiş ve otizmli çocuğu olan 9 baba ve yerli 12 baba olmak üzere iki ayrı gruptan babalarla yapılmıştır. Suriyeli göçmen babaların verilerinin analizi ile 12 yerli babanın verilerinin analizi ayrı yapılmıştır.

Katılımcı babalar, 29-50 yaş arasındadır. Türkiye vatandaşı babaların biri ortaokul mezunu, ikisi lise mezunu, dokuzu üniversite mezunudur. Göçmen babaların ise aldıkları eğitim ise Türkiye'deki eğitim sisteminden farklı olup tamamı okuma yazma bilmektedir; içlerinde üniversite mezunu bulunmamaktadır. 21 babanın sadece sekizinin tek çocuğu vardır, diğer katılımcıların ise iki veya daha fazla çocuğu mevcuttur. Hepsi düzenli bir işte çalışan ve uzun süredir aynı mesleği icra eden kişilerdir. Katılımcıların çoğu sosyoekonomik düzey açısından alt-orta ve orta sınıfa ait kişilerdir. Bu çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemi kullanılarak sınırlı sayıdaki kaynağın en verimli şekilde değerlendirilmesi sağlanmaya çalışılmış ve bilgi etme açısından da zengin vakaların belirlenmesine ve seçilmesine imkan sağlamıştır (Patton, 2015). Amaçlı örnekleme yöntemi nitel çalışmalarda sıklıkla kullanılmasının yanı sıra araştırılan olgu hakkında derin bilgiye ve deneyime sahip katılımcılara ulaşılmasını da sağlamaktadır (Creswell & Plano Clark, 2018). Çalışma l'e katılan 21 babanın demografik bilgileri tablo 1'de sunulmaktadır. Baba1'den Baba12'ye kadar olan babalar Türkiye vatandaşı babalar, Baba13 ve sonraki babalar ise Suriyeli Göçmen babalardır.

Tablo 1

Çalışma l'in Katılımcılarına Ait Demografik Bilgiler

Katılımcı	Yaş	Eğitim Düzeyi	Meslek	Baba Olma süresi	Toplam Çocuk sayısı
Baba1	35	Üniversite Mezunu	Mühendis	6 ay	1
Baba2	45	Üniversite Mezunu	Mühendis	16 yıl	3
Baba3	42	Lise Mezunu	Serbest Meslek	11 yıl	2
Baba4	37	Ortaokul Mezunu	İşçi	12 yıl	2
Baba5	30	Üniversite Mezunu	Öğretmen	4 yıl	1
Baba6	29	Üniversite Mezunu	Öğretmen	3,5 yıl	1
Baba7	36	Lise Mezunu	Serbest Meslek	8 yıl	2
Baba8	34	Lise Mezunu	Devlet Memuru	3 yıl	1

Baba9	50	Üniversite Mezunu	Öğretmen	10 yıl	3
Baba10	39	Üniversite Mezunu	Mühendis	7 yıl	2
Baba11	31	Üniversite Mezunu	Öğretmen	1 yıl	1
Baba12	35	Üniversite Mezunu	Akademisyen	2 yıl	1
Baba13	28	İlkokul Mezunu	İşçi	7 yıl	2
Baba14	32	Ortaokul Mezunu	İşçi	10 yıl	2
Baba15	35	Lise Mezunu	İşçi	12 yıl	4
Baba16	40	Lise Mezunu	Serbest Meslek	11 yıl	3
Baba17	38	Üniversite Mezunu	İşçi	13 yıl	3
Baba18	30	İlkokul Mezunu	İşçi	7 yıl	2
Baba19	36	Lise Mezunu	Serbest Meslek	9 yıl	2
Baba20	34	Ortaokul Mezunu	İşçi	11 yıl	3
Baba21	29	Üniversite Mezunu	Serbest Meslek	5 yıl	2

Katılımcı babalar 29 ile 50 yaş aralığındadır. Çoğunluğu üniversite mezunu ve mühendis, öğretmen, serbest meslek çalışanı, işçi ve devlet memuru gibi çeşitli meslek gruplarında yer almaktadır. Baba olma süreleri 6 ay ile 16 yıl arasında değişmektedir. Katılımcıların büyük kısmı 1 veya 2 çocuk sahibi olup, sadece 6 katılımcının 3 ve daha fazla çocuğu vardır. Lise mezunu katılımcılar genellikle serbest meslek ve devlet memurluğu gibi işlerde çalışırken, üniversite mezunları öğretmenlik ve mühendislik gibi daha fazla uzmanlık gerektiren meslekleri icra etmektedir.

Veri Toplama Süreci

Çalışmada katılımcıların haklarını korumak ve etik sorumluluk gereği, öncelikle Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan çalışmanın yürütülmesine ilişkin onay alınmıştır. Etik komisyon onayına ilişkin belge EK-I'de sunulmuştur. Nitel verilerin toplanmasına 2022-2023 eğitim öğretim döneminde başlanmış; bunu nicel veri toplama süreci takip etmiştir. İlk olarak, baba katılımı ölçeğinin psikometrik açıdan değerlendirilmesine katkıda bulunacak olan ve karma yöntem araştırma sürecinin nitel

araştırma kısmı olan Çalışma I gerçekleştirilmiştir. Katılımcılarla bireysel görüşmeler yapılması amacıyla, yarı yapılandırılmış görüşme formu oluşturulmuştur. Görüşme formu için uzman görüşü alınması ve pilot görüşmelerin gerçekleştirilmesi sonrasında form revize edilerek kullanılmıştır. Görüşmeler ortalama 46-54 dakika sürmüştür. Çeşitliliği sağlamak adına Türkiye’den 12 baba ile yapılan görüşmelerin tamamlanmasının ardından, Suriye’den Türkiye’ye göç etmiş 9 baba ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Burada kültürün baba katılımı üzerindeki etkisinin daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Görüşmeler çevrimiçi platformda gerçekleştirilmiştir ve katılımcı izniyle kayıt altına alınmıştır. Elde edilen veriler birebir deşifre edilerek araştırmacı ve danışmanı tarafından bağımsız kodlamaya tabi tutulmuş ve tematik analizi yapılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Yarı-Yapılandırılmış Görüşme Formu. Araştırmacılar tarafından oluşturulan görüşme formunda babalar ile gerçekleştirilen görüşmelerde demografik bilgilere ek olarak sorulan sorular mevcuttur. Türkiye vatandaşı babalar ile yapılan görüşmelerde sorulan sorular aşağıda verilmiştir:

- Baba olmak sizin için neyi ifade ediyor?
- Baba olmadan önceki yaşantınız ile baba olduktan sonraki süreci kıyasladığınızda neler söylersiniz?
- Babalık rolleri deyince siz ne anlıyorsunuz?
- Hangi yönleriniz baba olmanıza destek oluyor? Hangi yönleriniz babalık görevlerinizi yapmayı zorlaştırıyor?
- Mevcut bilginizi düşündüğünüzde, babalığınızı nasıl etkiliyor?
- Babaların çocuğun gelişimindeki rolünü bugünkü şartları değerlendirdiğinizde, nasıl tanımlarsınız?

- Eşiniz ile ilişkinizde çocuğun dünyaya gelmesi ile beraber nasıl bir değişim oldu?
- İş yeri ve çalışma şartlarınızın babalık rolünüze etki nasıldır?
- Çevrenize babalığınıza dair eleştiriler oluyor mu? Eşinize sorsak, nasıl tanımlar?

Türkiye vatandaşı babalar ile yapılan görüşmelerdeki sorulara bakıldığında, mevcut soruların kişilerin babalık algısı ve mevcut babalık rol ve sorumluluklarına dahil olma şekli ve düzeyini, kişisel özellikleri açısından babalıklarını değerlendirmesini, eşlerinin ve çevrenin babalık ilişkisine etkisini ve iş yeri ve çalışma şartlarının babalık rollerine etkisini incelediği görülmektedir.

Suriyeli babalar ile gerçekleştirilen görüşmelerde kullanılan sorular aşağıda verilmiştir.

- Sizce sığınma süreciniz, baba olarak çocuğunuzla ilişkinizi nasıl etkiledi?
- Sığınma sürecinde babalık rolünüzde karşılaştığınız zorluklar neler oldu?
- Sığınmacı olmanız, baba olarak özel gereksinimli bir çocuğunuzla ilişkinizi nasıl etkiledi?
- Çocuğunuzun özel gereksinimleri ile ilgili olarak babalık rolünüzde nasıl değişiklikler oldu?
- Çocuğunuzun eğitime ve özel eğitim sürecine nasıl katılım sağlıyorsunuz?
- Türkiye’de çocuğunuzun eğitimi ile ilgili karşılaştığınız en büyük zorluklar neler?
- Ekonomik ve sosyal koşullar, aile içindeki babalık rolünüzü nasıl etkiliyor?
- Eşinizle ilişkinizi düşündüğünüzde, çocuğunuzun bakım ve eğitim sürecinde nasıl bir iş bölümü yapıyorsunuz?

Suriyeli babalar ile yapılan görüşmelerde yukarıdaki sorular, aile içi dinamikler ve destek sistemlerini, çocukların bakımı ve eğitim sürecine babanın katılımını, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin durumunu ve sığınma süreci ve yaşanan zorluklarda algılanan babalık görevlerini ve davranışlarını anlamaya yöneliktir.

Verilerin Analizi

Araştırmada öncelikle babalarla yapılan bireysel görüşmelerden elde edilen verilerin analizi gerçekleştirilmiştir. Veriler tematik analiz yoluyla analiz edilmiştir. Tematik analiz, araştırmacıların verileri kodlayarak temalar ve kategoriler oluşturması ile bulgulara ulaşmasını sağlayan bir nitel veri analizidir (Sallan Gül & Kahya Nizam, 2020). Bu bağlamda, babalar ile yapılan görüşmelerin dökümü çıkarılmış ve Word dosyasına aktarılmıştır. Bu aktarılan görüşme kayıtları, katılımcıların teyidi alınması amacıyla katılımcılara tekrar iletilmiş ve katılımcı teyidi alınmıştır. Katılımcı teyidi [*member checking*], katılımcıların kendi ifadelerini kontrol ettikleri; eklemek ya da çıkarmak istedikleri ifadeler olup olmadığına bakıp ona göre düzenleme yapma imkanı sunmaktır (Lincoln & Guba, 1985). Bu tekniği, Lincoln ve Guba (1985) nitel bir araştırma için önemli bir yöntem olarak görür ve inandırıcılığı açısından en önemli teknik olarak nitelemektedir. Katılımcıların dönütlerinde eklemek ya da çıkarmak istedikleri bir ifade de olmamıştır. Daha sonrasında bu Word dosyasındaki görüşme dökümleri MAXQDA programına aktarılmış ve kodlanmaya başlanmıştır. Araştırmacı ve danışmanı bağımsız kodlama yapmışlar ve sonra ulaşılan temalar üzerinde tartışmışlardır. Ardından yapılan analizin sonuçları uzman görüşüne sunulmuş ve gerekli revizyonlar yapılmıştır.

Çalışma II

Araştırmanın Türü

Bu kısımda baba katılımı kavramının psikometrik açıdan değerlendirilmesine ilişkin bilgiler sunulmaktadır. Çalışma II bir ölçek geliştirme çalışmasıdır ve ölçek geliştirme

aşaması aşağıda yer almaktadır. Baba katılımı kavramının alan yazınında incelenmesi ve araştırılması sonucunda, kültürel ve bağlamsal yapısından dolayı (Cabrera ve diğerleri, 2014; Lamb & Tamis-Lemond, 2004), Türkiye kültüründe baba katılımı ve babalık deneyiminin kavramsal olarak babalar tarafından nasıl deneyimlendiğini anlamak için görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Daha sonrasında ise, gerek baba katılımına ilişkin babalardan toplanan bilgiler, gerekse alan yazındaki bilgiler ışığında madde havuzu oluşturulmuş ve sonrasında psikometrik çalışmalara geçilmiştir. Çalışma II kapsamında, kapsam geçerliği, yapı geçerliği, ölçüt geçerliği ve güvenirlik çalışmaları yapılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 0-6 yaş aralığında çocuğu olan babalar oluşturmaktadır. Çalışmanın katılımcıları olan babaların dahil olma kriterleri aşağıdaki gibidir:

- 0-6 yaş aralığındaki çocuğu ile aynı evde yaşıyor olmak
- 0-6 yaş aralığındaki çocuğunun annesi ile aynı evde yaşıyor olmak
- En az 1 aylık babalık deneyimine sahip olmak

Bu bağlamda, çalışmanın katılımcıları uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir. Ölçek geliştirme çalışmasının açıklayıcı faktör analizi için 351 babadan, doğrulayıcı faktör analizi için ise 419 babadan veri toplanmıştır. Ölçek geliştirme çalışmasının yapıldığı Çalışma II'de AFA'ya dahil olan katılımcılara ilişkin demografik bilgiler tablo 2'de gösterilmektedir.

Tablo 2

Çalışma II'de Açıklayıcı Faktör Analizi İçin Dahil Olan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	Ortalama	SS
Yaş	37,00	5.93

	N	Yüzdelik
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	153	%43,5
Erkek	198	%56,3
Çocuğun yaşı		
0-12 ay	37	%10,5
13-36 ay	72	%20,5
37-48 ay	53	%15,1
49-72 ay	190	%54,0
Çocuğun doğum sırası		
İlk çocuk	156	%44,3
İkinci çocuk	109	%31,0
Üçüncü çocuk	54	%15,3
Dördüncü ve sonrası doğan çocuk	31	%8,8

Tablo 2'ye göre, katılımcıların yaş ortalaması 37,00 ve standart sapması 5,93'tür. Çocukların cinsiyete göre dağılımı ise %43,5'i kız ve %56,3'ü erkek olarak belirlenmiştir. Çocukların yaş gruplarına göre dağılımına bakıldığında, %10,5'i 0-12 ay, %20,5'i 13-36 ay, %15,1'i 37-48 ay ve %54,0'ı 49-72 ay yaş aralığında oldukları görülmektedir. Doğum sırasına göre dağılımda, %44,3'ü ilk çocuk, %31,0'i ikinci çocuk, %15,3'ü üçüncü çocuk ve %8,8'i dördüncü veya daha sonraki çocuklardır. Tablo 2'deki katılımcılara ait veriler ile sadece AFA uygulanmıştır. AFA'dan sonra DFA için başka bir çalışma grubuna ait veriler kullanılmıştır. DFA'nın uygulandığı katılımcılara ait veriler Tablo 3'te gösterilmektedir.

Tablo 3

Çalışma II'de Doğrulayıcı Faktör Analizi İçin Dahil Olan Katılımcılara İlişkin Demografik Bilgiler

Değişkenler	Ortalama	SS
Yaş	36,50	5.19

	N	Yüzdelik
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	201	%48,4
Erkek	214	%51,6
Çocuğun yaşı		
0-12 ay	51	%12,2
13-36 ay	123	%29,3
37-48 ay	102	%24,3
49-72 ay	143	%34,1
Çocuğun doğum sırası		
İlk çocuk	302	%73,2
İkinci çocuk	86	%20,9
Üçüncü çocuk	20	%4,9
Dördüncü ve sonrası doğan çocuk	4	%1

Araştırmaya katılan babaların yaş ortalaması 36,50 olup standart sapma 5,19'dur. Çocukların cinsiyet dağılımı dengeli olup %48,4'ü kız ve %51,6'sı erkek olarak belirlenmiştir. Yaş gruplarına göre dağılım incelendiğinde, çocukların %12,2'si 0-12 ay, %29,3'ü 13-36 ay, %24,3'ü 37-48 ay ve %34,1'i 49-72 ay aralığındadır. Doğum sırasına göre en büyük grubu %73,2 ile ilk çocuklar oluştururken, %20,9'u ikinci, %4,9'u üçüncü ve yalnızca %1'i dördüncü veya daha sonraki çocuklardır.

Veri Toplama Süreci

Çalışmada katılımcıların haklarını korumak ve etik sorumluluk gereği, öncelikle Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan çalışmanın yürütülmesine ilişkin onay alınmıştır. Etik komisyon onayına ilişkin belge EK-I'de sunulmuştur. Nitel verilerin toplanmasına 2022-2023 eğitim öğretim döneminde başlanmış; bunu nicel veri toplama süreci takip etmiştir. İlk olarak yukarıda Çalışma I kapsamında babalar ile yapılan görüşmeler incelenmiş, babaların deneyimlerinden de elde edilen bilgiler ve alan

yazındaki bilgilere dayanarak Baba Katılım Ölçeği için madde havuzu oluşturulmuştur. Sonrasında, elde edilen madde havuzuna ilişkin uzman görüşleri alınmıştır. Geliştirilen “Baba Katılımı Ölçeği”nin açımlayıcı faktör analizi için 351 babadan, doğrulayıcı faktör analizi için 419 babadan veriler toplanmıştır. Açımlayıcı faktör analizi sonucunda elde edilen faktör yapısının geçerlik çalışmaları için doğrulayıcı faktör analizi, benzer ölçek geçerliği çalışmaları yapabilmek için yeniden veri toplanmıştır. Ayrıca güvenirlik çalışması kapsamında test-tekrar-test ve iç tutarlık katsayısı değerlerinin incelenmesi için yeniden veri toplanmıştır. Bu amaçla, gönüllü olan 85 babadan dört hafta arayla tekrar veri toplanmıştır. Veri toplama sürecinde hem çevrimiçi hem de yüz yüze veri toplama yöntemi kullanılmıştır.

Veri Toplama Araçları

Kişisel bilgi formu. Araştırmanın çalışma grubunu tanımlamak adına katılımcılara ait yaş, meslek, yaşadığı il, eğitim düzeyi, sahip olduğu 0-6 yaş çocuğunun yaşı ve cinsiyeti, çocuğun doğum sırası bilgilerinin olduğu kişisel bilgi formu kullanılmıştır.

Baba Katılım Ölçeği. Bu araştırma kapsamında geliştirilen Baba Katılım Ölçeği (BKÖ) bulgular bölümünde detaylı olarak ele alınmış ve sunulmuştur. Genel hatlarıyla, 16 maddelik üç boyutlu bir yapıya sahip BKÖ’nün açıkladığı toplam varyans %59’dur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları da bu üç faktörlü yapıyı doğrulamaktadır ($\chi^2_{sd}=3,91$; CFI= 0,94; IFI= 0,94; GFI= 0,89; RMSEA= 0,08). Ölçeğin güvenirlik çalışmaları sonuçlarına göre ise, Cronbach’ın Alpha katsayısı .83, McDonald’ın Omega katsayısı ise .84 olarak bulunmuştur. Ayrıca, test tekrar test analizi sonuçlarına göre, iki ölçüm arasındaki korelasyon katsayısı .83 olarak tespit edilmiştir ($p<.01$).

Eş-Ebeveynlik Ölçeği. Ölçek, ebeveynlerin iş birliği, çatışma ve çocuk ile olan ebeveynler arasındaki ilişkide üçgenleme düzeylerini ölçmek için geliştirilmiştir (Saral & Acar, 2021). Toplam 12 maddeden oluşan ölçeğin üç alt boyutu vardır: iş birliği (cooperation), çatışma (conflict) ve üçgenleme (Triangulation). Örneğin, iş birliği boyutuna

“eşim ve ben çocuk yetiştirme hakkında konuşuruz”, çatışma boyutuna “Eşim ve ben çocuk yetiştirme konularında kurallar, hedefler ve talepler konusunda anlaşmazlığa düşeriz” ve üçgenleme boyutuna “Çocuğumuz, ben ve eşim arasındaki çatışmalara dahil olur” gibi maddeler bulunmaktadır (EK-G). Ölçeğin maddeleri 4'lü Likert tipi olarak derecelendirilmiştir (1=Hiç doğru değil, 4=Tamamen doğru). Ölçekten alınacak en düşük puan 12, en yüksek puan 48'dir. Puanın yüksek olması, bireylerin ilgili boyutta ve ölçeğin genelinde daha yüksek düzeyde ortak ebeveynlik deneyimi yaşadığını göstermektedir. Güvenirlik analizleri kapsamında, Eş-ebeveynlik Ölçeği'nin alt boyutlarının Cronbach'ın alpha katsayıları iş birliği boyutu için 0.82, çatışma boyutu için .70 ve üçgenleme boyutu için ise .75 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin Cronbach'ın Alpha katsayı değeri ise .82'dir. Ayrıca, ölçeğin faktör yapısı doğrulayıcı faktör analizi ile test edilmiş ve üç faktörlü modelin uyum indeksleri kabul edilebilir düzeyde bulunmuştur: CFI değeri 0,94; TLI değeri 0,92; RMSEA değeri 0,05; ve SRMR değeri ise 0,04'tür. Bu sonuçlar ışığında, ölçeğin geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğu ifade edilmektedir (Saral & Acar, 2021).

Verilerin Analizi

Çalışma II kapsamında, Baba katılımı ölçeğinin kapsam geçerliği için uzman görüşleri alınmış ve kapsam geçerlik indeksi Lawshe Tekniği'ne (Lawshe, 1975) göre analiz edilmiştir. Daha sonra yapı geçerliğine bakılmış ve öncelikle açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. AFA için paralel analiz tekniği ve saçılma diyagramı kullanılarak faktör yapısı belirlenmiştir. Paralel analiz yöntemi kullanılarak faktör yapısının belirlenmesinde kullanılan faktör çıkarma yöntemi Robust Diagonally Weighted Least Squares (RDWLS) (Asparouhov & Muthen, 2010), döndürme tekniği ise direkt oblimin yöntemidir. Ayrıca, 5'li likert kullanılarak dolduran bir ölçek olduğu için polikorik korelasyon katsayıları üzerinden paralel analiz yapılmıştır (Buja & Eyuboglu, 1992; Timmerman & Lorenzo-Seva, 2011). Bu yapı daha sonra farklı bir örneklem üzerinde doğrulayıcı faktör analizi ile incelenmiştir. Ayrıca, ölçüt bağıntılı geçerliği de yürütülmüştür. Ölçeğin ayrıca

güvenirlik çalışmaları için ise iç tutarlık katsayısına bakılmış ve bunun için de Cronbach'ın Alfa ve McDonald'ın Omega katsayısı değerleri incelenmiştir.

Çalışma III

Araştırmanın Türü

Çalışma III'te kullanılan araştırma deseni ise, nicel araştırma yöntemidir ve bu nicel araştırma, keşfedici sıralı karma yöntemin ikinci kısmı olarak yürütülmüştür. Keşfedici sıralı desen için açıklayıcı ya da açıklayıcı sıralı desen olarak kullanılsa da (Dede & Demir, 2014), Toraman (2020) doğru ifadenin keşfedici sıralı karma yöntemler araştırması olduğunu ifade etmiştir. Bu desenin ilk aşamasında nitel veri toplama yöntemleri ve veri analizi kullanılır, kavram ya da odak konu böylece keşfedilmiş olur (Creswell, 2021; Creswell & Plano Clark, 2018). Bu tez kapsamında, Çalışma I ile ilk aşama gerçekleştirilmiştir. Nitel bulgular, ikinci aşamada nicel veri toplama sürecine ve analizine katkı sağlamak için kullanılır. Bu noktada da nitel araştırma kısmı Çalışma I'de aktarılmıştır. Çalışma III kapsamında, nicel araştırma yöntemi olarak ilişkisel desen kullanılmış ve verilerin analizi için Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) yürütülmüştür.

Araştırmanın Çalışma Grubu

Karma yöntem araştırmanın nicel kısmı olarak yürütülen Çalışma III'te, baba katılımı değişkeninin yordayıcı ve sonuç değişkenleri ile arasındaki ilişkinin incelenmesi amacıyla 0-6 yaşında çocuğu olan 352 baba ile çalışmalar yürütülmüştür. Katılımcılara ait demografik bilgiler Tablo 4'te sunulmuştur.

Tablo 4

Çalışma III'teki Katılımcılara Ait Demografik Bilgiler

Değişkenler	Ortalama	SS
Yaş	36,38	5.20

Eşin Yaşı	33.85	4.38
	N	Yüzdelik
Çalıştığı Kurum		
Devlet	162	%46
Özel	190	%54
Eğitim Durumu		
Ortaokul	7	%2
Lise	52	%14,8
Lisans	215	%61,1
Lisansüstü	78	%22,2
Çocuğun cinsiyeti		
Kız	162	%46,0
Erkek	183	%52,0
Çocuğun yaşı		
0-12 ay	28	%8
13-24 ay	32	%9,1
24-36 ay	55	%15,6
36-48 ay	94	%26,7
49-72 ay	143	%40,6
Eşin çalışma durumu		
Evet	253	%71,9
Hayır	99	%28,1
Çocuğun doğum sırası		
İlk çocuk	257	%73,0
İkinci çocuk	70	%19,9
Üçüncü çocuk	14	%4,0
Dördüncü ve sonrası doğan çocuk	4	%1,1

Katılımcılara ilişkin tablo 4 incelendiğinde, 352 babanın çalışmaya dahil olduğu görülmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 36,38 (SS=5,20) ve eşlerinin yaş ortalaması

33,85 (SS=4,38) olarak belirlenmiştir. Katılımcıların %46'sı devlet kurumunda, %54'ü özel sektörde çalışmaktadır. Eğitim durumlarına göre dağılım; %2 ortaokul, %14,8 lise, %61,1 lisans ve %22,2 lisansüstü mezun şeklindedir. Çocuklarının cinsiyetleri %46 kız, %52 erkek oranındadır. Çocukların yaş dağılımı %8 oranında 0-12 ay, %9,1 oranında 13-24 ay, %15,6 oranında 24-36 ay, %26,7 oranında 36-48 ay ve %40,6 oranında 49-72 ay olarak görülmektedir. Eşlerin %71,9'u çalışırken, %28,1'i çalışmamaktadır. Çocukların doğum sırasına göre dağılım; %73 ilk çocuk, %19,9 ikinci çocuk, %4 üçüncü çocuk ve %1,1 dördüncü veya daha sonraki çocuk şeklindedir.

Veri Toplama Süreci

Çalışmanın katılımcıların haklarını korumak ve etik bir süreci yürüteceğine ilişkin sorumluluğu gereği, öncelikle Hacettepe Üniversitesi Etik Komisyonundan çalışmanın yürütülmesine ilişkin onay alınmıştır. Bu etik komisyon onayına ilişkin belge ise EK-l'da sunulmuştur. Daha sonra, 2022-2023 eğitim öğretim dönemlerinde devam eden veri toplama süreci hem nitel hem de nicel veri toplama yöntemleri ve teknikleri ile sürdürülmüştür. İlk olarak nitel çalışma sürecine ilişkin babalar ile görüşmeler yapılmadan önce, uzman görüşleri alınarak alan yazın bilgileri ışığında hazırlanan görüşme formu ile babalar ile nitel görüşmeler yürütülmüştür. Bu araştırmanın nitel bölümünde yürütülen olgu bilim çalışmasıdır. Bu çalışmada “babalık algılarına” ve “baba olduktan sonrası süreçte baba katılımı deneyimlerine ve kendilerine” odaklı bir görüşmeler yapılmıştır. Yapılan görüşmeler metne dönüştürülmüş ve sonrasında içerik analizleri yapılmıştır. Elde edilen bulgular ve alan yazınında desteği ile hipotez edilen modele ilişkin veriler elde edilmeye başlanmıştır. Toplanan veriler ile yapısal eşitlik modellemesi analizi ile veriler analiz edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmada araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu ve geliştirilen baba katılım ölçeği, anne bekçiliği ölçeği, iş -yaşam- aile dengesi ölçeği, toplumsal

cinsiyet eşitliği ölçeği, evlilik uyumu ölçeği ve iyi oluş ölçeği kullanılmıştır. Tablo 5'te veri toplama araçları ve madde sayısı hakkında bilgiler sunulmuştur.

Tablo 5

Veri Toplama Araçları

Veri Toplama Aracı	Geliştiren	Madde Sayısı
Kişisel Bilgi Formu	Araştırmacı	17
Baba Katılım Ölçeği	Araştırmacı	16
Anne Bekçiliği Ölçeği	Bulut (2021)	6
İş-Yaşam Aile Ölçeği	Apaydın (2011)	11
Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği	Gözütok vd. (2017)	13
Evlilik Yaşamı Ölçeği	Tezer (1986, 1996)	10
İyi Oluş Ölçeği	Telef (2011, 2013)	8

Kişisel Bilgi Formu. Araştırmacı tarafından oluşturulan bir formdur. Formda katılımcıların yaş, meslek, yaşadığı il, eğitim düzeyi, 0-6 yaş aralığındaki çocuğunun yaşı ve cinsiyeti, çocuğun doğum sırası, eşin yaşı, çalışma durumu ve eğitim düzeyi, aylık gelir düzeyi, çocuğun kreşe gidip gitmediği, çocuğun bakımında destek olan kişilerin varlığı ile ilgili bilgileri edinmek üzere sorular yer almaktadır.

Baba Katılım Ölçeği. Bu araştırma kapsamında geliştirilen bu ölçeğe ilişkin detaylı bilgiler Çalışma I bölümünde detaylı bir şekilde sunulmuştur. Bu araştırma kapsamında geliştirilen Baba Katılım Ölçeği (BKÖ) bulgular bölümünde detaylı olarak ele alınmış ve sunulmuştur. Genel hatlarıyla, 16 maddelik üç boyutlu bir yapıya sahip BKÖ'nün açıkladığı toplam varyans %59'dur. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçları da bu üç faktörlü yapıyı doğrulamaktadır ($\chi^2_{sd}=3,91$; CFI= 0,94; IFI= 0,94; GFI= 0,89; RMSEA= 0,08). Ölçeğin güvenirlik çalışmaları sonuçlarına göre ise, Cronbach'ın Alpha katsayısı .83, McDonald'ın Omega katsayısı ise .84 olarak bulunmuştur. Ayrıca, test tekrar test analizi

sonuçlarına göre, iki ölçüm arasındaki korelasyon katsayısı .83 olarak tespit edilmiştir ($p<.01$).

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği. Gözütok vd. (2017) tarafından Türkiye kültüründe geliştirilmiştir. Yetişkinlerin toplumsal cinsiyet eşitliği düzeylerini belirlemek için geliştirilen ölçme aracı 13 maddeye sahiptir. Ölçek iki boyuta sahiptir: Erkeği Üstün Gören Anlayış (EÜGA) ve Kadını Erkeğe Bağımlı Kılan Anlayış (KEBKA). EÜGA faktörüne “Erkek kadına göre olaylara daha mantıklı yaklaşır”; KEBKA faktörüne ise “Kadının özgürlüğü her zaman erkeğin denetiminde olmalıdır” maddeleri örnek gösterilebilir. Ölçeğin maddeleri 5’li likert tipinde 1= Kesinlikle katılmıyorum ila 5= Kesinlikle katılıyorum olarak derecelendirilmiştir. Ölçekten alınacak en düşük puan 13, en yüksek puan 65’tir. Puanın yüksek olması, bireylerin toplumsal cinsiyet eşitsizliği düzeylerinin yüksek olması anlamına gelmektedir. Bu nedenle, puanı düşük bireylerin toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyleri daha yüksektir. Ölçeğin geçerlik çalışmalarına bakıldığında, birinci faktörün açıkladığı toplam varyans %32,78; ikinci faktörün ise %20,05’tir. Ölçeğin genel yapısının açıkladığı toplam varyans ise %53’tür. Ayrıca, ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında ise, uyum indekslerinin kabul edilebilir olduğu görülmektedir (CFI= 0,99; NFI= 0,97; IFI= 0,99; RMSEA=0.056). Güvenilirlik çalışmaları sonuçlarına bakıldığında ise, ölçeğin EÜGA boyutunun güvenilirlik çalışmaları kapsamında Cronbach Alpha katsayısı 0,89; KEBKA boyutuna ait Cronbach Alpha katsayısı ise 0,70 olarak analiz edilmiştir. Bu çalışmada toplumsal cinsiyet eşitliği ölçeğinin Cronbach’ın Alpha katsayısı .89, McDonald’ın ω değeri .89 olarak hesaplanmıştır.

Anne Bekçiliği Ölçeği. Ölçeğin orijinali Fagan ve Barnett (2003) tarafından geliştirilmiştir. Karabulut (2021) da ölçeği hem 3-6 yaş hem de 7-11 yaş aralığı çocuğa sahip anne ve babalar için uyarlamıştır. Babalar için uyarlanan bu ölçekteki maddeler, çocukla ilgili bakım yüklerine ilişkin babaların eşlerini kendi bakış açısıyla değerlendirdiği, kendi algılarıyla eşlerinin ne kadar müsaade ettiğine göre oluşturulmuştur. Ölçeğin maddelerine “Çocuğum için karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben

değil, kendisi olduğunu düşünür.” maddesi örnek olarak gösterilebilir. Ölçeğin orijinali 9 madde olmakla beraber, ölçeğin Türkiye kültürüne uyarlama çalışması sonucunda toplam 6 maddeli yapısı kültüre uyumludur. Bu maddeler, 1= Hiç katılmıyorum, 2= katılmıyorum, 3= kısmen katılıyorum 4= katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum olarak cevaplanmakta ve beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin geçerlik çalışmaları kapsamında doğrulayıcı faktör analizine bakılmış ve sonuçlar ölçeğin geçerli olduğunu göstermektedir (RMSEA= 0.08; CFI=.98; GFI= 0.97) (Karabuluk, 2021). Ölçeğin güvenirlik analizinde iç tutarlık katsayısına bakılmış ve Cronbach Alpha katsayısı .83 olarak elde edilmiştir.

İş-Yaşam-Aile Ölçeği. Ölçeği Apaydın (2011) tarafından Türkiye kültüründe geliştirilmiştir. Yetişkin bireylerin iş aile ve yaşam dengesini sağlayıp sağlayamama düzeylerini ölçmek amaçlanmıştır. Ölçeğin maddelerine “İşimi iyi yapabilmemin yolunun ailemle olan zamanımı etkili yönetebilmeme bağlı olduğunu düşünüyorum.” Maddesi örnek olarak sunulabilir. Ölçekte toplam 11 madde bulunmaktadır. Ölçek üç alt boyuta sahiptir. Birinci alt boyutunda işin aileye olumsuz etkisi alt boyutunda beş madde bulunmakta ve “İş endişelerim yüzünden ailemle tam anlamıyla vakit geçiremiyorum.” maddesi alt boyutuna örnek olarak gösterilebilir. İkinci alt boyutu ailenin işe olumsuz etkisinde üç madde bulunmakta ve “Ailevi sorunlarım iş performansımı olumsuz etkiliyor.” maddesi örnek olarak gösterilebilir. Son alt boyutu ise aile – iş uyumu alt boyutunda üç madde mevcut “Ailemle birlikte olmayı zaman kaybı olarak görüyorum.” Maddesi alt boyuta ilişkin örnek madde olarak gösterilebilir. Ölçeğin toplam puanı alınmakta ve ölçekten alınan yüksek puan, kişinin iş aile ve yaşam dengesini olumlu düzeyde sağladığına işaret etmektedir. Bu maddeler, 1= Hiç katılmıyorum, 2= katılmıyorum, 3= kısmen katılıyorum 4= katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum olarak cevaplanmakta ve beşli likert tipinde bir ölçektir. Ölçeğin toplam açıkladığı toplam varyans %69,15 olarak analiz edilmiştir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına bakıldığında ise, uyum indekslerinin kabul edilir düzeyde olduğunu göstermektedir (RMSEA= 0.06; GFI= 0,92; CFI= 0.97). Ölçeğin güvenirlik çalışmasında ise, iç tutarlık katsayısına bakılmış ve

Cronbach Alpha katsayısı kullanılmış, elde edilen 0,84'lük katsayı da ölçeğin güvenilir bir ölçek olduğunu göstermektedir.

Evlilik Yaşamı Ölçeği. Tezer (1986, 1996) tarafından geliştirilen ölçek, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyum düzeyini ölçmek için geliştirilmiştir. Ölçeğin maddelerine “Evliliğimizi çok anlamlı buluyorum.” Maddesi örnek olarak gösterilebilir. Ölçekte 10 madde bulunmakta ve 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçekten en düşük 10, en yüksek 50 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan, eşlerin evlilikten aldıkları doyumun yüksekliğini ifade etmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları kapsamında, evli ve boşanmış kişiler arasındaki evlilik doyum farkı anlamlı bulunmuştur ($p<.01$). Ölçeğin test-tekrar test yöntemi olarak uygulanan güvenirlik çalışmasında ise elde edilen korelasyon katsayısı 0,85 olarak analiz edilmiştir. İç tutarlık katsayısına bakılmış ve Cronbach'ın Alpha katsayısı da erkeklerde 0,88; kadınlarda ise 0,91 olarak bulunmuştur.

Psikolojik İyi Oluş Ölçeği. Telef (2013) tarafından Türkiye kültüründe geliştirilmiştir. Ölçek yetişkin bireylerin psikolojik olarak iyi oluş düzeylerini ölçme amacıyla geliştirilmiştir. Ölçekte toplamda sekiz madde bulunmakta ve 5'li likert tipinde bir ölçektir. Ölçek maddeleri 1= Hiç katılmıyorum, 2= katılmıyorum, 3= kısmen katılıyorum 4= katılıyorum, 5= Tamamen katılıyorum olarak ölçeklenmiştir. Ölçekten en düşük 8, en yüksek ise 40 puan alınmaktadır. Ölçekten alınan yüksek puan kişinin iyi oluş düzeyinin yüksek olduğu anlamına gelmektedir. Ölçeğin geçerlik çalışmasına bakıldığında, açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, ölçeğin açıkladığı toplam varyans %42'dir. Ayrıca, ölçeğin tek faktörlü bir yapı olduğu görülmektedir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarına bakıldığında ise, ölçeğin veri uyum indekslerinin kabul edilir düzeyde olduğu ve ölçeğin sekiz maddelik tek boyutlu yapısının geçerli olduğu analiz edilmiştir (RMSEA= 0,08; GFI= 0.96; NFI= 0.94; CFI= 95). Ölçekten alınan yüksek puan kişinin psikolojik iyi oluş düzeyinin yüksek olduğunu ifade etmektedir. Ölçeğin güvenirlik çalışmaları incelendiğinde, iç tutarlılığına bakılmış ve Cronbach Alpha katsayısı 0,80 olarak elde

edilmiştir. Ayrıca test tekrar test yönteminin sonucunda korelasyon katsayısı $r=.86$ olarak analiz edilmiştir ($p<.01$).

Verilerin Analizi

Çalışma III'ün amacı 0-6 yaş aralığında çocuğu olan babaların baba katılımına ilişkin geliştirilen modelin test edilmesidir. Çalışmanın bu kısmının veri analizinde ise yapısal eşitlik modeli (YEM) test edilmiştir. Analize başlamadan önce ilk olarak veri kontrolü yapılmıştır. Bu bağlamda boş bırakılan, yanıt alınmamış ve uç değer olan 39 kişinin verileri analize dahil edilmeden veri setinden çıkarılmıştır. Demografik değişkenlere göre dağılım verilmiş olup tüm ölçekler ve ölçeklerin alt boyutlarına ait tanımlayıcı istatistikleri belirlenmiştir. Ölçeklerin ve alt boyutların çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. 2 ile -2 arasında bir değere sahip olmalarından dolayı verinin normal dağılım varsayımını karşıladığı söylenebilir (George & Mallery, 2010).

YEM analizinde sürekli olan ölçümler için kullanılan kestirim yöntemi de en çok olabilirlik [*maximum likelihood*] yöntemidir. YEM için iki aşamalı bir süreç izlenmiştir. İlk olarak örtük değişkenlerin arasındaki ilişkinin incelenmediği ölçme modeli olarak ifade edilen ölçüm hipotezlerinin test edildiği model test edilmiş, daha sonra ise ölçme modeli doğrulandığı için, hipotez edilen ve şekil 1'de gösterilen model test edilmiştir. YEM analizinin sayıltılarının test edilmesi noktasında ise Baron ve Kenny'nin (1986) yaklaşımı baz alınmıştır. Modelin aracılık modeli olduğu görüldüğünden, bu adımlar doğrultusunda YEM test edilmiştir. Hem aracılık hem de YEM için gerekli varsayımlar ilgili araştırma sorularının içinde belirtilmiştir. YEM'de önemli bir kriter olan model veri uyumu indeksleri için ise alan yazınında çok sayıda referans değer olduğu bilinmekte ve bu kaynaklar temel alınmıştır (Hu & Bentler, 1999; Kline, 2005; Steiger, 1990).

Modelde gözlenen değişkenler ölçek alt boyutları ve örtük değişkenler bu alt boyutların ölçmeyi amaçladığı genel yapılardır. Ancak tek boyutlu olan evlilik doyumu, iyi oluş ve anne bekleliği örtük değişkenlerinin YEM modelinde test edilebilmesi için en az iki

farklı gözlenen değişkenle temsil edilmesi gerekir. Eğer tek gözlenen değişken ile temsil edilirse gözlenen değişken ve örtük değişken arasındaki yol katsayısı 1'e eşitlenir ancak bu durumda açıklanan varyans maksimum olarak YEM modeli inceleneceğinden dolayı hata yapma olasılığı yüksektir (Şimşek, 2007). Bundan dolayı tek boyutlu olan örtük değişkenler için iki ya da daha fazla gözlenen değişken ile temsil edilebilmesinin bir yolu tek boyutlu olan bu yapılar için parselleme yapmaktır (Şimşek, 2007). Parselleme işleminde madde test korelasyon değerleri yani ayırt edicilik değerleri elde edilmiş ve büyükten küçüğe sıralanarak her üç örtük değişken içinde sırasıyla iki parselde maddeler dağıtılmış ve her bir örtük değişken için iki farklı parsel elde edilmiştir. Her bir parselde yer alan maddeler tablo 5'te gösterilmiştir.

Tablo 6

Anne Bekçiliği, Psikolojik İyi Oluş ve Evlilik Doyumu Ölçekleri İçin Parselleme Tablosu

Ölçekler	Boyutlar	Maddeler
Psikolojik İyi Oluş	Parsel1	1,4,5
	Parsel2	2,3,6
	Parsel1	2,4,6,7
	Parsel2	1,3,5,8
EDÖM	Parsel1	3,4,6,9,10
	Parsel2	1,2,5,7,8

Anne bekçiliği, iyi oluş ve evlilik doyumu ölçekleri parselleme yöntemiyle iki parselde başka bir ifade ile iki alt boyuta dönüştürülmüştür. Tüm parsellere ilişkin puanlar ilgili maddelerin toplamıyla elde edilmiştir. İstatiksel analizler için $p < .05$ anlamlılık düzeyinde karşılaştırma yapılmıştır.

Bölüm 4

Bulgular, Yorumlar ve Tartışma

Bu bölümde ilk olarak Baba Katılım Ölçeğinin ölçek geliştirme aşamasına ilişkin psikometrik özelliklerinin bulguları ve yorumları yer almaktadır. Daha sonra, bu çalışmanın diğer ana amacı olan baba katılımının yordayıcı ve sonuç değişkenlerinin incelenmesine ilişkin karma araştırma yöntemlerinden keşfedici desenin kullanıldığı araştırma bulguları yer almaktadır. Araştırma sürecinde öncelikle nitel araştırma bulguları ve daha sonrasında baba katılımının yordayıcılarının ve sonuç değişkenlerinin incelendiği model testine ilişkin nicel bulgular ve yorumlar sunulmaktadır. En son kısımlarında ise bulguların sunuş sırasına göre araştırma bulgularının tartışması yer almaktadır.

Çalışma l'in (Nitel Çalışmanın) Bulguları ve Yorumları

Çalışma I, keşfedici sıralı karma yöntem araştırmasının ilk adımı olarak nitel çalışma ile yürütülerek bu tezde yer almaktadır. Öncelikle Türkiye vatandaşı olan babalar ve sonrasında Suriyeli göçmen babalar ile yürütülen araştırmanın sonuçları sunulacaktır.

Tema 1: Babalık Rolü ve Katılımı

Pozitif Katılım ve Gelişim. Babaların çocuğun gelişimine katıldığı durum için babaların deneyimlerin olumlu olduğu görülmektedir. Baba katılımının babalığın iyi oluşuna etkisi babaların ifadelerinde de yer almaktadır. Baba 4'ün “*Mesela en basiti kendi sağlığım açısından söyleyeyim alkolüm vardı, sigaram vardı, sporum yoktu ama baba olduktan sonra bunlara tabii ki daha da dikkat ettim.*” ifadesi de iyi oluş düzeylerine dikkat ettiklerini ve çocuklarının yanında kötü alışkanlıkları sürdürmemeye özen gösterdiklerini göstermektedir. Baba 3 de “Net olmayan geleceğe umutla bakmamı sağlıyor” ifadesi ile, baba ve çocuk arasındaki ilişkinin gücü ile yaşam ile kurduğu pozitif bağı ortaya koymaktadır. Baba katılımının çocuğun gelişimine de önemli katkıları olabileceği görülmüştür. Örneğin Baba 7'nin “iyi bir rol model olmak için elimden geleni yapıyorum” ifadesi çocuğun gelişimine katkıda bulunmayla ilgili motivasyonunu göstermektedir.

Geleneksel Algı ile Mücadele ve Toplumsal Cinsiyet Eşitliğinin Önemi.

Babaların geleneksel algı ile de karşı karşıya kaldıkları ve bu durumlarda bu görüşlere katılmadıkları sonucuna ulaşılmıştır. Baba 2'nin "ihtiyaçları gidermenin asıl annenin görevi olduğu algısı, çocuktan uzak bir babalık algısı aslında" şeklindeki ifadesi, çocukla iletişimde olan, katılan bir baba için çocuğun temel sorumluluklarını yerine getirmenin babanın da pek tabii bir görevi olarak görüldüğünü düşündürmektedir. Genel olarak babaların toplumsal cinsiyet eşitliği algısına sahip olduğu görülmüştür; "erkek adam ağlamaz ne kadar yanlış, bu toplumda var... (Baba 1)" gibi ifadelerle bunu dile getirmişlerdir. Katılan babalara toplumdan gelen tepkilerin olumsuz olabildiği; Baba 8'in "kötü örneğim ben, çocukla ilgilendiğim için" ifadesi ile doğrulanmaktadır. Bununla birlikte, babaların toplumsal cinsiyet algısının eşitlikçi olduğu söylenebilir. Katılımcıların geleneksel algı ile mücadele etme eğiliminde oldukları ve eşitlikçi bir toplumsal cinsiyet algısına sahip oldukları görülmektedir. Baba 11'in "toplumsal cinsiyet eşitliği olmalı ve var" ifadesi de katılan babaların toplumsal cinsiyet eşitliği algısının önemini göstermektedir.

Tema 2: Baba Katılımı ve Evlilik İlişkisi

Pozitif Etkileşim. Babaların babalık deneyimleri ve eş ilişkilerine yönelik ifadeleri incelendiğinde, eşle etkileşimin önemli olduğu ve doğumdan sonra azalsa da zaman yaratmaya eğilimlerinin oldukları görülmektedir. Baba 12'nin ifadesinde "*ikimizin ilgisi çocuğa kaydı ama eskiye oranla daha az da olsa zaman ayırmaya çalışıyoruz*" bu durum görülmektedir. Ayrıca, Baba 1 de "...eşimle ortalamada yaşayan insanlarız. Baba olduktan sonra da dediğim gibi sadece sorumlulukları yönünden değişiklikler var onlar da zaten gönüllü olduğum şeyler" ifadesiyle, sorumlulukları alma ve evlilik ilişkisindeki dengeyi koruyabilme noktasındaki niyetini belirtmektedir. Baba katılımı ile beraber eş ile olan ilişkiye dair yakınlığın oluşmasının daha muhtemel olduğu görülmektedir.

Çocuk Bakımında İş birliği ve Ev İşlerinde Yardımlaşma. Babaların babalık deneyimleri açısından çocuklarının bakımlarına yönelik kurdukları iş birliğinin önemi ve yaşadıkları ev işlerindeki tutumları kritik bir role sahiptir. Baba 8 "hayat müşterek

düşüncesi arttı” ifadesiyle sorumlulukların arttığını ve buna dair ilgisini ifade etmektedir. Çocuk bakımındaki iş birliği “baba katılımı artmak ve olmak zorundaydı” (Baba 4) ifadesiyle ortaya konmaktadır. Baba 10 “daha fazla ev işlerine yardım etmem gerekti, hem eşim de çalışıyor zaten ya...” ifadesiyle ev içi işlere dahil olmasının önemli olduğunu vurgulamaktadırlar. Buradan hareketle, babaların çocuk bakımındaki iş birliği ve ev içi işlerine dahil olması önemli bir faktör olarak görülmektedir.

Negatif Etkiler. Eş ile zaman geçirme açısından, babaların çocuğun doğumu ile beraber eşleriyle daha az vakit geçirdiklerine dair görüşlere ulaşılmıştır. Baba 6’nın “*Dışarı etkinliğimiz azaldı açıkçası...*” ifadesi buna örnektir. “Eşle daha az etkileşim” (Baba 7) ifadesi, bu durumun çocuk bakımının ve çocuğun getirdiği artan sorumlulukların muhtemel bir sonucu olabileceğini düşündürmektedir.

Tema 3: Baba Katılımını Etkileyen Unsurlar

Kişisel Engeller. Babaların kişisel özellikleri ve alışkanlıkları açısından bazı engeller oluşabilmektedir. Babaların ifadelerine bakıldığında, Baba 2’nin “*Hazzetmiyorum evet. Ya oyun konusunda biraz sıkıntı yaşıyorum, doğru. Yani oyun üretme konusunda. O da dediğim gibi çok önemli bir şey değil...*” ifadesinde de görüldüğü üzere ilgi alanının bazen engel oluşturabildiği görülmektedir. Ayrıca, Baba 3’ün “*Ben biraz sinirli bir tipim. Çabuk öfkelenen biriyim öyle diyeyim, çok sinirli bir karakterim yoktur ama bazen böyle oluyor ...*” ifadesi de kişisel özelliklerin önemini göstermektedir. Burada babaların ifadelerinden, babalık deneyiminde kişisel özelliklerin de önemli olduğu ama katılan babaların bu durumdan haberdar olduğu anlaşılmaktadır.

Babanın Sosyal ve İş Koşulları. Babaların baba katılımını sağlayan unsurlardan biri de mevcut sosyo-ekonomik durum ve iş-yaşam dengesinin kurulabilmesi olarak görülmektedir. Baba 11 “*Yani ekonomik durumun etkisi tabii ki çok fazla. Belki de en fazla etki edenlerden biri. Çünkü baba şöyle söyleyeyim, sadece babalık için değil ve herhangi bir konuda oraya odaklanabilmek, kendinizi orada ifade edebilmek için, o işi iyi yapabilmek de olabilir o, iyi bir baba olabilmek de olabilir, iyi bir koca, bir eş olmak da olabilir bunlar*

karşınızdaki insanı anlamayla, dinlemeli, görmeyle, onları iyi analiz etmeyle mümkün olabilecek şeylerdir.” İfadesiyle ekonomik durumun babaların mevcut ilgileri açısından önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, babaların iş ve yaşam dengesini kurabilmeleri ve ailelerine vakit ayırabilmeleri de baba katılımı açısından önemli bir bileşen olarak tespit edilmiştir. Baba 9 *“ben işimle ev arasında bir denge kurabiliyorum”* derken, Baba 3 ise *“çok yoğun çalışılan bir yerde değilim. O yüzden geç saatlere kadar çalışmak ya da eve iş getirmek durumunda kalmıyorum. O yüzden eve geldiğim andan itibaren bütün ilgimi eve verebiliyorum. Yani çocuklar ya da o anda benimle ilgili bir durum da olabilir eşimle ilgili bir durumda olabilir. Ama hani konsantrasyonumu eve verebiliyorum. İşte söylediğim gibi çok fazla yorucu, yıpratıcı bir işim yok, o anlamda şanslıyım. O yüzden eve geldiğimde aklım işte kalmıyor ya da işteki psikolojimi eve taşımıyorum.”* diyerek iş-aile-yaşam dengesinin önemini vurgulamaktadır. Buradan hareketle, babaların babalık deneyiminde iş-aile-yaşam dengesinin olumlu bir unsur olduğu söylenebilir. Tam tersi durumlarda ise, babaların katılımını engelleyici bir değişken olarak çalışma koşulları ortaya çıkmaktadır.

Suriyeli Göçmen Babalar ile İlgili Bulgular ve Yorumlar. Suriyeli göçmen babalardan elde edilen veriler maddelerin farklı boyutlarını, bağlamsal yanını ve zorlu şartlarda ortaya çıkmayan olası görev ve etkileşim alanlarını anlayabilmek adına yapılmıştır. Suriyeli göçmen babalar ile yapılan araştırmada, Suriyeli babaların çocuklarıyla ilişki kurarken karşılaştıkları zorluklar ve katılımlarını motive eden faktörler incelenmiştir. İki tema ortaya çıkmıştır:

1.Tema: Babalığın Önündeki Engeller. Bu tema kapsamında ekonomik sorunların babaların çocukları ile ilgilenmelerini duygusal olarak da bilişsel olarak da olumsuz etkilediği ortaya çıkmıştır. Uzun saatler çalışmak zorunda kalmaları nedeniyle evde vakit geçirememeleri yeterince iyi iletişim kurmalarını engellemektedir. Katılımcı Baba 6’nın ifadesiyle *“uzun saatler çalıştığım için eve geldiğimde çocuklarım genelde uyuyor”* bu durum açıkça ortaya konmuştur. Ayrıca, bu temanın diğer kategorisi ise *“çifte damgalanma”* olarak ortaya çıkmıştır. Hem toplum içinde kimliklerinden dolayı

damgalanırken hem de çocuklarının otizm spektrum tanısı nedeniyle ek bir damgalanma süreci yaşadıkları ve bu durumun yönetilmesinin zor olduğunu ifade etmişlerdir. Baba 7 “eşim çocuğumu dışarı çıkarmaktan çekiniyor” ifadesi de bu durumu ortaya koymaktadır. Bu temanın diğer bir kategorisi de “toplumsal cinsiyet rolleri” olmuştur. Bu bağlamda geleneksel toplumsal cinsiyet bakış açısının babaların çocuk bakımı ve eğitiminden uzak tutmakta, sorumluluğu anneye atmaktadır. Baba 9 “çocuğun okul sorunuyla ilgilenmesi annenin görevidir” ifadesiyle bu durumu ortaya koymuştur.

2.Tema: Babayı Motive Eden Faktörler. Bu temada “çocuk sayısı”nın artması ile beraber baba katılımının arttığı anlaşılmıştır. Örneğin, Baba 2 “özel eğitim kurumlarına çocuğumu götürürüm” ifadesi ile bu durumu ortaya koymuştur. Ayrıca, annenin ruh sağlığı problemleri yaşaması da bu tema içinde bir alt temadır. Annenin ruh sağlığı sorunlarının olduğu durumlarda babaların katıldığı görülmüştür. Baba 12 “eşim depresyon hastası olduğu için bu nedenle çocukların ihtiyaçları ile daha fazla ilgileniyorum” diyerek bu durumu açıklamıştır. Ayrıca “dini inançların” da baba katılımını artırdığı ve teşvik ettiği söylenebilir. Baba 1 “çocuğum Allah’ın bir hediyesi ve özel bir ilişkimiz var” diyerek, baba katılımını artıran ve süreci iyi bir şekilde yürütmesini sağlayan unsur olarak maneviyatı ifade etmiştir.

Suriyeli babalar ile yapılan çalışmanın sonuçları bağlamında, baba katılımı ve etkilerine ilişkin bir başka bakış açısı ortaya çıkmış ve özellikle bireysel dinamiklerin de baba katılımında önemli bir rol oynadığı sonucuna varılabileceği anlaşılmıştır. Ayrıca, bu çalışma baba katılımında ekonomik güçlüklerin babanın erişilebilirliğini olumsuz etkilediğini; dolayısıyla baba katılımının gerçekleşemediğini göstermiştir. Bu bakımdan erişilebilirliğin madde yazımında ele alınması kararlaştırılmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından negatif tutumların ve çocuğun sorumluluğunu anneye ait algılamının kültürel konulardan etkilenebileceği anlaşılmıştır. Bu tutum ve algıların baba katılımını azalttığı ve sorumluluk ve etkileşimi olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Bu konularda madde yazımının önemli olduğu sonucuna varılmıştır. Daha sonrasında görüşme metninden katılımcıların

baba katılımını ifade eden ifadeleri direkt alınmıştır. Böylelikle, baba katılımının operasyonel tanımı açısından madde havuzunda kullanılabilmesine imkan sağlanmıştır.

Çalışma II'nin Bulguları ve Yorumları

Bu kısımda BKÖ'nün kapsam geçerliği, yapı geçerliği, benzer ölçek geçerliği ve güvenirlik çalışmalarına ilişkin bulgular ve yorumlar yer almaktadır.

Baba Katılım Ölçeği'nin Kapsam Geçerliğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Baba Katılım Ölçeği'nin Madde Havuzunun Oluşturulması. Öncelikle alan yazın taraması yapılarak baba katılımının operasyonel tanımının yapılması ve maddelerin yazımı süreç başlatılmıştır. Ayrıca, madde havuzunun oluşturulması aşamasında, babalar ile yapılan nitel çalışmanın sonuçları bağlamında, baba katılımı ve etkilerine ilişkin bir başka bakış açısı ortaya çıkmış ve özellikle bireysel dinamiklerin de baba katılımında önemli bir rol oynadığı sonucuna varılabileceği anlaşılmıştır. Çalışma I kapsamında yürütülen görüşmelerde ortaya çıkan baba katılımı ile ilgili ifadeler ve bakış açıları sonucunda da madde havuzuna katkılar sağlanmıştır. Ayrıca, bu çalışma baba katılımında ekonomik güçlüklerin babanın erişilebilirliğini olumsuz etkilediğini; dolayısıyla baba katılımının gerçekleşemediğini göstermiştir. Bu bakımdan erişilebilirliğin madde yazımında ele alınması kararlaştırılmıştır. Toplumsal cinsiyet eşitliği açısından negatif tutumların ve çocuğun sorumluluğunu anneye ait algılamının kültürel konulardan etkilenebileceği anlaşılmıştır. Bu tutum ve algıların baba katılımını azalttığı ve sorumluluk ve etkileşimi olumsuz etkilediği anlaşılmıştır. Bu konularda madde yazımının önemli olduğu sonucuna varılmıştır.

Katılımcıların babalık deneyimine ilişkin babalık görevleri ve sorumlulukları sonuçları üç boyutta toplanmıştır. Birinci boyut “sorumluluk”, ikinci boyut “etkileşim” ve üçüncü boyut da “erişilebilirlik”. Sorumluluk faktöründe babanın çocuğun günlük ve araçsal ihtiyaçlarını giderme davranışları, tırnak kesme, banyo yaptırma gibi davranışları yer almaktadır. Etkileşimde ise çocukla beraber birlikte bir şeyler yapmaları, oyun

oyunmak, beraber vakit geçirmek gibi etkinlikler yer almaktadır. Üçüncü boyutta ise babaların çocukların ortaya çıkabilecek ihtiyaçları ya da mevcut ihtiyaçlarında erişilebilir durumda olması, o an orada olması gibi durumlar ifade edilmiştir. Babalar ile yapılan görüşmeler sonucunda maddelerin Lamb'ın (2010) modeli ile örtüştüğü anlaşılmıştır. Model madde havuzundaki diğer maddelere de ışık olmuştur. Alan yazın taraması ve babalar ile yapılan görüşmeler doğrultusunda 59 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. Bu haliyle uzman görüşüne hazır hale gelmiştir.

Baba Katılım Ölçeği'nin Kapsam Geçerliğine İlişkin Bulgular. Baba Katılım Ölçeği'ne ilişkin maddeler yazıldıktan sonra, psikolojik danışma alanında çalışan uygulayıcılar, ölçek geliştirme sürecinde uzman psikometrik deneyime sahip ölçme ve değerlendirme uzmanı ve dil denetiminde uzman Türkçe öğretmenlerinden oluşan uzmanlardan görüşler elde edilmiştir. Uzmanlara ilişkin bilgiler aşağıda tablo 6'da sunulmuştur. Ölçeğin her maddesine ilişkin görüşleri için üçlü likert (Uygun, Uygun ama Yeterli Değil, Uygun Değil) olarak görüşler derecelendirilmiştir.

Tablo 7

Uzman Görüşlerine İlişkin Bilgiler

Eğitim Düzeyi	n
Lisans	1
Yüksek Lisans	4
Doktora	4
Meslek	
Akademisyen	8
Uygulayıcı (Psikolojik Danışman)	1
Uzmanlık Alanı	
Psikolojik Danışma ve Rehberlik	7
Ölçme ve Değerlendirme	1
Türkçe Öğretmenliği	1

Toplam	9
--------	---

Alan uzmanlarına hazırlanan madde havuzundaki maddelerin olduğu form üçlü derecelendirmeye göre hazırlanan form aracılığıyla iletilmiştir. Uzmanlardan alınan görüşlerin madde madde kapsam geçerlik oranlarının (KGO) hesaplanmasında

$$KGO = \frac{N_G}{N/2} - 1$$

formülü kullanılmıştır. 59 maddenin KGO'larının alt sınırı dokuz uzman olduğu için en az 0,78 olarak alan yazınında bilinmektedir (Veneziano ve Hooper, 1997). Ölçeğe ilişkin kapsam geçerlik indeksinin sonuçları aşağıda tablo 8'de sunulmuştur.

Tablo 8

Baba Katılım Ölçeği'nin Kapsam Geçerlik İndeksine İlişkin Bulgular

Değişken	Kapsam Geçerlik İndeksi
Sorumluluk Boyutu (15 Madde)	0,70
Etkileşim Boyutu (10 Madde)	0,70
Erişilebilirlik Boyutu (9 Madde)	0,71
Ölçeğin Madde Havuzu (34 Madde)	0,76

BKÖ'nün kapsam geçerlik indeksinin 0,05 anlamlılık düzeyinde tek boyutlu yapısı için 0,67'den yüksek, ölçeğin tamamının ise 0.69'dan yüksek olması gerekmektedir (Lawshe, 1975). Bu bağlamda da tüm boyutların ve ölçeğin tamamının 0.67'den yüksek olduğu görülmektedir. Bu bağlamda çıkarılan maddelerden elde kalan maddeler için kapsam geçerliğinden geçtiği, ölçek maddelerinin ve ölçeğin boyutlar ile temsiline uzmanlar tarafından onaylandığı sonucuna ulaşıldığı görülmektedir. Bu çalışma kapsamında 0,78'den düşük olan 24 madde madde havuzundan çıkarılmış, KGO oranı 0,78 ve daha yüksek olan 34 madde pilot uygulama için kapsam geçerliğinden uygun görülerek pilot uygulama aşamasına geçmiştir. Pilot uygulama aşamasında 20 baba ile

uygulama yapılmış ve maddelerin ifadesinde ve babalar tarafından anlaşılması noktasında herhangi bir sorun olmadığı görülmüştür.

Baba Katılım Ölçeği'nin Yapı Geçerliğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu çalışma kapsamında BKÖ'nün 0-6 yaş çocuğu olan babalar üzerinde yapı geçerliği önce AFA, sonrasında DFA ile incelenmiştir. Kaiser-Meyer-Olkin test sonucu 0,87 ve Barlett'in küresellik istatistiği de 2147,70, serbestlik derecesinin 120 olarak hesaplanmış ($p<,05$) olduğu için eldeki verilerin AFA yapmaya uygun olduğu söylenebilir (Büyüköztürk, 2010). AFA'da faktör çıkarma yöntemi olarak Robust Diagonally Weighted Least Squares (RDWLS) yöntemi ve döndürme tekniği olarak ise Direkt Oblimin tercih edilmiştir. Ayrıca faktör sayısını belirleme yöntemi olarak paralel analiz yöntemi kullanılmıştır.

AFA Bulguları

Eldeki mevcut verinin faktör analizin uygunluğunu test etmek adına Barlett'in küresellik istatistiğine bakılmış ve anlamlı olduğu görülmüştür (2147,70; $p<,00$). Ayrıca Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testi sonucu da 0,87 olarak elde edilmiş ve eldeki mevcut verinin faktör analizi için uygun olduğu görülmektedir. Yapılan Paralel Analiz sonucuna göre ölçeğin üç boyutlu bir yapısı olduğu önerilmiştir. Polikorik korelasyon metriğine göre, minimum rank faktör analizi baz alınan analiz sonucuna göre tavsiye edilen üç boyuta ilişkin faktör yükleri, açıklanan varyans değerlerine ilişkin sonuçlar tablo 9'da sunulmuştur.

Tablo 9

Paralel Analiz Sonuçlarına Göre Baba Katılım Ölçeği'nin AFA Sonuçları

Maddeler	Faktör 1	Faktör 2	Faktör 3	1.Faktör Yükleri
M2	0.500	-0.008	0.186	.67
M7	0.282	0.056	0.449	.62
M8	0.066	0.069	0.714	.59

M9	0.014	0.028	0.704	.58
M10	0.746	-0.020	0.203	.58
M16	0.702	0.080	-0.097	.57
M18	0.827	0.020	-0.082	.56
M21	0.640	0.027	0.108	.53
M25	0.017	0.600	-0.003	.52
M26	0.073	0.697	-0.154	.51
M28	0.122	0.546	0.110	.44
M30	-0.112	0.751	0.092	.40
M31	0.096	0.749	-0.014	.39
M32	-0.083	0.644	0.118	.39
M33	-0.075	0.757	0.097	.42
M34	0.229	0.593	-0.189	.33

Faktör 1 boyutunun açıkladığı varyans= %36,65

Faktör 2 boyutunun açıkladığı varyans=%12,88

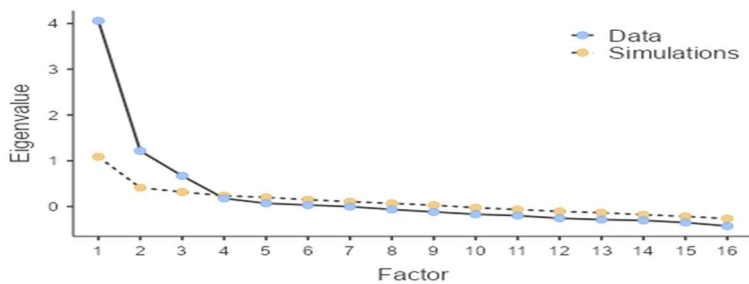
Faktör 3 boyutunun açıkladığı varyans= %9,51

Baba Katılımı Ölçeği'nin tamamının açıkladığı varyans= %59,04

Tablo 9, yapılan paralel analiz sonucunda açımlayıcı faktör analizi sonuçlarına göre, 16 maddelik üç boyutlu bir yapı olduğunu ileri sürmektedir. Saçılma diyagramı da bu önerinin doğruluğunu göstermektedir ve şekil 2'de sunulmuştur. Ölçeğin tamamının açıkladığı varyans %59,04 olarak saptanmıştır. Ayrıca ölçek maddelerinin faktör yükleri yaklaşık olarak 0,45 ila 0,83 olarak analiz edilmiştir.

Şekil 2

Saçılma Diyagramı

Eigenvalue= Öz değerler; Factor: Faktör; Data= Veri setine ait değerler; Simulations: Analizin mevcut verilere dayanarak ürettiği simülasyon verisi

Üç faktörün isimlendirilmesi ise Faktör 1 boyutundaki maddeler “erişilebilirlik”, Faktör 2 boyutundaki maddeler “etkileşim” ve Faktör 3 boyutundaki maddeler ise “sorumluluk” alt boyutları olarak tanımlanmıştır. Ölçeğin bu yapısı için DFA’ya geçilmiştir.

DFA Bulguları. Bu kısımda Baba Katılımı Ölçeği için yapılan birinci ve ikinci düzey doğrulayıcı faktör analizinin (Second Order CFA) sonuçları sunulmaktadır. Elde edilen bulgulara göre, birinci düzey ve ikinci düzey DFA uyum indekslerinin aynı olduğu ve yol katsayıları da aynıdır. Analizde, Baba Katılımı ölçeğinin üç alt boyutlu bir yapıya sahip olduğu ve bu boyutların Baba Katılımı ana faktörünü temsil ettiği bulunmuştur. Aşağıdaki tablo, her bir alt boyut için maddelerin faktör yükleri ve standart hata değerlerini göstermektedir. Bu sonuçlar, ölçeğin yapı geçerliliğini ve alt boyutların Baba Katılımı kavramına katkı sağladığını ortaya koymaktadır. Birinci düzey DFA sonuçlarına şekil 3’te gösterilmektedir. Ayrıca, tablo 10’da ölçeğin ikinci düzey DFA analizi sonuçlarını ve şekil 3’te bu yapıyı işaret eden görseli ve bulgularını sunmaktadır.

Tablo 10

Baba Katılım Ölçeği Alt Boyutlarına Ait Faktör Yükleri ve Standart Hatalar

Faktör	Madde	Yük Değeri	Standart Hata
Etkileşim	M9	0,86	0,25
	M10	0,87	0,24
	M11	0,76	0,42
	M12	0,75	0,44
	M13	0,75	0,44
Sorumluluk	M14	0,51	0,74
	M15	0,42	0,82
	M16	0,69	0,53
Erişilebilirlik	M1	0,58	0,66
	M2	0,69	0,52

M3	0.57	0,68
M4	0.63	0,60
M5	0,45	0,80
M6	0,46	0,79
M7	0,53	0,72
M8	0,55	0,70

Tablo 10'daki sonuçlara bakıldığında, İkinci düzey DFA faktör yükleri, Baba Katılımı ölçeğinin alt boyutlarının Baba Katılımı ana faktörü ile olan ilişkilerini göstermektedir. Bu noktada etkileşim boyutundaki maddelerin faktör yükleri 0,75 ila 0,86; sorumluluk boyutundaki maddelerin faktör yükleri 0,42 ila 0,69; erişilebilirlik boyutundaki maddelerin faktör yükleri ise 0,45 ila 0,69 arasında değişmektedir. Ayrıca aşağıdaki tablo 11'de, Baba Katılımı ana faktörü ile Etkileşim, Sorumluluk ve Erişilebilirlik boyutları arasındaki faktör yüklerini ve standart hata değerlerini içermektedir.

Tablo 11

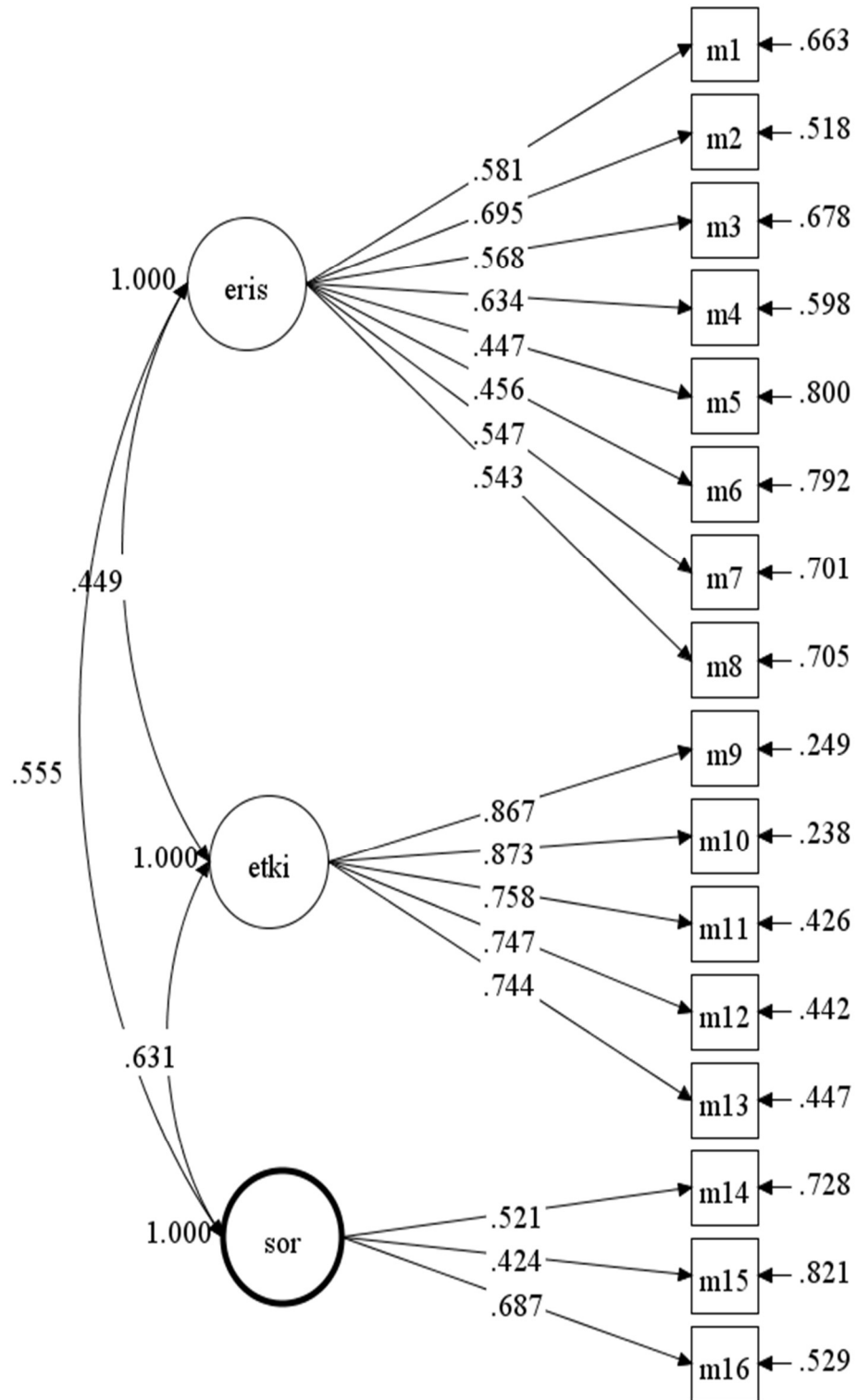
Baba Katılımı Ana Faktörü ve Alt Boyutlar Arasındaki Faktör Yükleri ve Standart Hatalar

Alt Faktör	Yük Değeri	Standart Hata
Etkileşim	0.71	0.053
Sorumluluk	0.88	0.066
Erişilebilirlik	0.64	0.066

Tablo 11 incelendiğinde, erişilebilirlik boyutunun faktör yükü 0,71; sorumluluk altboyutunun 0,88 ve etkileşim altboyutunun 0,71 olduğu görülmektedir. Ayrıca BKÖ'nün model yapısı şekil 4'te sunulmuştur.

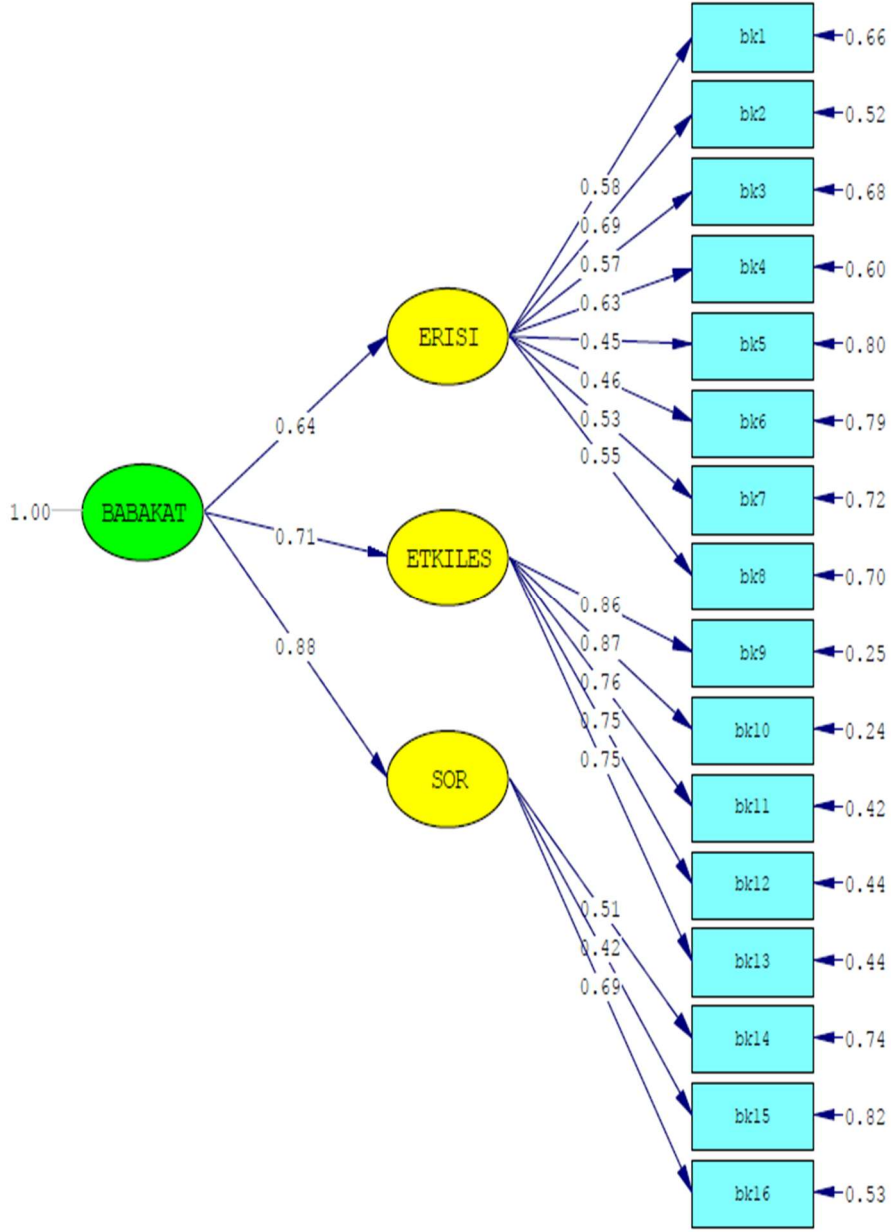
Şekil 3

Baba Katılım Ölçeği Birinci Düzey DFA Modeli

Şekil 4

Baba Katılım Ölçeği İki Düzeyli DFA Modeli

Chi-Square=394.60, df=101, P-value=0.00000, RMSEA=0.083

Şekil 4'e göre, maddelerin faktör yükleri .38 ile .69 arasında değer almakta ve bütün maddeler anlamlı bir yapıyı göstermektedir ($p < .01$). Bu değerlerin de maddeler de maddelerin yeterli yük değerine sahip olduğunu ifade etmektedir. Sonuç olarak, ölçeğin üç

faktörlü yapısı doğrulanmıştır. Ayrıca veri uyum indeksleri de aşağıda tablo 12’de sunulmaktadır.

Tablo 12

Baba Katılım Ölçeği Uyum İndekslerine İlişkin Bulgular

Uyum İndeksi	Kritik değer	Sonuç	Değerlendirme
χ^2/sd	≤ 3 ; mükemmel uyum ≤ 5 ; kabul edilebilir	3,91	Kabul edilebilir
CFI	$\geq .95$; mükemmel uyum $\geq .90$ kabul edilebilir	.94	Kabul edilebilir
IFI	$\geq .90$; mükemmel uyum $\geq .85$; kabul edilebilir	.94	Mükemmel uyum
GFI	$\geq .90$; mükemmel uyum $\geq .85$; kabul edilebilir	.89	Kabul edilebilir
RMSEA	$\leq .05$; mükemmel uyum $\leq .08$; kabul edilebilir	.08	Kabul edilebilir
SRMR	$\leq .05$; mükemmel uyum $\leq .08$; kabul edilebilir	.06	Kabul edilebilir

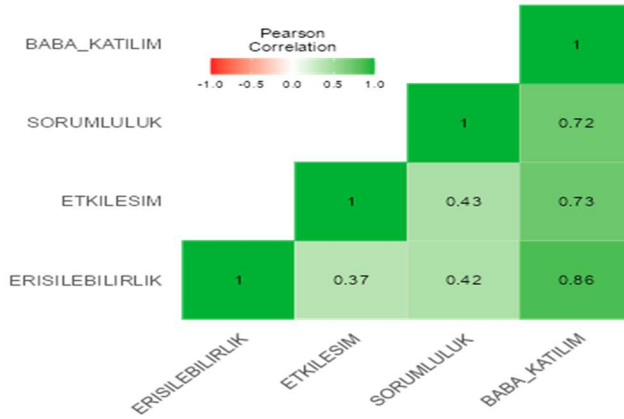
(Hu & Bentler, 1999; Kline, 2005; Steiger, 1990)

Tablo 12’deki değerler göz önüne alındığında, BKÖ’nün yapısının doğrulandığı görülmektedir. Model veri uyumu gerçekleşmiştir. BKÖ’nün üç alt boyutlu bir yapı sergilediğini ve bu boyutların Baba Katılımı ana faktörünü anlamlı bir şekilde temsil ettiğini göstermektedir. Şekil 5’te, boyutların kendi aralarındaki ve BKÖ ile arasındaki korelasyon ilişkisi sonuçları sunulmaktadır ve üç alt boyutun kendi aralarındaki ve BKÖ ile arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p < .01$). Özellikle, Etkileşim boyutu Baba Katılımı ana faktörüyle en yüksek korelasyonu göstermekte olup bu boyutun baba katılımının önemli bir bileşeni olduğunu işaret etmektedir. Sorumluluk ve Erişilebilirlik boyutları da anlamlı faktör yükleri göstererek Baba Katılımı faktör yapısına katkıda bulunmakta ve önemli bileşenlerinden olduğunu kanıtlamaktadır. Bu bulgular, ölçeğin yapı geçerliliğinin yüksek olduğunu ve Baba Katılımı ana faktörünün alt boyutlar aracılığıyla ölçülebileceğini

göstermektedir. Sonuç olarak, BKÖ baba katılımını ölçmek için geçerli bir araç olarak kabul edilebilir.

Şekil 5

BKÖ ve Alt Boyutlar Arasındaki İlişki

Benzer Ölçek Geçerliği. Benzer ölçek geçerliği çalışması BKÖ ve Eş-ebeveynlik Ölçeği arasındaki benzer ölçek geçerliğini incelemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Aşağıdaki tablo 13, baba katılımı ölçeğinin toplam puanı ve alt boyutları (Erişilebilirlik, Etkileşim, Sorumluluk) ile Eş ebeveynlik [Coparenting] ölçeğinin toplam puanı ve alt boyutları (Üçgenleme [Triangulation], İş birliği [Cooperation], Çatışma [Conflict]) arasındaki Pearson korelasyon katsayılarını sunmaktadır. Bu analiz, iki ölçeğin benzer yapıları ölçme geçerliğini değerlendirmek için yapılmıştır.

Tablo 13

Baba Katılım ve Eşebeveynlik Ölçekleri Arasındaki Korelasyonlar

Değişken	1	2	3	4	5
1.Baba Katılımı	1				
2.Erişilebilirlik	.896**	1			
3.Etkileşim	.722**	.500**	1		
4.Sorumluluk	.690**	.387**	.370**	1	
5.Eşebeveynlik	.420**	.386**	.332**	.248**	1

6.Üçgenleme	.336**	.321**	.242**	.197**	.809**		
7.İş birliği	.269**	.216**	.255**	.182**	.697**	.346**	
8.Çatışma	.385**	.366**	.296**	.213**	.872**	.562**	.435**

** $p < .01$

Bu korelasyon tablosuna göre, Baba katılımı ve eş ebeveynlik genel puanları arasında ,42 düzeyinde pozitif ve anlamlı bir korelasyon mevcuttur ($p < .01$). Bu bulgu, baba katılımı ölçeğinin genel skoru ile eş ebeveynlik ölçeğinin genel skoru arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Yani, baba katılımı yüksek olan bireylerin aynı zamanda coparenting davranışlarında da yüksek puan aldıkları söylenebilir. Bu da yapıların benzerliğini ortaya koymaktadır.

Baba katılımı alt boyutları olan Erişilebilirlik ($r = .386$, $p < .01$), Etkileşim ($r = .332$, $p < .01$) ve Sorumluluk ($r = .248$, $p < .01$), eş ebeveynlik genel skoruyla pozitif ve anlamlı korelasyon göstermektedir. Bu, baba katılımının farklı boyutlarının, ebeveynlerin genel coparenting deneyimleriyle ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. Ayrıca Baba Katılım ölçeğinin tüm altboyutları eş ebeveynlik ölçeğinin tüm altboyutları ile de pozitif yönde ve anlamlı bir ilişkide olduğu görülmektedir ($p < .01$).

Baba Katılımı Ölçeği ile Eş Ebeveynlik Ölçeği arasındaki pozitif korelasyonlar, bu iki ölçeğin benzer yapılar ölçtüğünü göstermektedir. Özellikle erişilebilirlik ve üçgenleme, etkileşim ve iş birliği, sorumluluk ve çatışma gibi alt boyutlar arasındaki anlamlı korelasyonlar, baba katılımı ve coparenting süreçlerinin birbirini tamamlayıcı yapılar olabileceğine işaret etmektedir. Bu sonuçlar, baba katılımı ölçeğinin, coparenting ölçeği ile benzer kavramsal yapı geçerliğine sahip olduğunu göstermektedir. Baba katılımının, ebeveyn iş birliği, rol paylaşımı ve ebeveynler arası çatışmalar gibi coparenting süreçleri üzerinde etkili olabileceği sonucuna varılabilir. Böylece, Baba Katılımı ve Eş-ebeveynlik ölçeklerinin benzer ölçek geçerliğini desteklemektedir. Ölçeklerin alt boyutları arasındaki anlamlı korelasyonlar, baba katılımının, eş ebeveynlik davranışları ve ilişkileriyle ilişkili olduğunu göstermektedir.

BKÖ'nün Güvenirlik Çalışmalarına İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Baba Katılım Ölçeği'nin iç tutarlık katsayısına bakılarak maddelerin güvenilirliği analiz edilmiştir. Bu amaç doğrultusunda Cronbach'ın alfa katsayısı (α) ve McDonald'ın omega (ω) katsayısı kullanılmıştır. Ölçeğin Cronbach'ın alpha katsayısı (α) .83, McDonald'ın omega (ω) katsayısı da .84 olarak analiz edilmiştir. Bu sonuçlar da ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir. Hem Cronbach'ın Alpha (α) katsayısı hem de McDonald'ın Omega (ω) katsayılarının 0,80 üzerinde olması, ölçeğin genel güvenilirliğinin yüksek olduğunu göstermektedir. 16 maddelik Baba Katılım ölçeği katılımcılar arasında tutarlı sonuçlar verdiği için dolayı, kullanılan yapıyı güvenilir bir şekilde ölçmektedir. Bu güvenilirlik analizi sonucunda da bu ölçek, araştırma kapsamında güvenilir bir ölçüm aracı olarak kabul edilebilir ve alan yazınında güvenilir bir ölçme aracı olarak kullanılabilir.

Ölçeğin diğer güvenirlilik çalışması için test-tekrar-test yöntemi uygulanmıştır. Aynı babalara, 85 gün sonra tekrar aynı ölçekler verilmiş ve iki ayrı dalgada toplanan verilerin korelasyon katsayısı .83 olarak analiz edilmiştir ($r = .83, p < .01$). Birinci ve ikinci dalga veriler arasındaki ilişkinin pozitif yönlü yüksek düzeyde ve istatistiksel olarak anlamlı bir ilişkiye sahip olduğu görülmektedir. Bu sonuç da ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğunu desteklemektedir.

Çalışma III'e (Nicel Araştırma) İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde, keşfedici sıralı karma yöntem araştırmasının nicel kısmı ile ilgili araştırma sonuçları ve yorumları yer almaktadır. Baba Katılım Modeli (BKM) analizinden önce betimsel istatistiksel ve ilgili YEM'e ilişkin analiz sonuçları verilmiştir. Daha sonrasında ise YEM'e ilişkin sonuçlar sunulmuştur. Tablo 14'te BKM'de kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel istatistik sonuçları mevcuttur.

Tablo 14

Ölçek Puanlarının Betimsel İstatistik Tablosu

Puanlar	En Küçük	En Büyük	Ortalama	ss	Çarpıklık	Basıklık
Anne Bekçilik Parsel 1	3	15	5,35	2,47	1,019	0,657
Anne Bekçilik Parsel 2	3	15	6,57	3,28	0,546	-0,724
Anne Bekçilik Toplam	6	30	11,12	4,80	0,99	0,774
Erkeği üstün gören	8	38	14,19	5,64	1,277	1,839
Kadını erkeğe bağımlı kılan	5	25	11,63	4,83	0,511	-0,245
Toplumsal cinsiyet eşitliği	13	61	25,82	9,80	0,849	0,549
İşin aileye olumsuz etkisi	5	25	17,35	5,37	-0,36	-0,712
Ailenin işe olumsuz etkisi	3	15	12,26	2,78	-0,902	0,111
İs aile uyumu	10	20	16,49	2,38	-0,327	-0,596
İş yaşam dengesi	20	60	46,11	7,98	-0,415	-0,342
Erişilebilirlik	17	40	32,42	5,21	-0,585	-0,131
Etkileşim	15	25	23,07	2,39	-1,301	1,264
Sorumluluk	3	15	10,85	2,90	-0,508	-0,142
Baba katılım	42	80	66,34	8,40	-0,541	-0,259
İyi oluş parsel 1	6	28	21,31	4,76	-0,725	0,096
İyi oluş parsel 2	5	28	21,45	4,79	-0,83	0,15
İyi oluş	11	56	42,76	9,25	-0,779	0,075
Evlilik doyumu parsel 1	8	25	20,45	4,09	-0,662	-0,389
Evlilik doyumu parsel 2	7	25	20,04	4,15	-0,668	-0,303
Evlilik doyumu	16	50	40,49	7,98	-0,685	-0,324

Tablo 14 incelendiğinde, ölçeklere ve ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin en küçük ve en büyük, ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerlerine ilişkin bulgular yer almaktadır. Anne bekçilik genel puanları 6-30 arasında ve ortalaması 11,12 olarak saptanmıştır. Erkeği üstün gören puanları 8-38 arasında olup ortalaması 14.19; kadını erkeğe bağımlı kılan puanları 5-25 arasında olup ortalaması 11.63; toplumsal cinsiyet eşitliği puanları ise 13-61 arasında ve ortalaması 25,82 olarak belirlenmiştir. İşin aileye olumsuz etkisi puanları 5-25 arasında ve ortalama 17,35 olarak, ailenin işe olumsuz etkisi

puanları ise 3-15 arasında ve ortalama 12,26 olarak saptanmıştır. İş aile uyumu puanları 10-20 arasında ve ortalaması 16.49 olup, iş yaşam dengesi puanları 20-60 arasında ve ortalaması 46,11'dir. Erişilebilirlik puanları 17-40 arasında ve ortalaması 32.42, etkileşim puanları 15-25 arasında ve ortalaması 23.07 ve sorumluluk puanları 3-15 arasında ve ortalaması 10,85 olup baba katılım puanları 42-80 arasında ve ortalaması 66,34 olarak elde edilmiştir. İyi oluş puanları 11-56 arasında ve ortalaması 42,76 olarak belirlenmiştir. Son olarak, evlilik doyumu puanları 16-50 arasında olup ortalama 40,49 olarak saptanmıştır. Betimsel istatistikler içinde önemli olarak görülen ve yukarıda da belirtilen çarpıklık ve basıklık değerlerinin tablodaki sonuçlara da bakıldığında +2 ila -2 arasında olduğu görülmektedir. Bu değerlerin yaklaşık olarak +1,84 ila -0,99 arasında olduğu ve verilerin normal dağılım varsayımını sağladığı görülmektedir.

Yapısal Eşitlik Modeli Varsayımları. Bu araştırmada yapısal eşitlik modeli ölçek alt boyutları gözlenen değişkenler olarak alınmış ve buna göre YEM modeli kurulmuştur. Baron ve Kenny (1986) tarafından iki modellenli yaklaşıma göre YEM modeli incelenmiştir. Bu yaklaşımda örtük değişkenler arasındaki ilişkilerin belirtilmediği model olan ölçme modelinin model veri uyumunun sağlanması gerekir. Ölçme modelinin yapı geçerliği sağlandıktan sonra ise YEM modeli kurulur ve YEM modelinin model veri uyumu incelenerek yapı geçerliğine karar verilir. Tabachnick ve Fidell (2013) modelde yer alan gözlenen değişkenler sürekli ise normal dağılım özelliği göstermesi gerekir. Tüm değişkenler normal dağılım özelliği gösterdiğinden dolayı maksimum olabilirlik yöntemi ile kestirim yapılmıştır.

İlk olarak ölçme modeline ilişkin ölçme hipotezlerinin test edildiği model kurulmuş ve ölçme modeline göre elde edilen model veri uyum indeksleri tablo 15'te sunulmuştur.

Tablo 15

Ölçme Modelinin Model Veri Uyum İndeksleri

İndeks	Değer	Uyum
--------	-------	------

χ^2/sd	2,43	Mükemmel
RMSEA	.064	İyi
GFI	.94	Mükemmel
NFI	.95	Mükemmel
CFI	.97	Mükemmel
SRMR	.046	Mükemmel
IFI	.97	Mükemmel

(Hu & Bentler, 1999; Kline, 2005; Steiger, 1990)

Ki-kare'nin serbestlik derecesine olan (150.84/62) 2,43 olarak saptanmış olup mükemmel uyum ölçütüdür. RMSEA değeri ise 0.064 ve ölçme modelinde iyi uyum göstermektedir. Ölçme modeli için model veri uyumları incelendiğinde test edilen model doğrulanmakta ve yapı geçerliği sağlanmıştır ($\chi^2/sd= 2,43$, RMSEA=0,064, CFI=97, NFI=.95, IFI=.97, SRMR=.046, GFI=.94). Tüm uyum indeksleri incelendiğinde sadece RMSEA uyum indeksi iyi uyum göstermekte olup diğer uyum indeksleri mükemmel uyum göstermektedir.

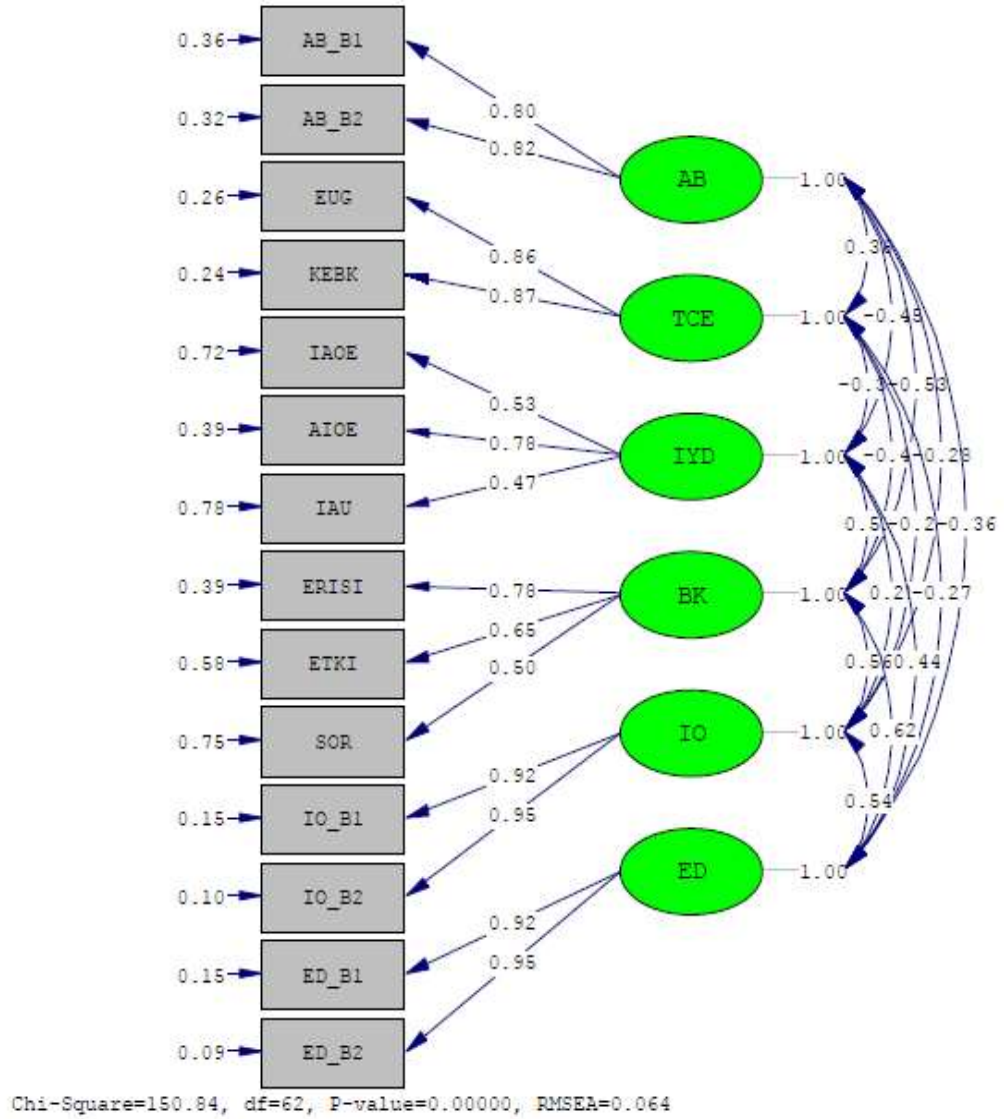
Ölçme modeline ilişkin elde edilen standart değerler şekil 6'da gösterilmiştir. Lisrel programının sınırlılıklarından biri olan değişken sayısının maksimum 8 karakter kabul etmesinden dolayı örtük değişkenler ve alt boyutların kısaltması yazılmıştır. Anne bekkiliği (AB), toplumsal cinsiyet eşitliği (TCE), iş yaşam dengesi (IYD), baba katılım (BK), iyi oluş (IO) ve evlilik doyumu (ED) olarak belirtilmiştir.

Şekil 6 örtük değişkenler ile gözlenen değişkenler arasındaki standart regresyon katsayılarını gösteren ölçme modelidir. Tüm örtük değişkenlerle ilgili alt boyutlar arasındaki standart faktör yükleri 0,40 üzerinde olarak saptanmıştır ve ölçme modelinde

elde edilen tüm faktör yükleri istatistiksel olarak anlamlıdır. Elde edilen örtük değişkenler arasındaki ilişki tablo 16'da gösterilmiştir.

Şekil 6

Ölçme Modeli Standart Değerleri Grafiği

AB= Anne bekçiliği, TCE= Toplumsal cinsiyet eşitliği, IYD= İş-aile-yaşam dengesi, BK= baba katılımı, IO= Psikolojik iyi oluş, ED= Evlilik doyumu

Tablo 16

Örtük Değişkenler Arasındaki İlişkinin Korelasyon Tablosu

Ölçek Puanları	1	2	3	4	5
1. Anne Bekçiliği	1				
2. Toplumsal Cinsiyet Eşitliği	0,36*	1			
3. İş yaşam dengesi	-0,45*	-0,35*	1		
4. Baba Katılımı	-0,53*	-0,43*	0,51*	1	
5. Psikolojik İyi oluş	-0,28*	-0,27*	0,29*	0,56*	1
6. Evlilik Doyumu	-0,36*	-0,27*	0,44*	0,62*	0,54*

* $p < .05$

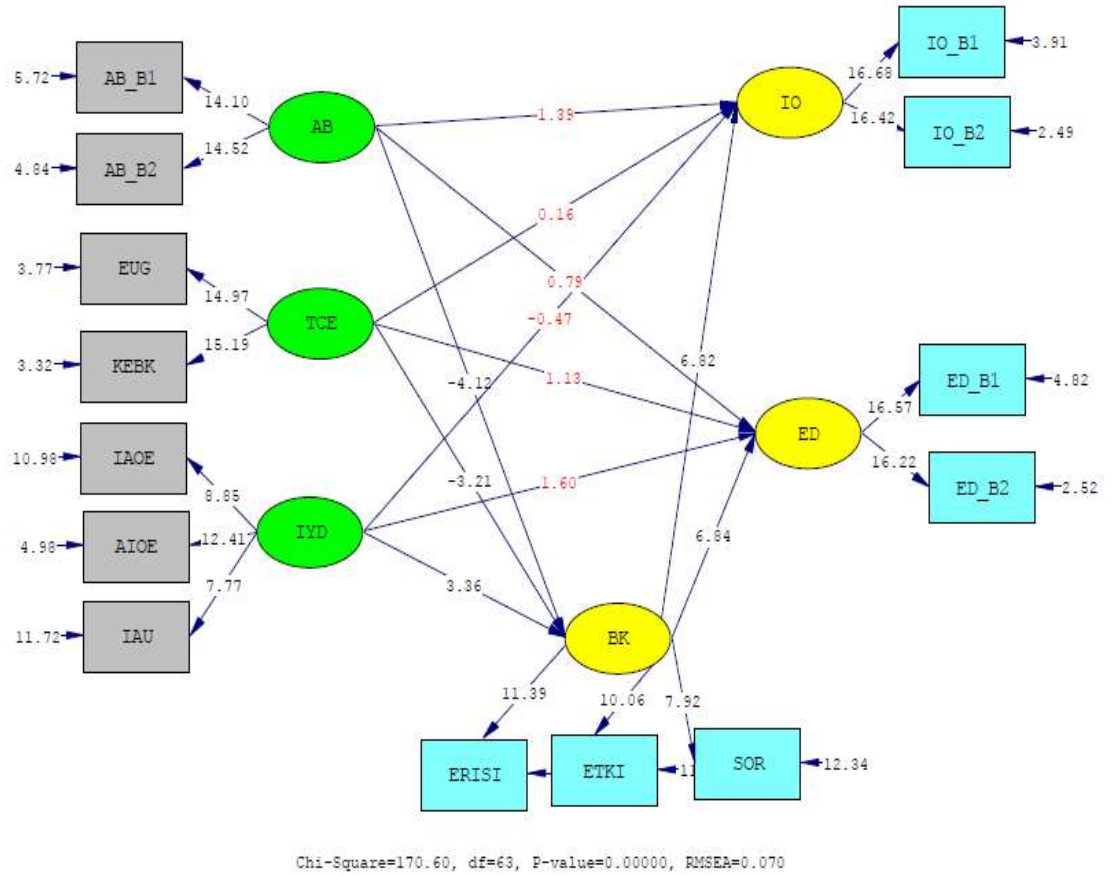
Tablo 16'ya göre, anne bekçiliği, iş yaşam dengesi ($r=-0,45$) ve baba katılımı ($r=-0,53$) ile negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahipken; iyi oluş ($r=-0,28$) ve evlilik doyumu ($r=-0,36$) ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Toplumsal cinsiyet eşitliği ile ise pozitif yönde düşük düzeyde bir ilişki göstermektedir ($r=0,36$). Toplumsal cinsiyet eşitliği ile iş yaşam dengesi ($r=-0,35$) arasında negatif yönde düşük düzeyde ve baba katılımı ($r=-0,43$) ile negatif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Ayrıca, toplumsal cinsiyet eşitliği ile iyi oluş ($r=-0,27$) ve evlilik doyumu ($r=-0,27$) ile negatif yönde düşük düzeyde anlamlı ilişkiler saptanmıştır. İş yaşam dengesi ve baba katılımı arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır ($r=0,51$). İş yaşam dengesi ile iyi oluş ($r=0,29$) arasında pozitif yönde düşük düzeyde ve evlilik doyumu ($r=0,44$) ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişkiye sahiptir. Baba katılımı ile iyi oluş ($r=0,56$) ve evlilik doyumu ($r=0,62$) ile pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki gösterirken, iyi oluş ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde orta düzeyde anlamlı bir ilişki saptanmıştır ($r=0,54$). Sonuç olarak ölçme modelinde tüm örtük değişkenler arasında anlamlı ilişki söz konusudur.

Baba Katılım Modelinin YEM Bulguları

Yapısal eşitlik modeli için ön varsayım olan ölçme modelinin geçerliği sağlanmıştır. Araştırmanın amacı doğrultusunda test edilen YEM modeli kurulmuş ve öncelikle YEM modelinde yer alan faktör yüklerinin anlamlılığı faktör yüklerinin t değerlerine bakılarak incelenmiştir. Regresyon katsayılarına ilişkin elde edilen t değeri ± 1.96 aralığı dışındaysa faktör yükleri anlamlıdır (Çokluk ve diğerleri, 2010).

Şekil 7

Yapısal Modele İlişkin Yol Katsayılarının t Değerleri

AB= Anne bekkılığı, TCE= Toplumsal cinsiyet eşitliği, IYD= İş-aile-yaşam dengesi, BK= baba katılımı, IO= Psikolojik iyi oluş, ED= Evlilik doyumu

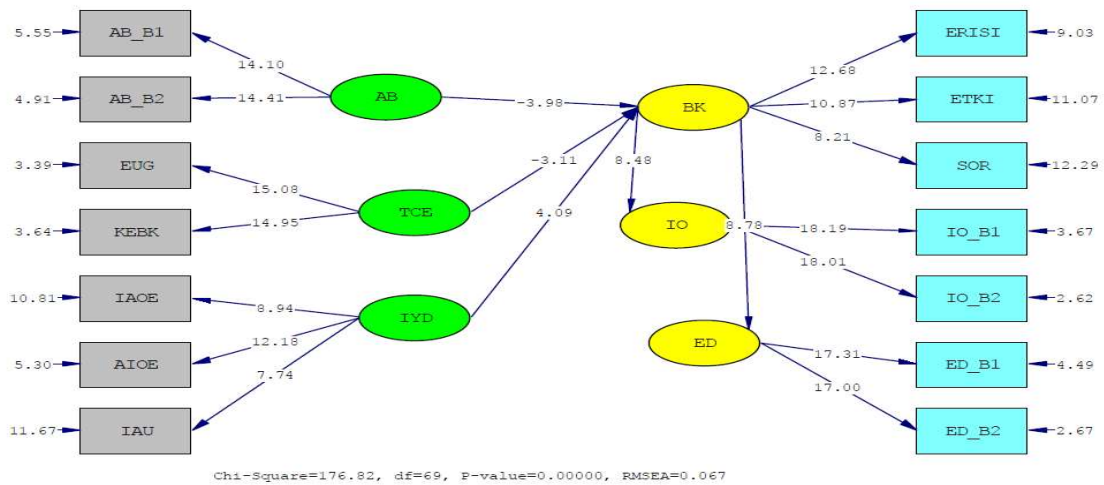
Şekil 7 test edilen YEM modelinin yol katsayılarının t değerlerine ilişkin grafiği göstermektedir. Öncelikle tüm gözlenen değişkenler ile örtük değişkenler arasındaki yol

katsayılarının t değerleri $\pm 1,96$ aralığı dışındadır ve anlamlıdır. Dolayısıyla ölçme modelinde tüm yol katsayıları anlamlı olarak saptanmıştır. YEM modelinde anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iş yaşam dengesinin iyi oluş ve evlilik doyumu bağımlı değişkenlerine olan etkisini gösteren yollar için t değerleri $\pm 1,96$ arasındadır ve anlamlı değildir. Ancak anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iş yaşam dengesinin aracı değişken olan baba katılımına etkisi için t değeri $\pm 1,96$ aralığı dışındadır ve anlamlıdır. Son olarak baba katılımının iyi oluş ve evlilik doyumu bağımlı değişkenlerine olan etkisini gösteren yollar için t değerleri $\pm 1,96$ aralığı dışındadır ve anlamlıdır. Dolayısıyla şekil 5'teki model için bağımsız ve bağımlı değişkenler arasındaki yollar çıkartılarak nihai YEM modeli oluşturulmuştur ve şekil 7'de gösterilmiştir.

Şekil 8 incelendiğinde, nihai YEM modelinin yol katsayılarının t değerlerine ilişkin grafiği göstermektedir. Şekil 6'da anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iş yaşam dengesinin aracı değişken olan baba katılımına etkisi için t değeri $\pm 1,96$ aralığı dışındadır ve anlamlıdır. Son olarak baba katılımının iyi oluş ve evlilik doyumu bağımlı değişkenlerine olan etkisini gösteren yollar için t değerleri $\pm 1,96$ aralığı dışındadır ve anlamlıdır. Nihai yem modeli için model veri uyum değerleri tablo 17'de gösterilmiştir.

Şekil 8

Nihai Yapısal Modele İlişkin Yol Katsayılarının t Değerleri

AB= Anne bekçiliği, TCE= Toplumsal cinsiyet eşitliği, IYD= İş-aile-yaşam dengesi, BK= baba katılımı, IO= Psikolojik iyi oluş, ED= Evlilik doyumu

Tablo 17*Baba Katılım Modelinin Veri Uyum İndeksleri*

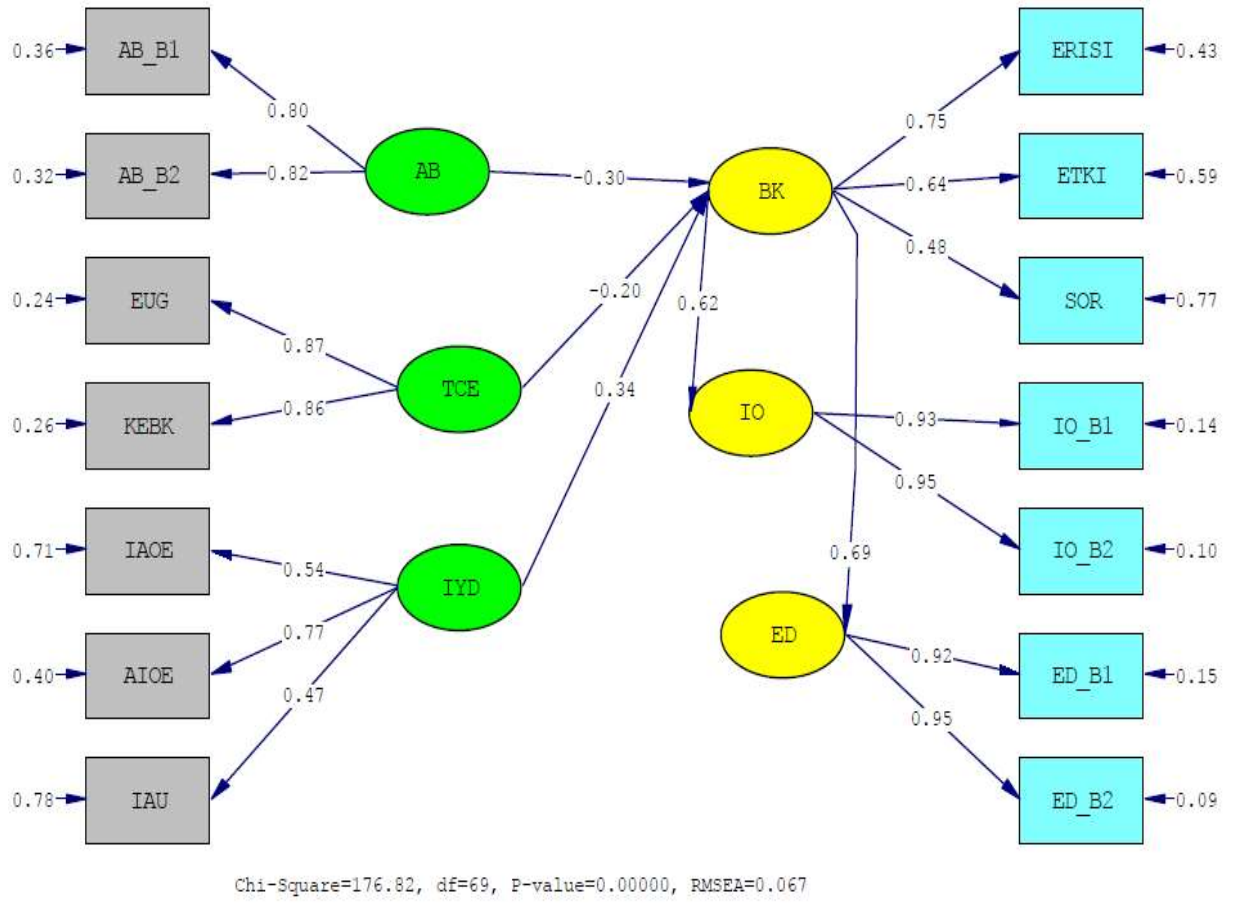
İndeks	Değer	Uyum
χ^2/sd	2.56	Mükemmel
RMSEA	.067	İyi
GFI	.93	Mükemmel
NFI	.95	Mükemmel
CFI	.97	Mükemmel
SRMR	.053	İyi
IFI	.97	Mükemmel

Ki-kare'nin serbestlik derecesine olan (176,82/69) 2,56 olarak saptanmış olup mükemmel uyum ölçütüdür. RMSEA değeri ise 0,067 ve ölçme modelinde iyi uyum göstermektedir. Nihai YEM modeli için model veri uyumları incelendiğinde test edilen model doğrulanmakta ve yapı geçerliği sağlanmıştır ($\chi^2/sd= 2,56$, $RMSEA=0,067$, $CFI=.97$, $NFI=.95$, $IFI=.97$, $SRMR=.053$, $GFI=.93$). Tüm uyum indeksleri incelendiğinde sadece RMSEA ve SRMR uyum indeksleri iyi uyum göstermekte olup diğer uyum indeksleri mükemmel uyum göstermektedir.

Nihai YEM modeli için elde edilen standart regresyon katsayılarının grafiği şekil 9'de gösterilmiştir.

Şekil 9.

Standartlaştırılmış Yol Katsayılarına İlişkin Yapısal Eşitlik Modeli

AB= Anne bekçiliği, TCE= Toplumsal cinsiyet eşitliği, IYD= İş-aile-yaşam dengesi, BK= baba katılımı, IO= Psikolojik iyi oluş, ED= Evlilik doyumu

Standartlaştırılmış yol katsayılarına ilişkin şekil 9 incelendiğinde, anne bekçiliğinin baba katılımına olan etkisi -0.30 ve toplumsal cinsiyet eşitliğinin baba katılımına etkisi -0.20 olup negatif yöndedir. İş yaşam dengesinin ise baba katılımına olan etkisi 0.34 olup pozitif yöndedir. Baba katılımı düzeylerindeki değişkenliğin %43'ü anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iş yaşam dengesi düzeyleri ile açıklanır. Anne bekçiliği ve toplumsal cinsiyet eşitliği düzeyleri arttıkça baba katılımı düşerken iş yaşam dengesinin artması da baba katılımını artırmaktadır. Baba katılımının iyi oluş düzeyine olan etkisi 0.62 olup pozitif yöndedir. İyi oluş düzeylerinin %39'u baba katılımı ile açıklanır. Baba katılımının artması iyi oluş düzeylerini artırır. Baba katılımının evlilik doyumu düzeyine olan etkisi 0.69 olup pozitif yöndedir. Evlilik doyumu düzeylerinin %48'i baba katılımı ile açıklanır. Baba katılımının artması evlilik doyumu düzeylerini artırır.

Aracılık Analizi Bulguları. Anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve iş yaşam dengesinin evlilik doyumu ile iyi oluş düzeylerine etkisinde baba katılımının aracılık rolü analizi kullanılmıştır. Bu analiz için aşağıdaki varsayımlara göre karar verilmiştir (Baron & Kenny, 1986):

Model 1’de aracı değişkenin yer almadığı modeldir ve istatistiksel olarak anlamlı olması gerekir. Eğer bu model anlamlı değilse aracılık söz konusu değildir.

Model 2’de ise bağımsız değişkenin aracı değişkene olan etkisi anlamlı olması gerekir.

Model 3 ise aracı değişkenin model 1’e eklendiği modeldir.

Aracılık yorumunda ise model 3’te bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki regresyon katsayısı yani direkt etki büyüklüğü (c') ile model 1’deki bağımsız ve bağımlı arasındaki regresyon katsayısı yani toplam etki büyüklüğü (c) karşılaştırılır. Toplam etki ve direkt etki büyüklüğünde $c=c'+a*b$ eşitliğine göre hareket edilmektedir. Böylece, bu eşitlikte $a*b$ aracılığı yani dolaylı etkiyi gösterir. Eğer model 3’te yer alan c' yani direkt etki katsayısı istatistiksel olarak anlamlı değilse tam aracılık, istatistiksel olarak anlamlı ve toplam etki değerine (c) göre azalma olup ancak anlamlılığı devam ediyorsa kısmi aracılık söz konusudur (Baron & Kenny, 1986).

Tablo 18

Aracılık Tablosu

Yollar	β	S.H	t
AB->BK->IO			
Toplam Etki (c)	-0,33	0,09	-3,54*
Doğrudan etki (c')	-0,07	0,05	1,39

Dolaylı Etki (c-c')	-0,26	0,1	-2,42*
AB->BK->ED			
Toplam Etki (c)	-0,33	0,098	-3,53*
Doğrudan etki (c')	-0,08	0,02	0,79
Dolaylı Etki (c-c')	-0,25	0,1	-2,51*
TCE->BK->IO			
Toplam Etki (c)	-0,22	0,07	-2,92*
Doğrudan etki (c')	-0,02	0,01	0,16
Dolaylı Etki (c-c')	-0,2	0,09	2,37*
TCE->BK->ED			
Toplam Etki (c)	-0,22	0,08	-2,89*
Doğrudan etki (c')	-0,1	0,06	1,13
Dolaylı Etki (c-c')	-0,12	0,09	-1,98*
IYD->BK->IO			
Toplam Etki (c)	0,28	0,09	3,05*
Doğrudan etki (c')	0,05	0,02	0,47
Dolaylı Etki (c-c')	0,23	0,1	2,29*
IYD->BK->ED			
Toplam Etki (c)	0,46	0,11	4,16*

Doğrudan etki (c')	0,07	0,03	1,6
Dolaylı Etki (c-c')	0,39	0,09	3,96*

AB= Anne bekçiliği, TCE= Toplumsal cinsiyet eşitliği, IYD= İş-aile-yaşam dengesi, BK= baba katılımı, IO= Psikolojik iyi oluş, ED= Evlilik doyumu, * $t > 1,96$; * $t < -1,96$

Aracılık analizine ilişkin bulgular incelendiğinde, anne bekçiliğinin iyi oluşa olan toplam etki büyüklüğü -0,33 ve dolaylı etki büyüklüğü -0,27 olarak saptanmış ve her iki etki büyüklüğü de istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak anne bekçiliğinin iyi oluşa olan direkt etki büyüklüğü ise -0,07 olup istatistiksel olarak anlamlı değildir. Anne bekçiliğinin evlilik doyumuna olan toplam etki büyüklüğü -0,33 ve dolaylı etki büyüklüğü -0,25 olarak saptanmış ve her iki etki büyüklüğü de istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak anne bekçiliğinin evlilik doyumuna olan direkt etki büyüklüğü ise -0,08 olup istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Toplumsal cinsiyet eşitliğinin iyi oluşa olan toplam etki büyüklüğü -0,22 ve dolaylı etki büyüklüğü -0,20 olarak saptanmış ve her iki etki büyüklüğü de istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitliğinin iyi oluşa olan direkt etki büyüklüğü ise -0,02 olup istatistiksel olarak anlamlı değildir. Toplumsal cinsiyet eşitliğinin evlilik doyumuna olan toplam etki büyüklüğü -0,22 ve dolaylı etki büyüklüğü -0,12 olarak saptanmış ve her iki etki büyüklüğü de istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak toplumsal cinsiyet eşitliğinin evlilik doyumuna olan direkt etki büyüklüğü ise -0,10 olup istatistiksel olarak anlamlı değildir.

İş yaşam dengesinin iyi oluşa olan toplam etki büyüklüğü 0,28 ve dolaylı etki büyüklüğü 0,23 olarak saptanmış ve her iki etki büyüklüğü de istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak iş yaşam dengesinin iyi oluşa olan direkt etki büyüklüğü ise 0,05 olup istatistiksel olarak anlamlı değildir. İş yaşam dengesinin evlilik doyumuna olan toplam etki büyüklüğü -0,46 ve dolaylı etki büyüklüğü 0,39 olarak saptanmış ve her iki etki büyüklüğü de istatistiksel olarak anlamlıdır. Ancak iş yaşam dengesinin evlilik doyumuna olan direkt etki büyüklüğü ise 0,07 olup istatistiksel olarak anlamlı değildir.

Sonuç olarak her üç bağımsız değişkenin de iyi oluş ve evlilik doyumuna olan direkt etkileri (c) anlamlı değildir. Dolayısıyla anne bekçiliği, toplumsal cinsiyet eşitliği ve İş yaşam dengesinin iyi oluş ve evlilik doyumuna olan etkilerinden baba katılımın *tam aracılık* rolü söz konusudur.

BKÖ'nün Geçerliliği ve Güvenirliğine İlişkin Tartışma

Bu çalışma kapsamında BKÖ'nün yapı geçerliliği detaylı bir şekilde incelenmiştir. Baba katılımının çok boyutlu yapısı, bu çalışmada hem nitel görüşmelerde hem de nicel analizlerin bulgusunda doğrulanmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik bulguları, baba katılımını ölçmek için güçlü bir psikolojik ölçme aracı olduğunu vurgulamıştır. Öncelikle, BKÖ'nün Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) bulguları, ölçeğin üç boyutlu bir yapı sergilediğini ortaya koymuştur. Bu boyutlar, etkileşim, sorumluluk ve erişilebilirlik boyutları olarak alan yazınla uyumlu bir şekilde tanımlanmıştır (Bknz, Cabrera ve diğerleri, 2007; Lamb, 2010). AFA sonuçları, toplam varyansın %59,04'ünün bu üç boyut tarafından açıklandığını göstermektedir. Alan yazınında baba katılımının çok boyutlu bir kavram olduğu ve babaların hem fiziksel hem de duygusal katılım biçimleriyle değerlendirilmesi gerektiği sıklıkla vurgulanmıştır (Schoppe-Sullivan ve diğerleri, 2004; Day & Lamb, 2004). Bu çalışmada, Etkileşim boyutunun baba katılımı ana faktörüyle en güçlü ilişkiyi sergilemesi, babaların çocuklarıyla kurduğu duygusal bağların baba katılımının temel bir bileşeni olduğunu işaret etmektedir. Özellikle, babaların çocuklarıyla olan etkileşimleri, çocukların özgüvenlerini artıran, duygusal düzenlemelerini destekleyen ve akademik başarılarına katkıda bulunan önemli bir faktör olarak öne çıkmaktadır (Cabrera ve diğerleri, 2012; Kim & Hill, 2015). Babaların çocukları ile duygu alışverişi içinde olmasının baba-çocuk ilişkisine katkısının önemli olduğu söylenebilir. Duygusal olarak çocukları ile ilişkilerinin geliştiren babaların genel baba katılım düzeyinin de diğer boyutları da güçlendirebileceği görüşü, bu çalışma kapsamında ifade edilebilir.

Doğrulayıcı faktör analizi (DFA) bulguları ise BKÖ'nün üç boyutlu yapısının teorik olarak da desteklendiğini göstermiştir. DFA sonuçlarına göre, her bir boyutun Baba Katılımı ana faktörünü temsil ettiği ve faktör yüklerinin anlamlı olduğu bulunmuştur. Özellikle, Erişilebilirlik boyutunun yük değerlerinin oldukça yüksek olması, babaların çocuklarına erişilebilir olmalarının baba katılımındaki önemini göstermektedir. Alan yazınında erişilebilirlik, çocukların babalarını fiziksel ve duygusal olarak ulaşılabilir hissetmeleri ile ilişkilendirilmekte ve güvenli bağlanma ilişkilerinin oluşumunda kritik bir rol oynadığı belirtilmektedir (Lamb, 2010). Ayrıca, Sorumluluk boyutunun faktör yüklerinin de anlamlı ve yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bu durum, babaların çocuk bakımında aktif sorumluluk almalarının, aile içi rol paylaşımına katkıda bulunduğunu ve toplumsal cinsiyet eşitliği açısından önem taşıdığını göstermektedir (Euteneuer ve diğerleri, 2011; McGill, 2014). Babaların çocukların tüm sorumluluk alanlarında olmasının ve ihtiyaç duyulan noktada erişilebilir olmasının çocukların gelişiminde hem duygusal hem de bilişsel olarak güçlenmesini, toplumsal cinsiyet eşitliğine duyarlı ve sorumluluk sahibi bireyler olarak yetişmesine imkan verebilecek düzeyde gelişmelerine vesile olabilir.

Benzer ölçek geçerliği çalışmasında, Baba Katılımı Ölçeği ile Eş Ebeveynlik Ölçeği arasında anlamlı korelasyonlar bulunmuştur. Baba katılımı ve eş ebeveynlik genel puanları arasında pozitif bir ilişki tespit edilmiştir. Bu ilişki, baba katılımının ebeveyn iş birliği ve rol paylaşımı gibi eş ebeveynlik süreçlerini desteklediğini göstermektedir. Baba katılımı alt boyutları olan Etkileşim, Sorumluluk ve Erişilebilirlik, eş ebeveynlik ölçeğinin alt boyutları ile de anlamlı korelasyonlar göstermiştir. Bu bulgular, baba katılımının aile içi iş birliğini artırıcı bir etkisi olduğunu ve ebeveynlik süreçlerini daha uyumlu hale getirdiğini ortaya koymaktadır (Day & Lamb, 2004). Özellikle, baba katılımının çatışma boyutu üzerindeki anlamlı ilişkisi, babaların çocuk yetiştirme süreçlerinde daha aktif roller üstlenerek ebeveynler arası gerilimleri azaltabileceğini göstermektedir.

Bu çalışmanın sonuçları, BKÖ'nün yapı geçerliliğinin yüksek olduğunu ve ölçeğin baba katılımını ölçmek için uygun bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bulgular, baba

katılımının yalnızca çocukların bireysel gelişimlerine değil, aynı zamanda çift ilişkilerini güçlendirme ve aile işlevselliğini artırma potansiyeline sahip olduğunu vurgulamaktadır. Ölçeğin sunduğu üç boyutlu yapı, baba katılımını çok boyutlu bir kavram olarak değerlendiren literatürle uyum içindedir (Cabrera ve diğerleri, 2004; Lamb, 2010). Baba katılımının dinamik doğası, babaların ebeveynlik süreçlerindeki rollerini yeniden şekillendiren toplumsal cinsiyet eşitliği ve kadınların iş gücüne katılımı gibi faktörlerle ilişkilendirilebilir (Marsiglio ve diğerleri, 2000; McGill, 2014). BKÖ'nün güvenilirlik çalışması kapsamında hem Cronbach alfa hem de McDonald'ın omega katsayısına bakıldığı bu çalışmada, ölçeğin güvenilir bir ölçme aracı olduğu görülmüştür. Her iki iç tutarlık katsayısının .70'ten büyük olması bu sonucu vermektedir (Nunnally & Bernstein, 1994).

BKM'nin Model Testine İlişkin Tartışma

Bu çalışma kapsamında Kontrol Kimlik Teorisi'ne ve Yapısal Aile Terapisi'ne dayanarak 0-6 yaş çocuğu olan babaların baba katılımı deneyimlerine ilişkin bir model testi geliştirilmiş ve bu test edilmiştir. Çalışmanın karma yöntem kullanılarak ve Türkiye'deki babaların deneyimlerine alan yazındaki kuramların (KKT ve YAT) perspektifi de dahil edilerek geliştirilmesi açısından Türkiye'deki ilk modellerden biri olma özelliğini de taşımaktadır. Öncelikle araştırmanın ilk aşamasında gerçekleştirilen nitel analizin sonucunda babalık rolü ve katılımı ve baba katılımını etkileyen unsurlar gibi temel temalar ortaya çıkmıştır. Görüşmelerden elde edilen bulgular, babaların çocuklarının gelişimine aktif katılım gösterme motivasyonlarını, toplumsal cinsiyet eşitliği konusundaki farkındalıklarını ve iş-aile-yaşam dengesi ile baba katılımı arasındaki ilişkiyi öne çıkarmaktadır. Aynı zamanda, baba katılımını engelleme potansiyeline sahip bireysel ve çevresel faktörler de tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan babaların baba katılımında, iş yeri ve çalışma şartlarının etkisi da ortaya konmuştur. Nitel bulguların ortaya koyduğu bu dinamiklerin daha geniş bir çalışma grubunda istatistiksel olarak test edilmesi amacıyla çalışmanın ikinci aşamasındaki nicel araştırma gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın nicel bulguları doğrultusunda Yapısal Eşitlik Modellemesine dayalı gerçekleştirilen analizler

sonucunda, model desteklenmiş ve baba katılımı değişkeninin aracılık etkisinin anlamlı olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Bu çalışmada test edilen model incelendiğinde, toplumsal cinsiyet eşitliği ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı bir değişken olduğu görülmekte ve bu aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği ve iyi oluş arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı bir değişken olduğu görülmekte ve bu aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. Anne bekçiliği ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı bir değişken olduğu görülmekte ve bu aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. Anne bekçiliği ve iyi oluş arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı bir değişken olduğu görülmekte ve bu aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. İş-aile-yaşam dengesi ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı bir değişken olduğu görülmekte ve bu aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. İş-aile-yaşam dengesi ve iyi oluş arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı bir değişken olduğu görülmekte ve bu aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. İş-aile-yaşam dengesi ve iyi oluş arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı bir değişken olduğu görülmekte ve bu aracılık etkisi istatistiksel olarak anlamlıdır. Bu sonuçlara bakıldığında, baba katılımı değişkeninin modeldeki yordayıcı değişkenler ve sonuç değişkenler arasında tam aracı bir etkiye sahip olduğu görülmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Baba Katılımının Aracılık Rolüne İlişkin Tartışma

Bu araştırma, toplumsal cinsiyet eşitliği ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide baba katılımının aracılık etkisini incelemiş ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur. Bulgulara bakıldığında, baba katılımının aile dinamikleri üzerindeki çok boyutlu etkisinin ve toplumsal cinsiyet eşitliği algısının rolü önemli görünmektedir. Çalışmanın bulguları, baba katılımının yalnızca çocukların gelişimine katkı sağlamakla kalmayıp aynı zamanda evlilik ilişkilerinde de önemli bir belirleyici olduğunu göstermektedir.

Toplumsal cinsiyet eşitliği, babaların çocuklarının bakımına katılımını artıran önemli bir yordayıcı değişken olarak ortaya çıkmıştır. Eşitlikçi bir toplumsal cinsiyet algısına sahip babaların, çocuklarıyla daha fazla etkileşimde bulunma, sorumluluk alma ve erişilebilir olma eğiliminde olduğu söylenebilir. Bu bulgu, alan yazınındaki toplumsal cinsiyet eşitliğinin babaların çocuk bakımı ve gelişimine yönelik katılımını olumlu yönde etkilediğini gösteren çalışmalarla paralellik göstermektedir (Yağan Güder & Ata, 2018; Pleck, 2010). Daha eşitlikçi toplumsal normlara sahip olan babaların, geleneksel erkeklik algılarını sorgulamakta ve ebeveynlik süreçlerinde daha aktif roller üstlenmekte olduğu sonucuna varılabilir. Bu durumun, baba katılımını güçlendiren bir temel oluşturduğu ve aile içi ilişkilerde dengeyi sağladığı söylenebilir.

Araştırma bulguları, baba katılımının evlilik doyumu üzerindeki olumlu etkisini de göstermektedir. Baba katılımının yüksek olduğu durumlarda, eşlerin birbirlerine olan desteklerinin arttığı ve bunun evlilik ilişkisine olumlu bir şekilde yansıdığı söylenebilir. Alan yazınında da evlilik doyumu ile baba-çocuk etkileşiminin kalitesi arasındaki ilişkinin olumlu yönde olduğu görülmektedir (Bernier ve diğerleri, 2014; Eskandari ve diğerleri, 2019; Maimunah ve diğerleri, 2018; Petts & Knoester, 2018). Eşler arasındaki ilişkinin güçlenmesi, yalnızca evlilik doyumunu artırmakla kalmamakta, aynı zamanda ebeveynlik rollerinin daha sağlıklı bir şekilde paylaşılmasına olanak tanımaktadır (Cabrera ve diğerleri, 2007; Maimunah ve diğerleri, 2018; Milkie & Denny, 2014; Petts & Knoester, 2018). Bu bağlamda baba katılımı, sadece çocuk gelişimini desteklemekle kalmayıp çift ilişkilerinde de yapıcı bir etki yaratabilir sonucuna varılabilir. Özellikle, baba katılımının annenin psikolojik yükünü azaltarak, çiftler arasındaki çatışma düzeyini düşürdüğü ve evlilik doyumunu artırdığı alan yazınında belirtilmektedir (Nomaguchi ve diğerleri, 2015; Wang ve diğerleri, 2024). Buradan hareketle, babaların baba katılımına dahil olmaları, evlilik içindeki ilişkinin kalitesine, ev içindeki huzurun tesisine de olumlu bir etki yaratabileceği söylenebilir.

Bu çalışmanın önemli bir katkısı, baba katılımının aracılık etkisini açıklamak için Yapısal Aile Terapisi'ni (Minuchin, 1974) ve Kimlik Kontrol Teorisi'ni (Burke, 1991) temele alıp bu kuramlar çerçevesinde ve nitel görüşmelerden elde edilen bulgular ile baba katılım modelini oluşturmaktır. Baba katılımının, aile içindeki rollerin ve sınırların daha işlevsel bir şekilde düzenlenmesine olanak sağladığı, bu sayede evlilik ilişkilerini güçlendirdiği söylenebilir. Baba katılımı, aile içinde güvenli sınırların oluşmasını sağlamakta ve ebeveynler arasındaki destekleyici ilişkilere zemin hazırlama noktasında önemli bir değişken olarak ifade edilebilir. Minuchin'e (1974) göre de babanın aile içindeki işlevsel rolünü yerine getirmesi, aile üyeleri arasındaki ilişkileri olumlu yönde etkileyebilir ve evlilik doyumunu artırabilir. Bu sonucun da alan yazını ile paralellik gösterdiği görülmektedir.

Kimlik Kontrol Teorisi bağlamında ise, babaların toplumsal cinsiyet eşitliği algısı ve baba katılımı düzeyleri, bireyin kimlik standardını şekillendiren önemli unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Baba katılımı, bireyin kimlik standardına uygun davranışlar sergileme çabasını yansıtarak, toplumsal cinsiyet eşitliği ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi anlamlı bir şekilde aracılık etmektedir. Burke'nin (1991) modeline göre, bireylerin kimlik standartlarına ulaşma çabası, sosyal çevreden gelen geri bildirimler ve bireyin kendi rol algısıyla şekillenmektedir. Baba katılımının yüksek olduğu ailelerde, babaların çocuklarına ve eşlerine yönelik sorumluluklarını yerine getirme düzeyi, bu kimlik standardının bir göstergesi olarak ortaya çıkabilir. Sonucun da alan yazını ile örtüşmesi doğaldır (Adamsons & Pasley, 2016; Henley & Pasley, 2005).

Araştırma bulgusu, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının, baba katılımını artırarak evlilik doyumunu olumlu yönde etkilediğini göstermektedir. Toplumsal cinsiyet eşitliğini benimseyen babalar, çocuklarının bakımında daha aktif rol almakta ve bu süreç, eşler arasında daha dengeli bir iş birliği ve daha yüksek bir evlilik doyumu ile sonuçlanabilmektedir. Evlilik doyumunun artması, çiftler arasında sağlıklı bir iletişim ve uyum ortamı oluşturabilir, bu da aile içi dinamiklerin genel işleyişine katkı sağlayabilir. Sonuç olarak, bu çalışma, baba katılımının evlilik ilişkileri üzerindeki olumlu etkisini

anlamak için önemli bir çerçeve sunmaktadır ve toplumsal cinsiyet eşitliği algısının, baba katılımını artırarak evlilik doyumu üzerinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir. Çalışmanın bulguları 12. Kalkınma Planı'nda (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023) belirtilen aile yapısını güçlendirme ve toplumsal cinsiyet eşitliğini hedefleyen vizyonu ile de uyusmaktadır. Baba katılımının aile içi rollerde dengeyi sağlayan bir araç olarak işlev gördüğü ve toplumsal cinsiyet eşitliği ile evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi güçlendiren bir dinamik olduğu görülmekte ve eşitlikçi politikalara ihtiyacın da altını çizmektedir.

Toplumsal Cinsiyet Eşitliği ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Baba Katılımının Aracılık Rolüne İlişkin Tartışma

Bu araştırma, toplumsal cinsiyet eşitliği ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide baba katılımının aracılık etkisini incelemiş ve bu ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu tespit etmiştir. Araştırma bulguları, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının yüksek olduğu bireylerin baba katılımı düzeylerinin daha yüksek olduğunu ve bu durumun, babaların psikolojik iyi oluş düzeylerini de olumlu yönde etkilediğini göstermiştir. Bu bulgu, alan yazınındaki toplumsal cinsiyet eşitliği algısının aile içindeki rol paylaşımına ve ebeveynlik davranışlarına etkisini vurgulayan çalışmalarla uyumlu görünmektedir (Pleck, 2010; Yağan Güder & Ata, 2018). Özellikle, toplumsal cinsiyet eşitliğine sahip babaların çocuklarıyla olan ilişkilerinde daha aktif bir rol aldıkları ve bu katılımın onların yaşam tatmini ve psikolojik iyi oluş düzeylerini artırdığı görülmektedir. Araştırmalar da bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerinin yaşamları boyunca sosyal bağla ve ilişkilerle belirlendiğini göstermektedir (Ulusal Araştırma Konseyi [*National Research Council*], 2014). Bu bağlamda baba katılımı gibi sosyal rollerin bireyin yaşamında nasıl anlam kazandığı, kişinin iyi oluş seviyesini belirleyebilir. Örneğin, baba katılımı hem olumlu duygusal deneyimlere yol açarak hem de yaşam doyumu algısını artırarak bireyin iyi oluş seviyesini yükseltebilir (Diener ve diğerleri, 1985; Pressman ve diğerleri, 2019).

Bulgular, toplumsal cinsiyet eşitliği ile iyi oluş arasındaki doğrudan ilişkinin anlamlılığının, baba katılımı aracılığıyla tam bir aracılık ilişkisi ile açıklandığını göstermiştir. Bu durum, baba katılımının, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının iyi oluş üzerindeki etkisini şekillendiren bir kanal olarak işlev gördüğünü göstermektedir. Bu bulgu, Burke'nin (1991) Kimlik Kontrol Teorisi'nde bireylerin davranışlarının toplumsal ve çevresel girdilerle şekillendiğini öne süren yaklaşımıyla tutarlıdır. Toplumsal cinsiyet eşitliği algısı yüksek olan bireyler, baba katılımı aracılığıyla kimlik standartlarına daha kolay ulaşabilmektedir. Bu durumun, onların psikolojik iyi oluş düzeylerini desteklediği söylenebilmektedir. Baba katılımının bu bağlamdaki tam aracılık etkisi, ebeveynlik kimliğinin toplumsal beklentilerle uyumunun önemini vurgulamaktadır.

Baba katılımı ve iyi oluş arasındaki anlamlı pozitif ilişki, babaların aktif ebeveynlik rollerini yerine getirmelerinin psikolojik iyilik halleri üzerinde olumlu bir etkiye sahip olduğunu göstermektedir. Bu bulgu, baba katılımının çocuk gelişimi üzerindeki olumlu etkilerinin yanı sıra, babaların kendi öznel iyilik hallerini de artırdığına dikkat çeken çalışmalarla örtüşmektedir (Lamb, 2010; Padilla-Walker ve diğerleri, 2016). Babanın çocuğun yaşamına dahil olması, babanın yalnızca aile içindeki işlevselliğini artırmakla kalmaz, aynı zamanda kendi yaşam doyumunu ve mutluluğunu da yükseltebilmektedir (Buswell ve diğerleri, 2012; Kocayörük & Sümer, 2009). Baba katılımının bu çok yönlü etkisi, Yapısal Aile Terapisi'nin (Minuchin, 1974) aile sistemindeki rollerin ve sınırların işlevsel olmasının bireylerin psikolojik sağlıkları üzerindeki önemine dair savlarıyla paralellik göstermektedir.

Araştırma bulgularının özellikle Türkiye bağlamında ele alınması, kültürel faktörlerin baba katılımına etkisini anlamak açısından önemlidir. Türkiye'deki geleneksel toplumsal cinsiyet rolleri, babaların çocuk bakımında daha az sorumluluk üstlenmesine neden olabilirken, toplumsal cinsiyet eşitliği algısının yaygınlaşması, bu durumun dönüşümünde önemli bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, baba katılımının, toplumsal

cinsiyet eşitliği algısının etkisiyle artırılmasının hem babaların hem de aile dinamiklerinin olumlu yönde gelişmesine katkı sağladığı söylenebilir.

İş-Aile-Yaşam Dengesi ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Baba Katılımının Aracılık Rolüne İlişkin Tartışma

Bu çalışmada, 0-6 yaş çocuğu olan babaların iş-aile-yaşam dengesi ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide baba katılımının aracı rolü incelenmiştir. Analiz sonuçları, baba katılımının bu ilişkilerde istatistiksel olarak anlamlı bir aracı değişken olduğunu göstermektedir. Baba katılımı, iş-aile-yaşam dengesi ve evlilik doyumu arasındaki pozitif ilişkiyi güçlendiren bir mekanizma olarak rol oynamaktadır. Ayrıca, baba katılımının toplumsal cinsiyet eşitliği algısıyla evlilik doyumu arasındaki ilişkide de tam aracılık sağladığı belirlenmiştir. Bu bulgular, baba katılımının hem bireysel hem de aile düzeyindeki olumlu sonuçların elde edilmesinde kritik bir bileşen olduğunu ortaya koymaktadır. Alan yazınında iş-aile-yaşam dengesinin baba katılımı üzerindeki etkisinin vurgulandığı çalışmalar, bu ilişkinin doğrudan ve dolaylı etkilerini desteklemektedir (Greenhaus & Allen, 2011). İş-aile-yaşam dengesi yüksek olan bireylerin, profesyonel sorumluluklarını etkin bir şekilde yönetebildikleri ve bu nedenle aile içi ilişkilere daha fazla zaman ve enerji ayırabildikleri bilinmektedir. Bu bağlamda, iş-aile-yaşam dengesi, baba katılımını artırıcı bir faktör olarak işlev görmektedir. Çalışmanın bulguları, iş-aile-yaşam dengesinin baba katılımını pozitif yönde etkilediğini ve baba katılımının bu denge ile evlilik doyumu arasında bir geçiş mekanizması sağladığını ortaya koymaktadır.

Kimlik Kontrol Teorisi (Burke, 1991) perspektifinden değerlendirildiğinde, babalar iş-aile-yaşam dengelerini sağlayarak baba kimliklerini daha etkin bir şekilde ortaya koyabilmekte ve bu kimlik standardına ulaşma çabası, baba katılımının niteliğini ve niceliğini artırmaktadır (Henley & Pasley, 2005). Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği gibi değişkenlerle desteklenen bir iş-aile-yaşam dengesi, babaların hem işte hem de evde dengeli bir rol üstlenmesine olanak tanımaktadır (McLaughlin & Muldoon, 2014; Parung &

Ferreira, 2017). Babaların katılımına hem pozitif baba kimliğinin oluşumu hem de iş yaşam dengesinin oluşması olumlu katkılar sağlayabilir.

Baba katılımının evlilik doyumu üzerindeki etkisi, alan yazınında geniş bir şekilde ele alınmış ve eşler arasındaki duygusal bağlılık, iletişim ve iş birliği süreçlerine olumlu katkı sağladığı ifade edilmiştir (Cummings ve diğerleri, 2010; Milkie & Denny, 2014). Baba katılımının yüksek olduğu ailelerde, eşler arasındaki sorumluluk paylaşımının daha dengeli bir şekilde gerçekleştiği, bu durumun annenin üzerindeki bakım yükünü azalttığı ve annenin evlilik ilişkisine daha fazla katkı sağlayabildiği söylenebilir. Çalışmanın bulguları, baba katılımının evlilik doyumunu artırıcı bir mekanizma olarak işlev gördüğünü desteklemektedir. Bununla birlikte, Yapısal Aile Teorisi (Minuchin, 1974) perspektifinden, babanın aile içindeki işlevsel rollerini yerine getirmesi, aile sistemindeki diğer bireylerin – özellikle annenin – iyi oluşunu desteklemektedir. Baba katılımının evlilik doyumu üzerindeki aracılık etkisi, bu teorik çerçeveye tutarlıdır ve aile sisteminin genel işleyişine katkıda bulunan dinamiklerin önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmada iş-aile-yaşam dengesi ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide baba katılımının tam aracı rolü, bu iki değişken arasındaki ilişkinin büyük ölçüde baba katılımına bağlı olduğunu göstermektedir. Baba katılımının, hem iş-aile-yaşam dengesinden kaynaklanan olumlu etkilerin evlilik doyumuna taşınmasında bir geçiş noktası oluşturduğu hem de bu etkileri güçlendirdiği söylenebilir. Baba katılımı, evlilik doyumunu artıran kritik bir değişken olarak, eşlerin birbirlerine karşı daha destekleyici, iş birliğine dayalı ve anlayışlı bir ilişki geliştirmelerine olanak sağlaması muhtemeldir.

İş-Aile-Yaşam Dengesi ve İyi Oluş Arasındaki İlişkide Baba Katılımının Aracılık Rolüne İlişkin Tartışma

Baba katılımının, iş-aile-yaşam dengesi ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide tam aracı rolüne sahip olduğu bulgusu, güncel aile dinamiklerini anlamak açısından önemli çıkarımlar sunmaktadır. İş-aile-yaşam dengesi, bireylerin profesyonel sorumlulukları ile

aile içi yükümlülükleri arasındaki uyumu ifade ederken, bu dengenin sağlanmasının bireylerin baba katılım düzeylerini artırdığı ve bu katılımın da psikolojik iyi oluşu olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Bu bulgu hem alan yazınındaki teorik yaklaşımlar hem de pratik uygulamalar açısından çeşitli açılardan tartışılabilir.

Çalışma bulguları, iş-aile-yaşam dengesi yüksek olan bireylerin baba katılım düzeylerinin de yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Bu ilişki, babaların zaman ve enerji kaynaklarını daha etkin kullanabilmeleriyle açıklanabilir. İş-aile dengesi kurabilen bireyler hem iş ortamında hem de aile yaşamında sorumluluklarını dengeleyerek çocuklarıyla daha anlamlı etkileşimlere girebilirler. Bu durum, baba-çocuk bağına güçlendirdiği gibi babaların ebeveynlik rollerini daha etkin bir şekilde yerine getirmelerine olanak tanır. Alan yazınında, iş-aile yaşam dengesinin ebeveynlik rollerine etkisi üzerine yapılan çalışmalarda benzer sonuçlara ulaşılmıştır. Özellikle, esnek çalışma saatleri, iş yerinde aile dostu politikaların uygulanması ve iş-aile çatışmalarının azaltılması gibi faktörlerin baba katılımını artırdığı bilinmektedir (Greenhaus & Allen, 2011). Bu bağlamda, iş-aile-yaşam dengesi, sadece bireylerin iş performansını değil, aynı zamanda aile içindeki işlevselliğini de artıran kritik bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Milkie vd. (2010) de iş aile yaşam dengesinin iyi oluş ile ilişkisini vurgulamaktadır.

Baba katılımının, bireylerin psikolojik iyi oluşu üzerindeki etkisi, babaların aile içinde anlamlı bir rol üstlenmelerinin yarattığı pozitif duygusal etkilerle açıklanabilir. Babaların çocuklarıyla kurdukları etkileşim, yalnızca çocukların psikososyal gelişimlerini desteklemekle kalmaz, aynı zamanda babaların da kendilerini daha tatmin olmuş, işlevsel ve anlamlı hissetmelerine katkıda bulunur (Buswell ve diğerleri, 2012; Padilla-Walker ve diğerleri, 2016). Bu bulgu, babalık rollerinin sadece çocukların değil, ebeveynlerin de iyi oluşuna katkıda bulunduğunu gösteren önceki çalışmalarla uyumludur (Lamb, 2010; Pleck, 2010).

Baba katılımı, babaların özgüvenini ve benlik algısını olumlu yönde etkileyerek, babaların kimlik standardını güçlendirir. Özellikle, Kimlik Kontrol Teorisi (Burke, 1991)

çerçevesinde değerlendirildiğinde, babaların baba katılımı yoluyla kimlik standartlarına ulaşmaları, psikolojik iyi oluşlarını artıran bir faktör olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, baba katılımının, psikolojik iyi oluş üzerindeki bu pozitif etkisi, babalık rolünün bireyler için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha ortaya koymaktadır.

Bulgular, baba katılımının iş-aile-yaşam dengesi ve psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkide tam aracı rol oynadığını göstermektedir. Bu durum, iş-aile-yaşam dengesi yüksek olan bireylerin doğrudan psikolojik iyi oluşlarının artmadığını, bu ilişkinin baba katılımı yoluyla gerçekleştiği söylenebilir. Başka bir deyişle, iş-aile yaşam dengesi tek başına iyi oluşu artırmakta yeterli değildir; bu denge, baba katılımını teşvik ederek bireylerin psikolojik iyi oluşunu olumlu yönde etkilemektedir.

Bu bulgu, iş-aile dengesi politikalarının sadece bireysel faydalar sağlamakla kalmayıp, aile içindeki ilişkileri de dönüştürdüğünü göstermektedir. Baba katılımının aracı rolü, aile içi bağları güçlendiren ve ebeveynlik rollerinin daha eşit bir şekilde paylaşılmasını teşvik eden stratejilerin geliştirilmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Örneğin, esnek çalışma saatleri veya aile dostu iş yerleri gibi uygulamalar, babaların aile içinde daha aktif roller üstlenmelerini sağlayarak hem ebeveynlerin hem de çocukların yaşam kalitesini artırabilir.

Anne Bekçiliği ve Evlilik Doyumu Arasındaki İlişkide Baba Katılımının Aracılık Rolüne İlişkin Tartışma

Bu çalışma, baba katılımının, anne bekçiliği ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide tam aracı rol oynadığını göstermiştir. Bulgular, anne bekçiliği düzeylerinin yüksek olduğu durumlarda babaların baba katılımı ve evlilik doyumu düzeylerinin düşük olduğunu ve bu ilişkinin negatif yönde anlamlı olduğunu ortaya koymaktadır. Aynı zamanda, baba katılımı ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Bu bulgular, baba katılımının, anne bekçiliğinin evlilik doyumu üzerindeki

etkisini önemli ölçüde hafifletebildiğini ve bu bağlamda kritik bir aracılık rolü üstlendiğini göstermektedir.

Anne bekçiliği, annenin çocuk bakımına yönelik esnek olmayan tutumlarının ve standartlarının, babanın bu süreçteki rolünü kısıtladığı bir durum olarak tanımlanabilir (Hawkins & Dollahite, 1997; Allen & Hawkins, 1999). Bu çalışma, anne bekçiliği yüksek olan durumlarda babaların katılım düzeyinin azaldığını göstermiştir. Özellikle Kimlik Kontrol Teorisi (Burke, 1991) bağlamında değerlendirildiğinde, babaların çevreden aldıkları olumsuz geri bildirimlerin kimlik standardı ile gerçeklik arasındaki farkı artırdığı, bu durumun babaların davranışlarını uyarlamalarını ve baba kimliklerini sürdürmelerini zorlaştırdığı söylenebilir. Bu durum, babanın hem çocuk gelişiminde hem de aile içindeki diğer rollerde etkin bir şekilde yer almasını engelleyebilir (Smith-Lovin & Robinson, 2006). Anne bekçiliği, annenin çocuğun bakımına yönelik tutum ve davranışlarının, babanın katılımını engelleyen bir yapı oluşturduğunu göstermektedir (Aydın & Akgöz Aktaş, 2017; Ebeoğlu Duman & Akgöz Aktaş, 2021; Fagan & Barnett, 2003; Hawkins & Dollahite, 1997).

Bulgular, anne bekçiliği düzeyi yüksek olan ailelerde baba katılımının azaldığını doğrulamaktadır. Bu durum, annenin çocuğun bakımına dair esnek olmayan standartları veya kontrol edici tutumları nedeniyle babanın kendisini dışlanmış hissetmesine ve katılımını azaltmasına neden olabilir. Ayrıca, Kimlik Kontrol Teorisi (Burke, 1991) bağlamında, babaların sosyal çevrelerinden (eşlerinden) aldıkları olumsuz geri bildirimlerin kimlik standardı ile gerçeklik arasında bir boşluk oluşturduğu ve bu durumun babaların davranışlarını uyarlamalarını zorlaştırdığı söylenebilir.

Baba katılımının evlilik doyumunu artırdığına dair bulgular, alan yazınındaki birçok çalışmayla tutarlıdır. Cabrera ve diğerleri (2007), babaların eşleriyle destekleyici bir ilişkiye sahip olmalarının baba-çocuk etkileşimini olumlu yönde etkilediğini ve bu durumun evlilik doyumunu artırdığını ifade etmiştir. Benzer şekilde, yüksek baba katılımının, annelerin stres düzeylerini azalttığı, kendilerine daha fazla zaman ayırabilmelerini sağladığı ve

dolayısıyla evlilik doyumunu artırdığı bilinmektedir (Milkie & Denny, 2014). Ayrıca, Tikotzky vd. (2015), baba katılımının annelerin iyi oluşuna doğrudan katkı sağladığını belirtmektedir. Babaların aktif katılım gösterdiği ailelerde, eşler arasındaki bağların daha güçlü olduğu ve iletişim kalitesinin arttığı görülmektedir (Cummings ve diğerleri, 2010).

Bu çalışmanın en önemli bulgularından biri, baba katılımının anne bekçiliği ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide tam aracı rol oynamasıdır. Bu, anne bekçiliğinin evlilik doyumu üzerindeki negatif etkisinin baba katılımıyla hafifletilebildiğini göstermektedir. Yapısal Aile Terapisi (Minuchin, 1974), aile içindeki rollerin ve sınırların net olmasının bireylerin psikolojik sağlığı ve aile işlevselliği açısından kritik olduğunu belirtmektedir. Anne bekçiliği, babanın aile içindeki rolünü ve sorumluluklarını yerine getirmesini engelleyerek hem baba-çocuk ilişkisini hem de evlilik doyumunu olumsuz etkileyebilir (Altenburger & Schoppe-Sullivan, 2021; Malt-Kalt, 2024). Ancak baba katılımı, bu dinamikleri yeniden düzenleyerek aile içindeki sınırları ve rolleri daha işlevsel hale getirebilir (Altenburger & Schoppe-Sullivan, 2021; Stevenson ve diğerleri, 2014). Sonuç olarak, baba katılımının evlilik doyumu üzerindeki olumlu etkisinin anlamlı olduğu ortaya konmuştur. Babaların çocukların gelişim sürecine aktif katılımı, eşler arasında iş birliğini güçlendirerek daha dengeli ve tatmin edici bir ilişki dinamiği yaratabilir.

Anne Bekçiliği ve Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Baba Katılımının Aracılık Rolüne İlişkin Tartışma

Araştırma bulguları, baba katılımının anne bekçiliği ile babaların psikolojik iyi oluş düzeyleri arasındaki ilişkide tam aracı bir role sahip olduğunu ortaya koymaktadır. Anne bekçiliği düzeylerinin yüksek olduğu durumlarda, babaların baba katılımı düzeylerinin düştüğü ve buna bağlı olarak iyi oluş düzeylerinin de olumsuz etkilendiği görülmektedir. Bu ilişki negatif yönde anlamlıdır ve anne bekçiliği, baba katılımını kısıtlayarak babaların hem çocuklarıyla olan bağlarını hem de genel psikolojik iyi oluşlarını olumsuz yönde etkiliyor olabilir.

Bu bulgular, anne bekçiliğinin baba katılımına yönelik sınırlayıcı bir mekanizma olarak işlev gördüğünü desteklemektedir. Alan yazınında anne bekçiliği, annenin bilinçli veya bilinçsiz bir şekilde babanın çocuk bakımına dahil olmasını engelleyen tutum ve davranışlar bütünü olarak tanımlanmaktadır (Allen & Hawkins, 1999; Puhlman & Pasley, 2013). Bu durum, baba-çocuk ilişkisinin derinleşmesini engelleyerek, babaların ebeveynlik rollerini yerine getirme kapasitelerini sınırlandırmaktadır. Baba katılımındaki bu düşüş, babaların anlamlı ebeveynlik deneyimlerinden mahrum kalmasına, dolayısıyla da psikolojik iyi oluşlarının olumsuz etkilenmesine yol açabilmektedir. Bu araştırmanın bulgularına göre, baba katılımı, anne bekçiliğinin babaların psikolojik iyi oluşu üzerindeki negatif etkisini azaltarak önemli bir tampon görevi görmektedir. Bu durum, özellikle Yapısal Aile Terapisi (Minuchin, 1974) çerçevesinde değerlendirildiğinde daha anlamlı hale gelmektedir. Minuchin, ailenin bir sistem olarak işlediğini ve ebeveynler arası ilişkilerin aile içi dengeleri etkilediğini savunmaktadır. Baba katılımı, sadece çocuğun değil, annenin üzerindeki bakım yükünü hafifletmekte ve ebeveynlik stresini azaltmaktadır (Cabrera ve diğerleri, 2007). Babaların ev işlerine ve çocuk bakımına katılımı, annelerin evlilik doyumlarını artırmakta ve çiftlerin daha sağlıklı bir iletişim geliştirmelerine olanak sağlamaktadır (Lewin ve diğerleri., 2015; Rosenberg & Wilcox, 2006). Bu da dolaylı olarak babaların evlilik doyumunu artırabilir ve genel psikolojik iyi oluşlarını destekleyebilir. Ancak bu çalışmanın ilişkisel modelde gerçekleştirildiği göz önüne alındığında bu konuda kesin bir görüşe varılabilmesi için nedensel çalışmalara ihtiyaç vardır.

Baba katılımının bu ilişkide tam aracı rol oynaması, babaların çocuklarıyla ilişkilerinin hem kendi iyi oluşları hem de aile sisteminin genel işleyişi üzerindeki kritik etkisini vurgulamaktadır. Alan yazınında, baba katılımının yüksek olduğu durumlarda babaların kendilerini daha anlamlı hissettikleri, özgüvenlerinin arttığı ve aile içindeki rollerini daha iyi bir şekilde yerine getirdikleri belirtilmektedir (Lamb, 2010; Pleck, 2010). Bu bağlamda, baba katılımı hem bireysel hem de ailesel boyutta olumlu sonuçlar doğurabilecek bir araç olarak değerlendirilmektedir.

Araştırma bulguları ayrıca KKT bağlamında anlam kazanmaktadır. KKT'ye göre, bireyler kendi rollerine dair kimlik standartlarını çevreden gelen girdilerle karşılaştırmakta ve bu standartlara ulaşma çabası içinde davranışlarını düzenlemektedir (Burke, 1991). Anne bekçiliği, babaların bu kimlik standartlarını gerçekleştirme sürecini engelleyen bir faktör olarak işlev görebilir. Örneğin, babalar çocuklarının bakımına daha fazla katılmayı istemelerine rağmen, annenin müdahaleci veya sınırlayıcı tutumları bu isteği baskılayabilir. Bu durum, babanın kimlik standardı ile gerçeklik arasında bir uyumsuzluk yaratarak, babaların kendilerini yetersiz hissetmelerine ve dolayısıyla psikolojik iyi oluşlarının düşmesine yol açabilir.

Bölüm 5

Sonuç ve Öneriler

Bu bölümde araştırma bulguları doğrultusunda elde edilen sonuçlar ve elde edilmiş sonuçlardan yola çıkarak gerek araştırmacılara gerekse uygulamacılara ve politika yapıcılara yönelik öneriler yer almaktadır.

Sonuçlar

Bu çalışma, 0-6 yaş arasında çocuğu olan babaların baba katılım düzeylerinin toplumsal cinsiyet eşitliği, iş-aile-yaşam dengesi, anne bekkiliği, evlilik doyumu ve iyi oluş değişkenleri ile arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır:

Öncelikle, 0-6 yaş arası çocuğu olan babaların baba katılım düzeylerini ölçmek amacıyla geliştirilen BKÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Bu kapsamda, kapsam geçerliği, yapı geçerliği ve ölçüt bağlantılı geçerlik analizlerinin yanı sıra; güvenilirlik çalışmaları için iç tutarlık katsayısı ve test-tekrar test analizi gerçekleştirilmiştir. Yapılan analizler sonucunda, geliştirilen BKÖ'nün erişilebilirlik, sorumluluk ve etkileşim olmak üzere üç boyuttan oluştuğu ve geçerli ve güvenilir ölçümler sunduğu belirlenmiştir.

Baba katılımın toplumsal cinsiyet eşitliği ve evlilik doyumu değişkenleri ile olan ilişkisinin istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığı incelenmiştir. Bu kapsamda, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmış ve aradaki ilişki aracılık analizi ile de değerlendirilmiştir. Bulgular, baba katılımının toplumsal cinsiyet eşitliği ve evlilik doyumu arasındaki ilişkinin istatistiksel olarak anlamlı olduğunu göstermiştir ($p<.01$). Ayrıca, baba katılımının bu ilişkide tam aracılık rolü oynadığı belirlenmiştir.

Baba katılımın toplumsal cinsiyet eşitliği ve iyi oluş arasındaki ilişkisi istatistiksel olarak incelenmiştir. Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı değerlendirilmiş ve aracılık analizi uygulanmıştır. Bulgular, baba katılımın toplumsal cinsiyet eşitliği ve iyi oluş

arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu ortaya koymuştur ($p<.01$) ve bu ilişkide tam aracılık rolü oynadığı belirlenmiştir.

Baba katılımın anne bekçiliği ve evlilik doyumu ile olan ilişkisi incelenmiş, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanarak aracılık analizi uygulanmıştır. Bulgular, baba katılımının anne bekçiliği ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi olduğunu ($p<.01$) ve bu ilişkide tam aracılık rolü oynadığını göstermiştir.

Baba katılımın anne bekçiliği ve iyi oluş arasındaki ilişki incelenmiş, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı ve aracılık analizi uygulanmıştır. Bulgular, baba katılımın anne bekçiliği ve iyi oluş arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu ($p<.01$) ve bu ilişkide tam aracılık rolü oynadığını ortaya koymuştur.

Baba katılımın iş-aile-yaşam dengesi ve evlilik doyumu arasındaki ilişkisi incelenmiş, Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı ve aracılık analizi uygulanmıştır. Bulgular, baba katılımın iş-aile-yaşam dengesi ve evlilik doyumu arasındaki ilişkide istatistiksel olarak anlamlı bir etkisinin olduğunu ($p<.01$) ve bu ilişkide tam aracılık rolü oynadığını ortaya koymuştur.

Baba katılımı ve iş-aile-yaşam dengesi ile iyi oluş değişkenleri arasındaki ilişkinin istatistiksel açıdan anlamlılığı incelenmiştir. Bu test için Pearson Momentler Çarpımı korelasyon katsayısı değerlendirilmiştir. Ayrıca, aradaki ilişki aracılık analizi ile de incelenmiştir. Araştırmanın bulgularına göre, baba katılımının iş-aile-yaşam dengesi ve iyi oluş arasındaki ilişki istatistiksel olarak anlamlıdır ($p<.01$). Baba katılımı, iş-aile-yaşam dengesi ve iyi oluş arasındaki ilişkide tam aracılık rolüne sahiptir. Bu sonuçlar, baba katılımının aile içindeki dinamikleri ve iyi oluşu nasıl etkilediğini anlamaya yönelik önemli bulgular sunmaktadır. Araştırmanın bulguları, baba katılımının toplumsal cinsiyet eşitliği, evlilik doyumu ve iyi oluş üzerindeki kritik rolünü vurgulamaktadır.

Öneriler

Bu bölümde çalışma bulgularına ve sonuçlarına göre babaların baba katılımı ve ebeveynlik eğitimlerine yönelik birçok öneri sunulmuştur. Bu öneriler araştırmacılara, alan uygulayıcılarına ve politika yapıcılara yönelik aşağıdaki başlıklara göre sıralanmıştır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu çalışma kapsamında 0-6 yaş çocuğu olan babaların baba katılım düzeylerini ölçmek için BKÖ'nün psikometrik özellikleri incelenmiştir. Gelecekteki çalışmalarda bu ölçek kullanılarak babaların baba katılımı düzeylerinin tespiti yapılabilir. Bu ölçme aracındaki bulgulara göre de baba katılımına yönelik belirlenecek bir ihtiyaç analizine göre müdahale programları ya da psikoeğitim programları geliştirilebilir.

Bu çalışmada belirlenen değişkenlerin hem model hem de nitel çalışma sonucu elde edilmesinden dolayı demografik değişkenler modele dahil edilmemiş ancak gelecek çalışmalar sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, çocuk sayısı gibi değişkenleri de inceleyebilir. Bu çalışma kapsamında KKT ve Yapısal Aile Teorisi perspektifine dayalı yürütülen karma yöntemler çalışması sonucu geliştirilen Baba Katılım Modeli baz alınarak bir psikoeğitim ya da müdahale programını geliştirmek üzere deneysel çalışmalar yapılabilir. Özellikle baba katılımının üç boyutu olan sorumluluk, erişilebilirlik ve etkileşim boyutları dikkate alınarak bir deneysel çalışmalar yürütülmesi ve etkililiğinin sınanması gerçekleştirilebilir. Çalışmada sadece babaların görüşleri alınmış ve onlardan veri toplanmıştır. Bu bağlamda, annelerin de sürece dahil edildiği ve onların da görüşlerinin olduğu bir veri üzerinde modelin geçerlik çalışmaları yapılabilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

Babaların çocuk bakımına katılımı, yalnızca çocukların gelişimine katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda babaların kimliklerini anlamlandırmaları ve toplumda daha aktif bir ebeveyn rolü üstlenmeleri açısından da önemlidir (Lamb, 2010). Ancak, toplumsal cinsiyet rolleri ve geleneksel değerler nedeniyle babaların çocuk bakımına katılımı genellikle sınırlıdır

(Connell, 1995). Toplumsal cinsiyet eşitliğini teşvik etmek, babaların çocuk bakımı ve ebeveynlikte daha etkin rol alabilmesi için kritik bir adımdır (Bonney ve diğerleri, 1999). Psikoeğitim programları, toplumsal cinsiyet eşitliği, annenin konumu ve iş-aile yaşam dengesi gibi konulara odaklanarak babaların hem kendilerini hem de aile içindeki rollerini daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir. Bu programlar, babaların çocuk gelişimindeki rollerini anlamalarını sağlarken, aynı zamanda geleneksel toplumsal cinsiyet rollerinin sorgulanmasını ve daha eşitlikçi bir aile yapısının teşvik edilmesini destekler. Örneğin, anne bekçiliği kavramının farkındalığını artırmak, babaların daha aktif bir şekilde çocuk bakımına katılımını teşvik edebilir. Ayrıca, iş-aile yaşam dengesi gibi konuların ele alınması, babaların çalışma yaşamlarının çocuklarıyla olan ilişkilerini olumsuz yönde etkilemesini önlemeye yardımcı olabilir. Babaların çocuk bakımına daha fazla zaman ayırmalarına olanak tanıyan stratejiler sunulması hem aile dinamiklerini hem de bireysel psikolojik iyi oluşu olumlu yönde etkileyebilir.

Baba katılımı, yalnızca çocukların gelişimi için değil, aynı zamanda evlilik ilişkileri için de kritik bir öneme sahiptir. Araştırmalar, baba katılımının evlilik doyumunu artırdığını, çiftler arasındaki iş birliği ve iletişim düzeylerini yükselttiğini göstermektedir (Cabrera ve diğerleri, 2011). Evlilik ve aile terapilerinde, babaların eşleriyle ortak sorumluluklar üstlenmesi, baba-çocuk etkileşimlerini artırması ve eşler arasındaki ilişkiyi güçlendirmesi için özel stratejiler geliştirilebilir. Bu terapilerde, babaların çocuk bakımına dahil olmalarının yalnızca çocuklar için değil, eşleri için de bir destek mekanizması oluşturduğu vurgulanabilir. Özellikle annelerin üzerindeki bakım yükünü hafifletmek, evlilik ilişkilerinde daha sağlıklı bir dinamik yaratabilir. Bununla birlikte, anne bekçiliği gibi faktörlerin baba katılımını sınırladığı durumlar, terapilerde ele alınabilir ve çiftlerin bu konuda daha iş birliği odaklı bir yaklaşım benimsemeleri sağlanabilir (Allen & Hawkins, 1999). Ayrıca, aile terapileri sırasında babalara, çocuklarının hayatında aktif bir şekilde yer almanın sadece çocuk gelişimini değil, kendi evlilik doyumlarını da artırdığına dair farkındalık kazandırılabilir. Terapilerde

kullanılacak yapılandırılmış müdahale programları, babaların aile içindeki rolleri konusunda daha bilinçli olmalarına yardımcı olabilir.

Babaların psikolojik iyi oluşu, çocuklarıyla ve eşleriyle olan ilişkilerini doğrudan etkiler. Psikolojik olarak iyi durumda olmayan babaların baba katılımı konusunda düşük motivasyon sergiledikleri ve bunun da aile dinamiklerini olumsuz etkilediği bilinmektedir (Shafer & Renick, 2020). Babaların psikolojik iyilik halini desteklemek için bireysel ve grup terapileri, onların içsel süreçlerini anlamalarına ve aile içindeki rollerini güçlendirmelerine yardımcı olabilir. Kimlik çalışmaları, babaların kendi babalık rollerini anlamlandırmalarına ve toplumsal beklentilerle kişisel değerleri arasında bir denge kurmalarına olanak tanır (Burke, 1991). Psikoeğitim programları, babaların diğer babalarla deneyimlerini paylaşmalarına olanak tanıyarak sosyal destek mekanizmalarını güçlendirebilir (Park ve diğerleri, 2020). Buradan hareketle, anneler için de düzenlenecek farkındalık eğitimleri, baba katılımını artırmayı hedefleyen bir diğer önemli adım olabilir. Anne bekçiliği, babaların çocuk bakımı konusundaki çabalarını engelleyen önemli bir faktördür (Hawkins & Dollahite, 1997). Annelerin bu konuda bilinçlendirilmesi, ebeveynler arası iş birliğini artırabilir ve baba katılımını teşvik edebilir (Fagan & Barnett, 2003). Ebeveynler arası iş birliği çalışmaları, çiftlerin birbirlerini daha iyi anlamalarına ve ortak sorumluluklar üstlenmelerine yardımcı olabilir.

Babaların iş ve aile yaşamını dengede tutma becerileri, baba katılımını etkileyen kritik bir faktördür. İş ve aile yaşamı arasında denge kuramayan babaların çocuklarıyla kaliteli zaman geçirme oranlarının düştüğü ve bunun da baba-çocuk ilişkisinde zayıflamaya neden olduğu görülmektedir (Frone, 2003). İş-aile dengesi kurabilmek için psikolojik danışma desteği, babaların hem iş hem de aile yaşamlarındaki sorumluluklarını etkili bir şekilde yerine getirebilmelerine yardımcı olabilir. Bu danışmanlık sürecinde, babalara zaman yönetimi teknikleri öğretilerek, çocuklarıyla daha fazla zaman geçirmeleri teşvik edilebilir. Ayrıca, stres yönetimi becerilerinin geliştirilmesi, babaların aile içindeki rollerini daha sağlıklı bir şekilde yerine getirmelerine olanak tanıyabilir. İnsan kaynakları uzmanları, babalara yönelik eşitlikçi ve eşebeveynlik temelli bir perspektif ile baba katılımını teşvik edebilir. Örneğin, babaların iş

yüklerini daha iyi yönetebilmeleri için esnek çalışma saatleri veya uzaktan çalışma gibi stratejiler önerilebilir. Bunun yanı sıra, iş-aile dengesi danışmanlığı, toplumsal cinsiyet eşitliğine dayalı bir yaklaşımı benimseyerek, babaların yalnızca ekonomik sağlayıcılar değil, aynı zamanda çocuklarının aktif bakım verenleri olduklarını anlamalarına yardımcı olabilir. Bu tür bir farkındalık, baba katılımını artırmanın yanı sıra, babaların kendi psikolojik iyi oluşlarını da destekleyebilir.

Politika Yapıcılara Yönelik Öneriler

Babaların ebeveynlik sürecine daha fazla katılım göstermesini teşvik eden politikaların geliştirilmesi önem arz etmektedir. Örneğin, babalara yönelik ücretli doğum izni uygulamalarının artırılması gibi öneriler önemlidir (Akarsu, 2024; Bozok, 2018). On İkinci Kalkınma Planı'nda (T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı, 2023) da kadınların daha fazla iş yaşamına dahil edilmesi, eşik katılımlarının ve temsiliyetlerinin öneminin vurgulanması, babaların da çocuk gelişiminde daha aktif rol alması gibi bir perspektifin olması, evlilik destek programları gibi öneriler de bu çalışmanın bulgularının önemini vurgulamaktadır. Babaların çalışma koşullarının ve doğum izni gibi haklarının yeniden yapılandırılması önemlidir (Akarsu, 2024; Bozok, 2018). Özellikle özel sektörde çalışan babaların daha az babalık iznine sahip olması sebebiyle bu hakların genişletilmesi kritik öneme sahiptir (Aydın & Demirkaya, 2017).

Araştırma bulguları, babalık rollerinin yeniden değerlendirilmesi ve baba katılımının artırılması için eğitim ve politika geliştirme açısından önemli bir temel oluşturmaktadır. Özellikle toplumsal cinsiyet eşitliği ve baba katılımının önemi üzerine farkındalık artırıcı ulusal kampanyalar düzenlenmelidir. McBride (1991) da ebeveyn eğitimlerinin babalar için destekleyici olduğunu vurgulamaktadır. Özellikle, Kültür Bakanlığı'nın ve Radyo, Televizyon Üst Kurulu'nun medyada kullanılan dile, çocuk bakımının sadece anneye ait olmadığına yönelik reklamları ve yapımları desteklemesi önemli olabilir.

Okul ve sağlık kurumlarında babaların çocuklarının gelişim süreçlerine daha fazla dahil olmalarını teşvik eden rehberlik ve danışmanlık hizmetleri sunulabilir. Alan yazınında,

okul ve sağlık hizmetlerinde özellikle babaların geri durduğuna yönelik bilgi de dikkate alındığında, ayrıca evlilik doyumu açısından da baba katılımının önemi d          nde, babaların eğitim ve sağlık ortamlarında  ocuk bakımında ve takibinde olması teşvik edilmelidir.

Babalar ile ilgili çalışmaların desteklenmesi önemlidir. Bu  alışma kapsamında da babalara ulaşmakta yaşanan zorluklar dikkate alındığında, devlet kurumlarının ve Sivil Toplum Kuruluşlarının, babalar üzerine yapılacak çalışmaları finansal olarak desteklemesi ve istatistiklerinin tutulması noktasında politika yapıcılara önemli görevler düşmektedir. Babaların baba katılımının artması hem aileyi hem de gelecek nesillerimiz olan çocukların sosyal sermayelerine çok büyük katkılar sağladığı bilinmektedir (Flouri ve diğerleri, 2016; Lamb & Lewis, 2013).

Sonuç olarak, baba katılımı, aile içindeki sistemlerin işleyişine katkıda bulunurken, bireylerin psikolojik sağlıklarını da desteklemektedir. Bu nedenle, baba katılımını artırmayı hedefleyen çok boyutlu yaklaşımlar geliştirilmelidir. Gelecekteki araştırmalar, bu dinamiklerin daha geniş bir perspektifle anlaşılmasını sağlayabilir.

Kaynaklar

- Adamsons, K. & Pasley, K. (2013). Parents' fathering identity standards and later father involvement. *Journal of Family Issues*, 37(2), 221-244. <https://doi.org/10.1177/0192513x13514407>
- Adusei, K., Manful, E., Ofori-Dua, K., & Yeboah, E. H. (2024). Fathers' motivations and expectations from participating in early child care: a study in ghanaian municipality. *Family Relations*, 73(3), 1840-1859. <https://doi.org/10.1111/fare.13003>
- Ahmad, S. (2017). Family or future in the academy? *Review of Educational Research*, 87(1), 204-239. <https://doi.org/10.3102/0034654316631626>
- Akarsu, D. (2024). Geçmişten günümüze değişen babalık olgusu ve aile politikalarına etkisi: 2010-2019 yılları arasında OECD ülkeleri babalık izni araştırması. *Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi/Electronic Journal of Social Sciences*, (4), 45-63.
- Akgöz Aktaş, G. (2017). *Baba katılımı ve çocuk uyumu arasındaki ilişkinin incelenmesi: anne bekliliği ve evlilik uyumunun etkisi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mersin Üniversitesi, Mersin.
- Akgöz Aktaş, G. & Aydın, A. (2020). Babaların gözünden anne bekliliği: bir ölçek uyarlama çalışması. *OPUS-Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(16), 3565-3590.
- Alemann, C., Garg, A., & Vlahovicova, K. (2020). The role of fathers in Parenting for gender equality. *Promundo, ed. Promundo*, 1-14.
- Allen, S. M., & Hawkins, A. J. (1999). Maternal gatekeeping: Mothers' beliefs and behaviors that inhibit greater father involvement in family work. *Journal of Marriage & Family*, 61, 199-212.
- Allgood, S. M., Beckert, T. E., & Peterson, C. (2012). The role of father involvement in the perceived psychological well-being of young adult daughters: A retrospective study. *North American Journal of Psychology*, 14(1), 95-110.

- Altenburger, L. & Schoppe-Sullivan, S. (2021). Infant negative affect moderates longitudinal associations between maternal gatekeeping and toddlers' social-emotional difficulties. *International Journal of Behavioral Development*, 45(6), 513-523. <https://doi.org/10.1177/01650254211023971>
- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1984). The effect of sampling error on convergence, improper solutions, and goodness-of-fit indices for maximum likelihood confirmatory factor analysis. *Psychometrika*, 49(2), 155-173.
- Arslan, Z. G., & Demircioğlu, H. (2024). Baba katılımına sosyodemografik değişkenler ve toplumsal cinsiyet perspektifi üzerinden yaklaşım. *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 10(1), 39-58. <https://doi.org/10.31592/aeusbed.1344238>
- Asparouhov, T., & Muthen, B. (2010). Simple second order chi-square correction. (Unpublished manuscript). https://www.statmodel.com/download/WLSMV_new_chi21.pdf.
- Aydın, U., & Demirkaya, S. (2017). Çalışma yaşamında aile dostu iş hukuku uygulamaları. *İş ve Hayat*, 3(6), 72-104.
- Bai, Y., Liu, X., Zhang, B., Fu, M., Huang, N., Hu, Q., & Guo, J. (2022). Associations of youth mental health, parental psychological distress, and family relationships during the COVID-19 outbreak in China. *BMC psychiatry*, 22(1), 275. <https://doi.org/10.1186/s12888-022-03938-8>
- Baron, R. M., & Kenny, D. A. (1986). The moderator-mediator variable distinction in social psychological research: Conceptual, strategic, and statistical considerations. *Journal of Personality and Social Psychology*, 51, 1173-1182.
- Berk, L. E. (2018). *Infants and children: Prenatal through middle childhood* (7. basım, N. I. Erdoğan, Çeviri Ed.). (F. Varol, Bölüm çevirisi). Nobel.

- Belli, M., Akcay, N., & Yılmaz, H. B. (2021). Geçmişten günümüze değişen babalık rolü ve çocuk gelişimine katkıları. *Celal Bayar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi*, 8(2), 366-371. <https://doi.org/10.34087/cbusbed.806798>
- Bernier, A., Jarry-Boileau, V., & Lacharité, C. (2014). Marital satisfaction and quality of father-child interactions: The moderating role of child gender. *The Journal of Genetic Psychology*, 175(2), 105-117. <https://doi.org/10.1080/00221325.2013.799059>
- Boyraz, G., & Sayger, T. V. (2011). Psychological well-being among fathers of children with and without disabilities: The role of family cohesion, adaptability, and paternal self-efficacy. *American Journal of Men's Health*, 5(4), 286-296. <https://doi.org/10.1177/1557988310372538>
- Bozok, M. (2018). *Ebeveynlik, erkeklik ve çalışma hayatı arasında Türkiye'de babalık*. Anne Çocuk Eğitim Vakfı.
- Bronte-Tinkew, J., Moore, K. A., Matthews, G., & Carrano, J. (2007). Symptoms of major depression in a sample of fathers of infants: Sociodemographic correlates and links to father involvement. *Journal of Family Issues*, 28(1), 61-99.
- Brown, G. L., Mangelsdorf, S. C., & Neff, C. (2012). Father involvement, paternal sensitivity, and father-child attachment security in the first three years. *Journal of Family Psychology*, 26, 421-430. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0027836>
- Brown, G. L., McBride, B. A., Shin, N., & Bost, K. K. (2007). Parenting predictors of father-child attachment security: interactive effects of father involvement and fathering quality. *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, 5(3).
- Buja, A., & Eyuboglu, N. (1992). Remarks on parallel analysis. *Multivariate Behavioral Research*, 27(4), 509-540. https://doi.org/10.1207/s15327906mbr2704_2

- Bulanda, R. E. (2004). Paternal involvement with children: The influence of gender ideologies. *Journal of Marriage and Family*, 66(1), 40-45.
<https://doi.org/10.1111/j.0022-2455.2004.00003.x>
- Burke, P. J. (1991). Identity processes and social stress. *American Sociological Review*, 836-849.
- Burke, P. (2006). Identity change. *Social Psychology Quarterly*, 69(1), 81-96.
<https://doi.org/10.1177/019027250606900106>
- Burke, P. J., & Cast, A. D. (1997). Stability and change in the gender identities of newly married couples. *Social Psychology Quarterly*, 277-290.
<https://doi.org/10.2307/2787090>
- Buswell, L., Zabriskie, R. B., Lundberg, N., & Hawkins, A. J. (2012). The relationship between father involvement in family leisure and family functioning: The importance of daily family leisure. *Leisure Sciences*, 34(2), 172-190.
<https://doi.org/10.1080/01490400.2012.652510>
- Cabrera, N. J. (2019). Father involvement, father-child relationship, and attachment in the early years. *Attachment & Human Development*, 22(1), 134-138.
<https://doi.org/10.1080/14616734.2019.1589070>
- Cabrera, N. J., Hofferth, S. L., & Chae, S. (2011). Patterns and predictors of father-infant engagement across race/ethnic groups. *Early Childhood Research Quarterly*, 26(3), 365-375. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2011.01.001>
- Cabrera, N. J., Shannon, J. D., & Tamis-LeMonda, C. (2007). Fathers' influence on their children's cognitive and emotional development: From toddlers to pre-K. *Applied Developmental Science*, 11(4), 208-213.
<https://doi.org/10.1080/10888690701762100>
- Cannon, E. A., Schoppe-Sullivan, S. J., Mangelsdorf, S. C., Brown, G. L., & Szewczyk Sokolowski, M. (2008). Parent Characteristics as Antecedents of Maternal

- Gatekeeping and Fathering Behavior. *Family Process*, 47(4), 501–519.
<https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2008.00268.x>
- Carlson, M. (2006). Family structure, father involvement, and adolescent behavioral outcomes. *Journal of Marriage and Family*, 68(1), 137-154.
<https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2006.00239.x>
- Carlson, S., Zelazo, P. D., & Faja, S. (2013). Executive function. In P. Zelazo (Ed.), *The Oxford handbook of developmental psychology* (Vol. 1, pp. 706–743). Oxford University Press.
- Choi, E. (2016). Marital satisfaction and maternal depressive symptoms among Korean mothers transitioning to parenthood. *Journal of Family Psychology*, 30(4), 516–521. <https://doi.org/10.1037/fam0000178>
- Cole, D.A. (1987). Utility of confirmatory factor analysis in test validation research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55, 1019-1031.
- Coley, R. L., & Chase-Lansdale, P. L. (1999). Stability and change in paternal involvement among urban African American fathers. *Journal of Family Psychology*, 13(3), 416.
- Connel, R. W. (1995). *Masculinities*. Cambridge: Polity.
- Correll, S. J., Benard, S., & Paik, I. (2007). Getting a job: Is there a motherhood penalty? *American Journal of Sociology*, 112(5), 1297–1338.
<https://doi.org/10.1086/511799>
- Creswell, J. W. (2021). *A concise introduction to mixed methods research*. SAGE Publications.
- Creswell J. W., Plano Clark V. L. (2018). *Designing and conducting mixed methods research* (3rd ed.). Sage.
- Culpin, I., Hammerton, G., Stein, A., Bornstein, M. H., Tiemeier, H., Cadman, T., ... & Pearson, R. (2023). Maternal postnatal depressive symptoms and offspring emotional

and behavioral development at age 7 years in a u.k. birth cohort: the role of paternal involvement. *Developmental Psychology*, 59(4), 770-785.

<https://doi.org/10.1037/dev0001482>

Çekici, F. (2023). Ebeveynin çocuğunun duygusunu düzenlemesi ile çocuğun duygu düzenlemesi ilişkisinde psikolojik iyi oluşun aracı rolü. *Cukurova University Faculty of Education Journal*, 52(3), 800-818. <https://doi.org/10.14812/cuefd.1185911>

Çelebi, B. M., & Polat, A. (2019). Çocukluk çağı travmatik yaşantıların, yetişkin bağlanma stillerinin ve psikolojik iyi oluşun evlilik doyumu üzerindeki etkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 5(1), 29-34. <https://doi.org/10.30934/kusbed.417436>

Çokluk, Ö., Şekercioğlu, G., & Büyüköztürk, Ş. (2010). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik spss ve lisrel uygulamaları* (1. Baskı). PegemA Akademi Yayınevi.

de La Rochebrochard, E. & Rozee, V. (2022). Revealing gender double standards in the parenthood norm depends on question order. *Sex Roles*, 86, 471-481. <https://doi.org/10.1007/s11199-022-01276-3>

De Luccie, M. F. (1995). Mothers as gatekeepers: A model of maternal mediators of father involvement. *The Journal of Genetic Psychology: Research and Theory on Human Development*, 156(1), 115-131. <http://dx.doi.org/10.1080/00221325.1995.9914811>

DeGarmo, D. S. (2010). A time varying evaluation of identity theory and father involvement for full custody, shared custody, and no custody divorced fathers. *Fathering: A Journal of Theory, Research, and Practice About Men as Fathers*, 8(2), 181-202. <https://doi.org/10.3149/fth.1802.181>

DelPriore, D. J., Brener, S. A., Hill, S. E., & Ellis, B. J. (2021). Effects of fathers on adolescent daughters' frequency of substance use and risky sexual behavior. *Journal of Research on Adolescence*, 31(1), 153–169

- Diniz, E., Brandao, T., Monteiro, L., & Verissimo, M. (2021). Father involvement during early childhood: A systematic review of the literature. *Journal of Family Theory & Review*, 13(1), 77-99. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/jftr.12410>
- Dökmen, Y. Z. (2009). *Toplumsal cinsiyet sosyal psikolojik açıklamalar*. Sistem Yayıncılık.
- Eagly, A. H., Wood, W., & Johannesen-Schmidt, M. C. (2004). Social role theory of sex differences and similarities: Implications for the partner preferences of women and men. In A. H. Eagly, A. E. Beal, & R. J. Sternberg (Eds.), *Psychology of gender* (pp. 269–295). The Guilford Press.
- Eskandari, N., Simbar, M., Vedadhir, A., Baghestani, A., & Momenyan, S. (2019). Related factors to paternal adaptation: A cross-sectional study for first-time fathers. *Iranian Journal of Nursing & Midwifery Research*, 24(1), 18–24. https://doi.org/10.4103/ijnmr.IJNMR_144_17
- Evertsson M. (2014). Gender ideology and the sharing of housework and child care in Sweden. *Journal of Family Issues*, 35(7), 927–949. <https://doi.org/10.1177/0192513X14522239>
- Fagan, J. & Cherson, M. (2016). Maternal gatekeeping. *Journal of Family Issues*, 38(5), 633-653. <https://doi.org/10.1177/0192513x15578007>
- Fan, X., Thompson, B., & Wang, L. (1999). Effects of sample size, estimation methods, and model specification on structural equation modeling fit indexes. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 56–83. <https://doi.org/10.1080/10705519909540119>
- Fay-Stammbach, T., Hawes, D. J., & Meredith, P. (2014). Parenting influences on executive function in early childhood: A review. *Child Development Perspectives*, 8(4), 258-264. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/cdep.12095>
- Feldman, R., Bamberger, E., & Kanat-Maymon, Y. (2013). Parent-specific reciprocity from infancy to adolescence shapes children's social competence and dialogical

skills. *Attachment & Human Development*, 15(4), 407–423.

<https://doi.org/10.1080/14616734.2013.782650>

Fincham, F. D., & Grych, J. H. (2001). Advancing understanding of the association between interparental conflict and child development. *Interparental conflict and child development: Theory, research, and application*, 443-451.

Flouri, E., Midouhas, E., & Narayanan, M. K. (2016). The relationship between father involvement and child problem behaviour in intact families: A 7-year cross-lagged study. *Journal of Abnormal Child Psychology*, 44, 1011-1021.

<https://doi.org/10.1007/s10802-015-0077-9>

Galasiński, D. (2013). Fathers, fatherhood and mental illness. In *Fathers, fatherhood and mental illness* (pp. 165-173). Palgrave Macmillan.

https://doi.org/10.1057/9780230393028_9

Garfield, C. F., Plano Clark-Kauffman, E., & Davis, M. M. (2006). Fatherhood as a component of men's health. *JAMA: Journal of the American Medical Association*, 296(19), 2365–2368. <https://doi.org/10.1001/jama.296.19.2365>

Gazi, T. (2019). *Annelik bekçiliği ve evlilik uyumunun baba katılımı ve baba–ergen ilişkilerindeki rolünün incelenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Maltepe Üniversitesi, İstanbul.

George, D., & Mallery, M. (2010). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference* (10th ed.) Boston: Pearson.

Gottman, J. M., Katz, L. F., & Hooven, C. (2007). *Meta-emotion: How families communicate emotionally*. Routledge.

Gonzalez, J. C., Klein, C. C., Barnett, M. L., Schatz, N. K., Garoosi, T., Chacko, A., & Fabiano, G. A. (2023). Intervention and implementation characteristics to enhance father engagement: A systematic review of parenting interventions. *Clinical Child and*

Family Psychology Review, 26(2), 445-458. <https://doi.org/10.1007/s10567-023-00430-x>

- Gunderson, J., & Barrett, A. E. (2017). Emotional cost of emotional support? The association between intensive mothering and psychological well-being in midlife. *Journal of Family Issues*, 38(7), 992-1009. <https://doi.org/10.1177/0192513X15579502>
- Güder, S. and Ata, S. (2018). Father involvement, gender perception and children's gender stereotypes. *Universal Journal of Educational Research*, 6(8), 1637-1646. <https://doi.org/10.13189/ujer.2018.060802>
- Güloğlu, M. F. (2018). Baba otoritesinin yeniden üretimi. *Akdeniz İnsani Bilimler Dergisi*, 8(1), 165-186.
- Hansen, T. (2012). Parenthood and happiness: A review of folk theories versus empirical evidence. *Social Indicators Research*, 108, 29–64. <https://doi.org/10.1007/s11205-011-9865-y>
- Haryanto, S. (2024). Parental involvement in education: Building partnerships for student success and well-being. *Education Studies and Teaching Journal (EDUTECH)*, 1(1), 19-36. <https://doi.org/10.62207/wy18zi13>
- Heers, M., & Szalma, I. (2022). Gender role attitudes and father practices as predictors of nonresident father-child contact. *PLoS ONE*, 17(4), Article e0266801. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0266801>
- Henderson, A. D., Sayger, T. V., & Horne, A. M. (2003). Mothers and sons: A look at the relationship between child behavior problems, marital satisfaction, maternal depression, and family cohesion. *The Family Journal*, 11(1), 33-41. <https://doi.org/10.1177/1066480702238469>
- Henley, K., & Pasley, K. (2005). Conditions affecting the association between father identity and father involvement. *Fathering: A Journal of Theory, Research & Practice about Men as Fathers*, 3(1).

- Hohmann-Marriott, B. E. (2009). Father involvement ideals and the union transitions of unmarried parents. *Journal of Family Issues*, 30(7), 898-920. <https://doi.org/10.1177/0192513X08327885>
- Hu, L., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling: A Multidisciplinary Journal*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Huppatz, K., Sang, K., & Napier, J. (2018). 'if you put pressure on yourself to produce then that's your responsibility': Mothers' experiences of maternity leave and flexible work in the neoliberal university. *Gender Work and Organization*, 26(6), 772-788. <https://doi.org/10.1111/gwao.12314>
- Isacco, A., Garfield, C. F., & Rogers, T. E. (2010). Correlates of coparental support among married and nonmarried fathers. *Psychology of Men & Masculinity*, 11(4), 262–278. <https://doi.org/10.1037/a0020686>
- Kesebonye, W. M., & Amone-P'Olak, K. (2021). The influence of father involvement during childhood on the emotional well-being of young adult offspring: A cross-sectional survey of students at a university in Botswana. *South African Journal of Psychology*, 51(3), 383-395. <https://doi.org/10.1177/0081246320962718>
- Kim, A., & Hahn, Y. (2022). The motherhood effect on labour market outcomes: evidence from South Korea. *Asian-Pacific Economic Literature*, 36(2), 71-88. <https://doi.org/10.1111/apel.12363>
- King, V. (1994). Variation in the consequences of nonresident father involvement for children's well-being. *Journal of Marriage and the Family*, 963-972.
- Klaus, M.H., Kennell, J.H., & Klaus, P.H. (1995). Bonding: Building the foundations of secure attachment and independence. Perseus.
- Kline, R. B. (2005). *Principle and practice of structural equation modelling* (2nd ed.). The Guilford Press.

- Kocayörük, E., & Sümer, Z. H. (2009). The effects of father involvement training on family functioning and adolescents' peer relations. *Journal of Theory & Practice in Education (JTPE)/Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 5(1).
- Korja, R., Piha, J., Otava, R., Lavanchy-scaiola, C., Ahlqvist-Björkroth, S., Aromaa, M., ... & STEPS-study. (2016). Mother's marital satisfaction associated with the quality of mother-father-child triadic interaction. *Scandinavian Journal of Psychology*, 57(4), 305-312. <https://doi.org/10.1111/sjop.12294>
- Kuipers, Y. J., van Beeck, E., Cijssouw, A., & van Gils, Y. (2021). The impact of motherhood on the course of women's psychological wellbeing. *Journal of Affective Disorders Reports*, 6, 100216. <https://doi.org/10.1016/j.jadr.2021.100216>
- Kulik, L. & Sadeh, I. (2015). Explaining fathers' involvement in childcare: An ecological approach. *Community, Work & Family*, 18(1), 19-40.
- Kuo, P. X., Volling, B. L., & Gonzalez, R. (2018). Gender role beliefs, work-family conflict, and father involvement after the birth of a second child. *Psychology of Men & Masculinity*, 19(2), 243–256. <https://doi.org/10.1037/men0000101>
- Kurniawati, H., Ekaputri, N. T., Maemunah, I., Jie, L., Wei, Z., & Jixiong, C. (2023). Implementation of farming activities to increase early childhood self-confidence. *International Journal of Educational Narratives*, 1(3), 149-157. <https://doi.org/10.55849/ijen.v1i3.383>
- Kuscul, G. H. & Adamsons, K. (2022). A personal and relational model of father identity construction. *Journal of Family Theory & Review*, 14(2), 191-206. <https://doi.org/10.1111/jftr.12451>
- Kwok, S. Y., & Li, B. K. (2015). A mediation model of father involvement with preschool children in Hong Kong. *Social Indicators Research*, 122, 905-923. <https://doi.org/10.1007/s11205-014-0708-5>

- Lamb, M. E., Pleck, J. H., Charnov, E. L., & Levine, J. A. (1985). Paternal behavior in humans. *American zoologist*, 883-894.
- Lamb, M. E., & Lewis, C. (2013). The role of parent–child relationships in child development. In *Social and personality development* (pp. 259-308). Psychology Press.
- Lamb, M. E. (2000). The history of research on father involvement: An overview. *Marriage & Family Review*, 29(2-3), 23-42. https://doi.org/10.1300/J002v29n02_03
- Lamb, M. E. (2012). The history of research on father involvement: on overview. In (H. E. Peters, G. W. Peterson, S. K. Steinmetz, & R. D. Day, Eds) *Fatherhood: Research, intervention, and policies* (pp. 23-42).
- Lee, J. Y., Volling, B. L., & Lee, S. J. (2021). Material hardship in families with low income: Positive effects of coparenting on fathers' and mothers' parenting and children's prosocial behaviors. *Frontiers in Psychology*, 12, 729654. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.729654>
- Lewin, A., Mitchell, S. J., Waters, D., Hodgkinson, S., Southammakosane, C., & Gilmore, J. (2015). The protective effects of father involvement for infants of teen mothers with depressive symptoms. *Maternal and Child Health Journal*, 19(5), 1016–1023. <https://doi.org/10.1007/s10995-014-1600-2>
- Li, K., Simons-Morton, B.G., Brooks-Russell, A., Ehsani, J. & Hingson, R. (2014). Drinking and parenting practices are predictors of impaired driving behaviors among U.S. adolescents. *Journal of Studies on Alcohol and Drugs*, 75(1), 5-15.
- Lincoln, Y. S., & Guba, E. G. (1985). *Naturalistic inquiry*. Sage Publications.
- Liu, Y., Wang, H., Bi, S., Li, X., Yang, X., & Wang, Y. (2024). The role of maternal emotional expressivity in maternal marital satisfaction and adolescents' depressive symptoms among Chinese families: Moderated by family socioeconomic status. *Children and Youth Services Review*, 160, 107567. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/j.childyouth.2024.107567>

- Liu, C., & Wu, X. C. (2018). Dyadic effects of marital satisfaction on coparenting in Chinese families: Based on the actor-partner interdependence model. *International Journal of Psychology*, 53(3), 210-217. <https://doi.org/10.1002/ijop.12274>
- Lovejoy, M., & Stone, P. (2012). Opting back in: The influence of time at home on professional women's career redirection after opting out. *Gender, Work & Organization*, 19(6), 631-653. <https://doi.org/10.1111/j.1468-0432.2010.00550.x>
- Luecken, L. J., Somers, J. A., & Roubinov, D. S. (2020). Infant biological sensitivity to father engagement in low-income mexican american families. *Developmental Psychobiology*, 63(5), 1428-1435. <https://doi.org/10.1002/dev.22075>
- Lufler, R. and McNulty, M. (2022). The glass ceiling thickens: the impact of covid-19 on academic medicine faculty in the United States. *Medical Education Online*, 27(1). <https://doi.org/10.1080/10872981.2022.2058314>
- Maimunah, S., Amalia, S., & Rachmawati, I. (2018, February). Father Involvement in Child Care For Toddler Viewed From Marrital Satisfaction On Wife's Point Of View. In *3rd ASEAN Conference on Psychology, Counselling, and Humanities (ACPCH 2017)* (pp. 124-129). Atlantis Press. <https://doi.org/10.2991/acpch-17.2018.25>
- Mardhiyah, S. A. (2021). Mental health literacy and psychological distress as predictors of psychological well-being in Sriwijaya University students. *Mental Health: Global Challenges*, 4(1), 49-60. <https://doi.org/10.32437/mhgcj.v4i1.114>
- Maurer, T. W., Pleck, J. H., & Rane, T. R. (2001). Parental identity and reflected-appraisals: Measurement and gender dynamics. *Journal of Marriage and the Family*, 63, 309–321. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2001.00309.x>
- Maxwell, N., Connolly, L., & Laoire, C. (2018). Informality, emotion and gendered career paths: The hidden toll of maternity leave on female academics and researchers. *Gender Work and Organization*, 26(2), 140-157. <https://doi.org/10.1111/qwao.12306>

- McBride, B. A. (1991). Parent education and support programs for fathers: Outcome effects on paternal involvement. *Early Child Development and Care*, 67(1), 73–85. <https://doi.org/10.1080/0300443910670107>
- McConnell, M. C., & Kerig, P. K. (2002). Assessing coparenting in families of school-age children: Validation of the Coparenting and Family Rating System. *Canadian Journal of Behavioural Science / Revue canadienne des sciences du comportement*, 34(1), 44–58. <https://doi.org/10.1037/h0087154>
- McLaughlin, K., & Muldoon, O. (2014). Father identity, involvement and work–family balance: An in-depth interview study. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 24(5), 439-452. <https://doi.org/10.1002/casp.2183>
- McNamee, C., Amato, P., & King, V. (2014). Nonresident father involvement with children and divorced women’s likelihood of remarriage. *Journal of Marriage and Family*, 76, 862-874.
- Mert, Y. (2021). *Baba katılımı ve ailesel koruyucu faktörlerin annelerin erken dönem uyumsuz şemaları ve çocuklarının psikolojik belirtileri arasındaki ilişkideki düzenleyici rolü* (Yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi.
- Mestermann, S., Kleinöder, J. M., Arndt, M., Krämer, J., Eichler, A., & Kratz, O. (2023). The Father’s Part: A Pilot Evaluation of a Father-Centered Family Intervention Group in Child and Adolescent Psychiatry. *Behavioral Sciences*, 14(1), 13. <https://doi.org/10.3390/bs14010013>
- Mead, V. P. (2020). Adverse Babyhood Experiences (ABEs) Increase risk for infant and maternal morbidity and mortality, and chronic illness. *Journal of Prenatal and Perinatal Psychology and Health*, 34, 4.
- Metin, G. T., & Gökçay, G. (2014). Bebeklik ve erken çocukluk döneminde kitap okuma: Çocuk sağlığı izlemlerinde etkili bir gelişim önerisi. *Çocuk Dergisi*, 14(3), 89-94.

- Milkie, M.A. & Denny, K.E. (2014). Changes in the cultural model of father involvement: Descriptions of benefits to fathers, children, and mothers in parents' magazine, 1926-2006. *Journal of Family Issues*, 35, 223-253.
- Minuchin, S., Lee, W. Y., & Simon, G. M. (2006). *Mastering family therapy: Journeys of growth and transformation*. John Wiley & Sons.
- Minuchin, S. (1974). Structural family therapy. In *Families and family therapy* (pp. 1-15). Harvard University Press.
- Minuchin, S. (2018). Structural family therapy. In *Families and family therapy* (2nd ed.) (pp. 1-11). Routledge.
- Mitrani, V. B., & Perez, M. (2003). Structural/strategic family therapy. In T. L. Sexton, G. Weeks, & M. S. Robbins (Eds.), *Handbook of family therapy* (pp. 177–200). Brunner Routledge.
- Moles-Kalt, B. (2024). Rethinking maternal gatekeeping from a life-course perspective: a study of post-separation families. *Journal of Marriage and Family*, 86(4), 815-837.
<https://doi.org/10.1111/jomf.12969>
- Monika, J. M., & Sharma., N. (2023). Psychological well-being of adolescents. *Journal for ReAttach Therapy and Developmental Diversities*, 6(7), 848–857.
<https://doi.org/10.53555/jrtdd.v6i7s.2157>
- Moore, E. R., Bergman, N., Anderson, G. C., & Medley, N. (2016). Early skin-to-skin contact for mothers and their healthy newborn infants. *The Cochrane Database Of Systematic Reviews*, 11(11), CD003519.
<https://doi.org/10.1002/14651858.CD003519.pub4>
- Mulvaney, C., & Kendrick, D. (2005). Depressive symptoms in mothers of pre-school children -- effects of deprivation, social support, stress and neighbourhood social capital. *Social Psychiatry and Psychiatric Epidemiology*, 40(3), 202–208.
<https://doi.org/10.1007/s00127-005-0859-4>

National Fatherhood Initiative® 2024. *Father Facts: Ninth Edition*. National Fatherhood Initiative.

Nichols, M. P. (2013). *Aile terapisi: Kavramlar ve yöntemler* (O. Gündüz, Çev.). Kaknüs Yayınları.

Nomaguchi, K., Brown, S. L., & Leyman, T. M. (2015). Fathers' participation in parenting and maternal parenting stress: variation by relationship status. *Journal of Family Issues*, 38(8), 1132-1156. <https://doi.org/10.1177/0192513x15623586>

Pablo, L., Erkhembayar, R., & Davison, C. (2021). Father presence, father engagement, and specific health and developmental outcomes of Mongolian pre-school children. *Children*, 8(7), 584. <https://doi.org/10.3390/children8070584>

Padilla-Walker, L. M., Nielson, M. G., & Day, R. D. (2016). The role of parental warmth and hostility on adolescents' prosocial behavior toward multiple targets. *Journal of Family Psychology*, 30(3), 331. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/fam0000157>

Palkovitz, R. (2019). Expanding our focus from father involvement to father-child relationship quality. *Journal of Family Theory & Review*, 11(4), 576-591.

Pancsofar, N., Vernon-Feagans, L., & Family Life Project Investigators. (2010). Fathers' early contributions to children's language development in families from low-income rural communities. *Early Childhood Research Quarterly*, 25(4), 450-463. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2010.02.001>

Paquette, D. (2004). Theorizing the father-child relationship: Mechanisms and developmental outcomes. *Human Development*, 47(4), 193-219. <https://doi.org/10.1159/000078723>

Park, S., Kim, J., Oh, J., & Ahn, S. (2020). Effects of psychoeducation on the mental health and relationships of pregnant couples: A systemic review and meta-analysis. *International Journal of Nursing Studies*, 104, 103439. <https://doi.org/10.1016/j.ijnurstu.2019.103439>

Parke, R.D. (1996). *Fatherhood*. Harvard University Press.

- Parung, G. E., & Ferreira, N. (2017). Work-life balance, couple satisfaction, and father involvement: A cross-cultural study. *Anima Indonesian Psychological Journal*, 32(4), 201-216. <https://doi.org/10.24123/aipj.v32i4.851>
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research & evaluation methods: Integrating theory and practice* (4th ed.). Sage publications.
- Pearson, J., Henson, A., & Fagan, J. (2020). What nonresident mothers and fathers have to say about a mother-only coparenting intervention: A qualitative assessment of Understanding DadsTM. *Families in Society*, 101(2), 167-179.
- Petts, R. J., & Knoester, C. (2018). Paternity leave-taking and father engagement. *Journal of Marriage and Family*, 80(5), 1144-1162. <https://doi.org/10.1111/jomf.12494>
- Pfitzner, N., Humphreys, C., & Hegarty, K. (2017) Research Review: Engaging men: A multi-level model to support father engagement. *Child & Family Social Work*, 22: 537–547. <https://doi.org/10.1111/cfs.12250>
- Pleck, J. H. (1987). American fathering in historical perspective. In M. S. Kimmel (Ed.), *Changing men: New directions in research on men and masculinity* (pp. 83–97). Sage Publications, Inc.
- Pleck, J. H. (2010). Fatherhood and masculinity. In M. E. Lamb (Ed.), *The role of the father in child development* (5th ed., pp. 27–57). John Wiley & Sons, Inc.
- Pleck, J. H., & Stueve, J. L. (2001). Time and paternal involvement. In K. Daly (Ed.) *Minding the time in family experience: Emerging perspectives and issues* (pp. 205-226). Elsevier Science.
- Preisner, K., Neuberger, F., Bertogg, A., & Schaub, J. M. (2020). Closing the happiness gap. The decline of gendered parenthood norms and the increase in parental life satisfaction. *Gender & Society*, 34(1), 31–55. <https://doi.org/10.1177/0891243219869365>

- Puhlman, D. J. & Pasley, K. (2017). The maternal gatekeeping scale: Constructing a measure. *Family Relations*, 66(5), 824-838.
- Rane, T. R. & McBride, B. A. (2000). Identity theory as a guide to understanding fathers' involvement with their children. *Journal of Family Issues*, 21(3), 347-366.
<https://doi.org/10.1177/019251300021003004>
- Ranson, K. E., & Urichuk, L. J. (2008). The effect of parent–child attachment relationships on child biopsychosocial outcomes: a review. *Early Child Development and Care*, 178(2), 129–152. <https://doi.org/10.1080/03004430600685282>
- Regina, A., Yustina, A., Mahmudah, H., & Dewi, C. (2022). Work life balance auditor influenced by work family conflict and support supervisor. *Journal of Financial and Behavioural Accounting*, 1(2), 47-64. <https://doi.org/10.33830/jfba.v1i2.2226.2021>
- Reid, E. M. (2018). Straying from breadwinning: status and money in men's interpretations of their wives' work arrangements. *Gender, Work & Organization*, 25(6), 718-733.
<https://doi.org/10.1111/gwao.12265>
- Risnawati, E. (2021). The Role Of Father Involvement Towards Well-Being Adolescent. *Southeast Asia Psychology Journal*, 82-91.
- Robinson, L., Engelson, B., & Hayes, S. (2021). Who is caring for health care workers' families amid covid-19?. *Academic Medicine*, 96(9), 1254-1258.
<https://doi.org/10.1097/acm.0000000000004022>
- Rutondo, E.A. (1985). American fatherhood: A historical perspective. *The American Behavioral Scientists*, 29(1), 7-25. <https://doi.org/10.1177/000276485029001003>
- Ryff, C. D., & Keyes, C. L. M. (1995). The structure of psychological well-being revisited. *Journal of Personality and Social Psychology*, 69(4), 719.
- Sallan Gül, S., & Kahya Nizam, Ö. (2021). Sosyal bilimlerde içerik ve söylem analizi. *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (42), 181-198.
<https://doi.org/10.30794/pausbed.803182>

- Saif, M. I., Malik, M. I. & Awan, M. Z. 2011. Employee work satisfaction and work - life balance: A pakistani perspective, *Interdisciplinary Journal of Contemporary Research in Business*, 3(5), 606-617.
- Santis, L., Barham, E., & Chuang, S. (2022). Inventory of father involvement and fathers' perceptions of family life. *Psico-USF*, 27(3), 451-463. <https://doi.org/10.1590/1413-82712025270304>
- Sapkota, D., Ogilvie, J., Dennison, S., Thompson, C., & Allard, T. (2024). Prevalence of mental disorders among Australian females: Comparison according to motherhood status using Australian birth cohort data. *Archives of Women's Mental Health*, 27, 625–635. <https://doi.org/10.1007/s00737-024-01444-2>
- Saral, B., & Acar, I. H. (2021). Preschool children's social competence: The roles of parent–child, parent–parent, and teacher–child relationships. *European Early Childhood Education Research Journal*, 29(6), 856-876. <https://doi.org/10.1080/1350293X.2021.1985557>
- Sari, R. E., & Nugroho, A. D. (2024). Psychological well being and family supportive supervision behaviors with work life balance in working women. *Jurnal Psikologi Teori dan Terapan*, 15(01), 48-60. <https://doi.org/10.26740/jptt.v15n01.p48-60>
- Sarkadi, A., Kristiansson, R., Oberklaid, F., & Bremberg, S. (2008). Fathers' involvement and children's developmental outcomes: A systematic review of longitudinal studies. *Acta Paediatrica*, 97(2), 153-158. <https://doi.org/10.1111/j.1651-2227.2007.00572.x>
- Scheibling, C. (2018). “real heroes care”: how dad bloggers are reconstructing fatherhood and masculinities. *Men and Masculinities*, 23(1), 3-19. <https://doi.org/10.1177/1097184x18816506>
- Schoppe-Sullivan, S. J., Altenburger, L. E., Lee, M. A., Bower, D. J., & Kamp Dush, C. M. (2015). Who are the gatekeepers? Predictors of maternal gatekeeping. *Parenting*,

Science and Practice, 15(3), 166–186.

<https://doi.org/10.1080/15295192.2015.1053321>

- Schoppe-Sullivan, S., Brown, G., Cannon, E., Mangelsdorf, S., & Sokolowski, M. (2008). Maternal gatekeeping, coparenting quality, and fathering behavior in families with infants. *Journal of Family Psychology*, 22(3), 389-398. <https://doi.org/10.1037/0893-3200.22.3.389>
- Schumacker, R.E. & Lomax, R.G. (2015). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Semiz, S. & Ören, M. (2024). Okul öncesi dönemde baba kişiliği, babalık rolü algısı ve sosyal davranışlar: Baba katılımının aracı rolü. *Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF)*, 8(1), 244-275.
- Shah, M., Gee, R., & Theall, K. (2014). Partner support and impact on birth outcomes among teen pregnancies in the United States. *Journal of Pediatric and Adolescent Gynecology*, 27, 14-19.
- Şimşek, O. F. (2007). *Yapısal eşitlik modellemesine giriş*. Ekinoks.
- Slade, A. (2013). The relationship between nonresident father involvement and maternal depression in fragile families. *Social Service Review*, 87, 3-39.
- Smith-Lovin, L. & Robinson, D.T. (2006). Control Theories of identity, action, and emotion: in search of testable differences between affect control theory and identity control theory. In: McClelland, K.A., Fararo, T.J. (eds) *Purpose, Meaning, and Action*. Palgrave Macmillan, New York. https://doi.org/10.1007/978-1-137-10809-8_7
- Smith Stover, C., Easton, C., & McMahon, T.J. (2015). Parenting of men with co-occurring intimate partner violence and substance abuse. *Journal of Interpersonal Violence*, 28(11), 2290-2314
- Steiger, J.H. (1990), Structural model evaluation and modification. *Multivariate Behavioral Research*, 25, 214-12.

- Stevenson, M., Fabricius, W., Cookston, J., Parke, R., Coltrane, S., Braver, S., ... & Saenz, D. (2014). Marital problems, maternal gatekeeping attitudes, and father–child relationships in adolescence. *Developmental Psychology*, 50(4), 1208-1218. <https://doi.org/10.1037/a0035327>
- Sümer, N. (2000). Yapısal eşitlik modelleri: Temel kavramlar ve örnek uygulamalar. *Türk Psikoloji Yazıları*, 3(6), 49-74.
- Tadros, E., & Ogden, T. E. (2020). Conceptualizing incarcerated coparenting through a structural family theory lens. *Marriage & Family Review*, 56(6), 535-552. <https://doi.org/10.1080/01494929.2020.1728007>
- Tanquerel, S., & Grau-Grau, M. (2020). Unmasking work-family balance barriers and strategies among working fathers in the workplace. *Organization*, 27(5), 680-700. <https://doi.org/10.1177/1350508419838692>
- Tezel Şahin, F. & Özbey, S. (2007). Aile eğitim programlarına baba katılımının önemi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 18 (1), 39-48. <https://dergipark.org.tr/en/pub/tsh/issue/48458/613785>
- Tezer E. (1996). Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği. *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2, 1-7.
- Thomas, C. R., & Holmes, E. K. (2020). Are father depression and masculinity associated with father perceptions of maternal gatekeeping?. *Journal of Family Psychology*, 34(4), 490. <https://doi.org/10.1037/fam0000604>
- Topp, C. W., Østergaard, S. D., Søndergaard, S., & Bech, P. (2015). The WHO-5 Well-Being Index: a systematic review of the literature. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 84(3), 167-176. <https://doi.org/10.1159/000376585>
- Torres, A. (2024). The impact of motherhood on women's career progression: A scoping review of evidence-based interventions. *Behavioral Sciences*, 14(4), 275. <https://doi.org/10.3390/bs14040275>

- T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2019). On Birinci Kalkınma Planı (2019-2023). https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2022/07/On_Birinci_Kalkinma_Plani-2019-2023.pdf
- T. C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. (2023). On İkinci Kalkınma Planı (2024-2028), https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/12/On-Ikinci-Kalkinma-Plani_2024-2028_11122023.pdf
- Timmerman, M. E., & Lorenzo-Seva, U. (2011). Dimensionality assessment of ordered polytomous items with parallel analysis. *Psychological Methods*, 16, 209-220.
- Twamley, K., Brunton, G., Sutcliffe, K., Hinds, K., & Thomas, J. (2013). Fathers' involvement and the impact on family mental health: Evidence from Millennium Cohort Study analyses. *Community, Work & Family*, 16(2), 212-224. <https://doi.org/10.1080/13668803.2012.755022>
- U.S. Census Bureau. (2022). Living arrangements of children under 18 years old: 1960 to present. Washington, D.C.: U.S. Census Bureau.
- Vetere, A. (2001). Structural family therapy. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 6(3), 133-139. <https://doi.org/10.1017/s1360641701002672>
- Vohlídalová, M. (2020). Early-career women academics: Between neoliberalism and gender conservatism. *Sociological Research Online*, 26(1), 27-43. <https://doi.org/10.1177/1360780420914468>
- Wang, J., & Schoppe-Sullivan, S. J. (2021). The roles of mothers' perceptions of grandmothers' gatekeeping and fathers' parenting competence in maternal gatekeeping. *Family Relations*, 70(5), 1435-1448. <https://doi.org/10.1111/fare.12569>
- Yamazaki, S., Akiyama, Y., Shinohara, R., & Yamagata, Z. (2022). Social isolation among mothers caring for Infants in Japan: Findings from the Nationwide Survey of healthy parents and children 21. *Maternal and Child Health Journal*, 26(7), 1549-1558. <https://doi.org/10.1007/s10995-022-03427-0>

- Yoleri, S. (2022). Okul öncesi dönemde baba katılımını etkileyen değişkenlerin incelenmesi. *Uşak Üniversitesi Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 1-9. <https://doi.org/10.29065/usakead.1099707>
- Yoon, S., Kobulsky, J.M., Shin, S.H., & Cox, K. (2021). The roles of child maltreatment and fathers in the development of substance use in an at-risk sample of youth: A longitudinal study. *Child Abuse and Neglect*, 118, 105130.
- Yoon, S., Shi, Y., Yoon, D., Pei, F., Schoppe-Sullivan, S., & Snyder, S. M. (2020). Child maltreatment, fathers, and adolescent alcohol and marijuana use trajectories. *Substance Use & Misuse*, 55(5), 721–733.
- Yorulmaz, D. (2019). Babanın çocuk bakımına katılması. *Journal of Traditional Medical Complementary Therapies*, 2(3), 138-141.
- Wang, D. (2023). Parents' marital satisfaction, self-compassion, and harsh discipline in china: A dyadic analysis. *Family Relations*, 73(1), 502-519. <https://doi.org/10.1111/fare.12951>
- Wang, T., Li, Q., Zhang, S., Liu, H., Jian, W., & Guo, J. (2024). Patterns of gender inequality perception and depressive symptoms among Chinese adults: The mediating role of marital life satisfaction. *Journal of Affective Disorders*, 354, 634-641.
- Wilson, K. R., & Prior, M. R. (2011). Father involvement and child well-being. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 47(7), 405-407. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1754.2010.01770.x>
- Yoon, S., Kobulsky, J. M., Shin, S. H., & Cox, K. (2021). The roles of child maltreatment and fathers in the development of substance use in an at-risk sample of youth: A longitudinal study. *Child Abuse & Neglect*, 118, 105130. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2021.105130>
- Yoon, S., Shi, Y., Yoon, D., Pei, F., Schoppe-Sullivan, S., & Snyder, S. M. (2020). Child maltreatment, fathers, and adolescent alcohol and marijuana use trajectories.

Substance Use & Misuse, 55(5), 721–733.

<https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/10826084.2019.1701033>

Zvara, B., Mills-Koonce, W., & Cox, M. (2016). Intimate partner violence, maternal gatekeeping, and child conduct problems. *Family Relations*, 65(5), 647-660.

<https://doi.org/10.1111/fare.12221>

EK-A: Kişisel Bilgi Formu

Kişisel Bilgi Formu

1. Yaşınız:.....
2. Mesleğiniz:
3. Yaşadığınız il:.....
4. Eğitim Düzeyiniz: Okuryazar Değil () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu ()
Lise Mezunu () Üniversite Mezunu () Lisansüstü Mezunu ()
5. 0-6 yaş çocuğunuzun yaşı (birden fazla çocuğunuz varsa, sırayla belirtilebilirsiniz.
1.çocuk: 0-12 ay () 13-24 ay () 24-36 ay () 37-48 ay () 49-72 ay ()
2.çocuk: 0-12 ay () 13-24 ay () 24-36 ay () 37-48 ay () 49-72 ay ()
3.çocuk: 0-12 ay () 13-24 ay () 24-36 ay () 37-48 ay () 49-72 ay ()
6. 0-6 yaş çocuğunuz ve eşiniz ile aynı evde mi yaşıyorsunuz?
() Evet, aynı evde yaşıyoruz.
() Hayır, eşimden ayrıldığım için ayrı evlerde yaşıyoruz.
() İş sebebi ile ailemden ayrı yaşıyorum.
7. 0-6 yaşındaki çocuğunuzun cinsiyeti: Kız () Erkek ()
8. 0-6 yaşındaki çocuğunuz, kaçınıcı çocuğunuz:
İlk çocuk () ikinci çocuk () üçüncü çocuk () dördüncü ve sonrası çocuk ()
9. Kaç çocuğunuz var? (0-6 yaş çocuğunuz dahil)
1 çocuk () 2 çocuk () 3 çocuk () 4 ve daha fazla çocuk ()
10. Eşiniz yaşı:.....
11. Eşinizin Eğitim Düzeyi: Okuryazar Değil () İlkokul Mezunu () Ortaokul Mezunu ()
Lise Mezunu () Üniversite Mezunu () Lisansüstü Mezunu ()
12. Eşinizin çalışma durumu: Çalışıyor () Ev hanımı () Çalışmıyor () Emekli () Diğer ()
13. Aylık geliriniz (yaklaşık):.....TL
14. 0-6 yaş arasındaki çocuğum
Planlayarak oldu () Planlamadan oldu ()
15. Çalışma durumunuz?
Çalışıyorum () Çalışmıyorum () Emekliyim () Diğer ().....
16. 0-6 yaşındaki çocuğunuz okula/kreşe gidiyor mu?
Evet () Hayır ()
17. Çocuğunuzun Bakımına destek olan kişi ya da kişiler var mı?
Eşim/benim aile üyelerimiz ()
Tam zamanlı bakıcı ()
Yarı zamanlı bakıcı ()
Destek olan kimse yok ()

EK-B: Baba Katılım Ölçeği Örnek Maddeler

3- Bir sorun yaşadığında, çocuğumun yanında annesi varsa bana gerek olmaz.

9- Çocuğumla oyun oynarım.

13- Çocuğumu oyun parklarına götürürüm.

14- Çocuğumun yemek öğünlerini takip ederim.

EK-C: Anne Bekçiliği Ölçeği Örnek Maddeler

- 1.Çocuğumun disipline sokulması gerekirse, eşim, onu disipline sokacak kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.
4. Çocuğumun doktora gitmesi gerekirse, eşim, onu doktora götürecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.
5. Çocuğumun kiminle vakit geçireceği konusunda karar verilmesi gerekirse, eşim, bu kararı verecek kişinin ben değil, kendisi olduğunu düşünür.

EK-Ç: Toplumsal Cinsiyet Eşitliği Ölçeği Örnek Maddeler

1. Erkek kadına göre olaylara daha mantıklı yaklaşır.
6. Erkek zeki olduğu için kadından daha başarılı olur.
7. İş yaşamında erkeğe öncelik verilmelidir.

EK-D: Evlilik Yaşantısı Ölçeği Örnek Maddeler

- 1.Evlilikten beklediklerimin çoğu gerçekleşti.
4. Evliliğimizde giderek eksilen heyecan beni rahatsız ediyor.
7. Evliliğimiz her geçen gün daha iyiye doğru gitti.

EK-E: İş-Aile-Yaşam Dengesi Ölçeği Örnek Maddeler

1. İş endişelerim yüzünden ailemle tam anlamıyla vakit geçiremiyorum.
6. Bütün enerjimi işimin tüketmesinden aileme yönelik etkinlikleri yapabilecek gücüm kalmıyor.
10. Ailevi yükümlülüklerim, işime yeterli zaman ayırmamı engelliyor.

EK-F: Psikolojik İyi Oluş Ölçeği Örnek Maddeler

- 1- Amaç ve anlamlı bir yaşam sürdürüyorum.
- 5- Benim için önemli olan etkinliklerde yetenekli ve yeterliyim.
- 8- İnsanlar bana saygı duyar.

EK-G: Eş Ebeveynlik Ölçeği Örnek Maddeler

1. Ben ve partnerim (eşim) çocuk yetiştirme konusunda konuşuruz.
7. Eşim ve ben, eğer çocuğumuz bir problem/sorun çıkartırsa, sakin ve anlaşılır kalmakta zorlanırız.
11. Eşim ve ben, çocuğumuzun önünde çocuk yetiştirme hakkında konuşursak tartışmaya başlarız.

EK-Ğ: Eğitim Bilimleri Enstitüsü Araştırma Etik Kurulu Onay Bildirimi

T.C.
HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
Rektörlük

Tarih: 20.12.2021
Sayı: E-35853172-300-00001927528

00001927528

Sayı : E-35853172-300-00001927528
Konu : Tolga ZENCİR (Etik Komisyon İzni)

20.12.2021

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

İlgi: 06.12.2021 tarihli ve E-51944218-300-00001900116 sayılı yazınız.

Enstitünüz Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Doktora Programı öğrencilerinden **Tolga ZENCİR**'in Dr. Öğr. Üyesi **Özlem HASKAN AVCI** danışmanlığında yürüttüğü "**Baba Katılımı: Bir Model Testi**" başlıklı tez çalışması Üniversitemiz Senatosu Etik Komisyonunun **14 Aralık 2021** tarihinde yapmış olduğu toplantıda incelenmiş olup, etik açıdan uygun bulunmuştur.

Bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Prof. Dr. Vural GÖKMEN
Rektör Yardımcısı

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu: 676C7F1D-BA55-4A0F-855A-E1593F11C892

Belge Doğrulama Adresi: <https://www.turkiye.gov.tr/hu-ebys>

Adres: Hacettepe Üniversitesi Rektörlük 06100 Sıhhiye-Ankara

Bilgi için: Sevdâ TOPAL

E-posta: yazimd@hacettepe.edu.tr İnternet Adresi: www.hacettepe.edu.tr Elektronik

Bilgisayar İşletmeni

Ağ: www.hacettepe.edu.tr

Telefon: 0 (312) 305 3001-3002 Faks: 0 (312) 311 9992

Telefon: 03123051008

Kep: hacettepeuniversitesi@hs01.kep.tr

EK-H: Etik Beyanı

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada,

- * tez içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- * görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- * başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- * atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- * kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- * bu tezin herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir tez çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

21/02/2025

Tolga Zencir

EK-I: Doktora Tez Çalışması Orijinallik Raporu

21/02/2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Eğitim Bilimleri Ana Bilim Dalı Başkanlığına,

Tez Başlığı : Psikolojik İyi Oluş ve Evlilik Doyumu Bağlamında Baba Katılımı: Bir Model Testi

Yukarıda başlığı verilen tez çalışmamın tamamı (kapak sayfası, özetler, ana bölümler, kaynakça) aşağıdaki filtreler kullanılarak **Turnitin** adlı intihal programı aracılığı ile kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Rapor Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı	Gönderim Numarası
20/12/2025	184	272,317	26/12 /2024	10	2593982537

Uygulanan filtreler:

1. Kaynaklar hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Tez Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esaslarını inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan eder, gereğini saygılarımla arz ederim.

Ad Soyadı: Tolga ZENCİR

Öğrenci No.: N18247332

Ana Bilim Dalı: Eğitim Bilimleri

Programı: Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Statüsü: ☐ Y.Lisans ☒ Doktora ☐ Bütünleşik Dr.

İmza

DANIŞMAN ONAYI

UYGUNDUR.

Doç. Dr. Özlem HASKAN AVCI

EK-İ: Thesis/Dissertation Originality Report

21/12/2025

HACETTEPE UNIVERSITY
Graduate School of Educational Sciences
To The Department of Institute of Educational Sciences

Thesis Title: Father Engagement in the Context of Psychological Well-Being and Marital Satisfaction: A Model Test

The whole thesis that includes the *title page, introduction, main chapters, conclusions and bibliography section* is checked by using **Turnitin** plagiarism detection software take into the consideration requested filtering options. According to the originality report obtained data are as below.

Time Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defense	Similarity Index	Submission ID
20/12/2025	184	272,317	26/12 /2024	10	2593982537

Filtering options applied:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read Hacettepe University Graduate School of Educational Sciences Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that according to the maximum similarity index values specified in the Guidelines, my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge.

I respectfully submit this for approval.

Name Lastname: Tolga ZENCİR

Student No.: N18247332

Department: Educational Sciences

Program: Guidance and Psychological Counseling

Status: ☐ Masters ☒ Ph.D. ☐ Integrated Ph.D.

Signature

ADVISOR APPROVAL

APPROVED
Assoc. Prof. Dr. Ozlem HASKAN AVCI

EK-J: Yayımlama ve Fikrî Mülkiyet Hakları Beyanı

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesine verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversiteye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikri mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalarda (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde yer alan telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinlerin yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversiteye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan "**Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına ilişkin Yönerge**" kapsamında tezim aşağıda belirtilen koşullar haricince YÖK Ulusal Tez Merkezi / H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

- Enstitü/Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihinden itibaren 2 yıl ertelenmiştir. ⁽¹⁾
- Enstitü/Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. ⁽²⁾
- Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. ⁽³⁾

21 /12/2025

(imza)

Tolga ZENCİR

"Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması, Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge"

- (1) Madde 6. 1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internetten paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç; imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7. 1. Ulusal çıkarları veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir". Kurum ve kuruluşlarla yapılan işbirliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlerle ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.
Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir
*Tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

